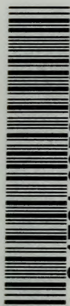
СТРУНИ

АНТОЛЬОГІЯ

УКРАЇНСЬКОЇ ПОЕЗІЇ

II.

Д. Нелізутко

СТРУНИ

АНТОЛЬОҐІЯ УКРАЇНСЬКОЇ ПОЕЗІЇ

ЧАСТИНА II

СТРУНИ

АНТОЛЬОҐІЯ УКРАЇНСЬКОЇ ПОЕЗІЇ

ВІД НАЙДАВНІЩИХ ДО НИНІШНИХ ЧАСІВ

ДЛЯ ВЖИТКУ ШКОЛИ Й ХАТИ

влаштував

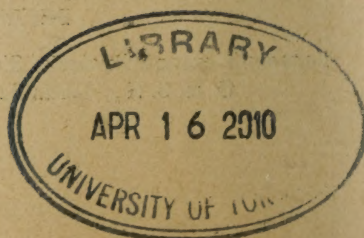
БОГДАН ЛЕПКИЙ

II.

Спільне видання
„УКРАЇНСЬКОГО СЛОВА“ і „УКРАЇНСЬКОЇ
НАРОДНЬОЇ БІБЛІОТЕКИ“
БЕРЛІН 1922

Головний склад „Ukrainske Slowo“, Buch- und Zeitungsverlag,
G. m. b. H., Berlin-Schöneberg, Hauptstr. 11.

LIBRARY
APR 1 6 2010
UNIVERSITY OF

З М І С Т.

СПИС ПОРТРЕТІВ.

ІВАН ФРАНКО.

Іван Франко.

Іван Франко родився 1856. р. в Начуєвичах, дрогобицького повіту, в селянській сім'ї (батько був ковалем). До початкової школи ходив зразу в Ясениці Сільній, а пізніще в Дрогобичі. Там скінчив ґімназію. Вже як ґімназійний ученик звертав на себе увагу великими дарованнями і не меншою пильностю.

1875. р. поступив на університет у Львові. Там зразу попав у москвофільські круги, але під впливом листів Драгоманова став щирим українським народовцем і почав писати гарною народньою мовою. За зносини з Драгомановим арештовано Франка і по 8 місяцях слідчої вязниці засуджено на 6 тижнів арешту. За якийсь час його знов арештують і держать три місяці в тюрмі. По виході з тюрми тяжко бідував і мало не вмер з голоду. Залякане громадянство цуралося його. Та це не вбило його морально.

Він разом з Павликом редаґує часописі, видає „Дрібну бібліотеку", пише ориґінальні вірші, оповідання, повісти, наукові праці. Для заробітку працює також у польських видавництвах, але через працю про „Валєнродизм" попадає в конфлікт з Поляками, як через передмову до перекладу своїх „Галицьких образків" попав у конфлікт із своїми земляками.

Серед злиденного життя скінчив університет, оженився на закордонній Україні, здав докторат у Відні і готовився на катедру української мови й літератури на львівському університеті. Та хоч вступна лєкція на тему „Наймичка" Тараса Шевченка, випала блискучо, тодішний намісник Галичини ґраф Бадені не допустив Франка до катедри з мотивів політичних.

Він працював дальше, як редактор „Літ. Наукового Вістника“ і співробітник Товариства імени Шевченка та здобув собі своїми літературно-науковими працями і громадянсько-політичною діяльністю славу і вдяку цілого народу. Багато його творів переложено на всілякі чужі мови і всілякі наукові і культурні інституції пошанували Франка своїми почесними титулами.

Року 1899-ого відсвятковано 25-літній ювилей його праці, а 1909-ого ювилей 35-літньої культурної діяльности, при чому пошановано його збірником літературно-науковим і збірним почесним даром.

Франко жив у Львові у своїй власній хаті і, хоч став занепадати на здоровлю, енерґії творчої не тратив. Аж велика війна, російський наїзд на Галичину прискорили його смерть. Умер 28. травня 1916. року у Львові. Там його й похоронено при великому здвизі народу.

Іван Франко це не тільки найбільший поет Галицької України, але найбільш всесторонній письменник-учений, яким може повеличатись наш народ. Працював на всіляких нивах людського знання, писав прозою, віршом, — повісти, оповідання, драми, перекладав з чужих мов на нашу і з нашої на чужі мови, був критиком, істориком, соціольоґом, фільольоґом, політиком. Творів його не перечислити: „Спис творів І. Франка за перше 25-ліття його літературної діяльности, 1874—1898“, зладжений Павликом — це чимала книжка.

Значіння його для культурного розвитку українського народу виїмкове. Він познайомив нас із новими здобутками культурного життя західної Европи та спричинив сильний ідейний підйом серед нашого громадянства.

Зокрема велике його значіння для нашої літератури. Порушив багато нових питань, впровадив нові форми і нові літературні прийоми, ставив нові завдання перед молодим літературним поколінням.

„Зівяле листя“ являється зразком модерної української лірики на давніх народніх мотивах, „Панські жарти“, це найвдатніща з наших новіщих епічних поем, „Вишенський“ розкриває перед нами душу траґічного борця-аскета за наше самостійне життя, „Мойсей“, твір всесвітнього значіння, в якім змальована боротьба велетня-одиниці з колєктивом окруження, котре не годно його зрозуміти.

„Лис Микита“ (Reineke Fuchs), віршована байка великих розмірів, написана легко і з темпераментом, вінчає нашу досить багату байкову літературу і належить до найбільше розповсюджених книжок серед нашого народу. Так само улюбленою єсть повість „Захар Беркут“ з часів нападів татарських на галицьку землю.

З драм великий успіх мало „Украдене щастя“, з комедій „Учитель“.

Серед оповідань єсть такі архитвори, як „На дні“, „До світла“, „Малий Мирон“, бориславські оповідання і багато других.

Перевід „Фавста“ був на свій час теж працею виїмковою. Та не тільки шириною свого горизонту і великим простором літературної діяльности являється Іван Франко письменником, з котрим хіба тільки Куліш може рівнятися, — він і силою чуття і розмахом думки піднявся вище других. В ліриці еротичній і патріотичній він доходить иноді до верхів людської спроможности, як ось у прольоґу до „Мойсея“, в „Зівялому листю“ та в деяких творах на біблейні і старі теми.

Про Франка, як ученого, тут не місце казати, згадати тільки треба, що й українську науку він поширив і збагатив не одним дуже цінним твором, як пр. про апокрифи, або про давні наші повісти та про Вишенського.

Твори його були друковані по всіляких українських часописях, альманахах і видавництвах, являлись численними окремими книжками, були перекладені на всілякі чужі мови та написано про них чимало розвідок, рецензій і студій. Збірного видання нема.

Література: Энциклоп. словарь Брокгауза и Ефрона, т. 36. „Просвѣщеніе“, т. 19. „Кіевская Искра“, 1908. ч. 20. „Вік“, т. 1. М. Павлик. Спис творів І. Франка і т. д. Львів, 1898. О. Огоновський. Исторія литературы, т. III. І. Франко. Передмова до збірника „В поті чола“. М. Сумцов. Современная малор. Этнографія. С. Єфремов. „Пѣвецъ борьбы и контрастовъ“. („Кіевская Старина“, 1902). М. Драгоманов. Передмова до „В поті чола“, 1890. Маковей. Ювилей 25-літньої літерат. діяльности І. Франка („Літ. Науковий Вістник“, 1898). А. Кримський. Іван Франко (Львів 1900). В. Щурат. Др. І. Франко („Зоря“, 1896). А. Крушельницький. Іван Франко. Коломия. С. Єфремов. Історія укр. письменства, стор. 379—383. „Українська Муза“, стор. 411—415.

КАМЕНЯРІ.

Я бачив дивний сон. Немов передо мною
Безмірна, та пуста і дика площина,
І я прикований ланцом залізним стою
Під височенною ґранітною скалою,
А далі тисячі таких самих, як я.

У кождого чоло життя і жаль порили,
І в оці кождого горить любови жар,
І руки в кождого ланци, мов гадь, обвили,
І плечі кождого до долу ся схилили,
Бо давить всіх один страшний якийсь тягар.

У кождого в руках тяжкий залізний молот,
І голос сильний нам з гори, як грім гремить:
„Лупайте сю скалу! Нехай ні жар, ні холод,
Не спинить вас! Зносіть і труд, і спрагу й голод,
Бо вам призначено скалу сесю розбить“.

І всі ми, як один, підняли вгору руки,
І тисяч молотів о камінь загуло,
І в тисячні боки розприскалися штуки
Та відривки скали; ми з силою розпуки
Раз-по-раз гримали о камяне чоло.

Мов водопаду рев, мов битви гук кровавий,
Так наші молоти греміли раз у-раз;
І пядь за пядею ми місця здобували;
Хоч не одного там калічили ті скали,
Ми далі йшли, нічо не спинювало нас.

І кождий з нас те знав, що слави нам не буде,
Ні памяти в людей за сей кровавий труд,
Що аж тоді підуть по сій дорозі люди,
Як ми пробєм її та вирівняєм всюди,
Як наші кости тут під нею згниють.

Та слави людської зовсім ми не бажали,
Бо не герої ми і не багатирі,
Ні, ми невольники, хоч добровільно взяли
На себе пута. Ми рабами волі стали:
На шляху поступу ми лиш Каменярі.

І всі ми вірили, що своїми руками
Розібємо скалу, роздробимо ґраніт;
Що кровю власною і власними кістками
Твердий змуруємо гостинець, і за нами
Прийде нове життя, добро нове у світ.

І знали ми, що там далеко десь у світі,
Який ми кинули для праці, поту й пут,
За нами сльози ллють мами, жінки і діти,
Що други й недруги гнівнії та сердиті
І нас, і намір наш, і діло те клянуть.

Ми знали се, і в нас нераз душа боліла
І серце рвалося і груди жаль стискав;
Та сльози, ані жаль, ні біль пекучий тіла,
Ані прокляття нас не відтягли від діла,
І молота ніхто із рук не випускав.

Оттак ми всі йдемо в одну громаду скуті
Святою думкою, а молоти в руках.
Нехай прокляті ми і світом позабуті!
Ми ломимо скалу, рівнаєм правді путі,
А щастя всіх прийде по н ших аж кістках.

ЗЕЛЕНИЙ ЯВІР.

Зелений явір, зелений явір,
Ще зеленіща ива;
Ой між усіма дівчатоньками
Лиш одна мені мила.

Червона рожа, червона рожа
Над усі цвіти гожа;
Не бачу рожі, не бачу рожі,
Лиш її личка гожі.

Золоті зорі в небеснім морі
Моргають серед ночі,
Та над всі зорі внизу і вгорі
Її чорнії очі.

Голосні дзвони, срібнії тони,
Слух у них потопає,
Та її голос — пшеничний колос,
Аж за серце хапає.

Широке море, велике море,
Що й кінця не видати,
Та в моїм серці ще більше горе:
Я на вік її втратив.

ЯК ПОЧУЄШ.

Як почуєш часом край свойого вікна,
Що щось плаче і хлипає важко,
Не трівожся зовсім, не збавляй собі сна,
Не дивися в той бік, моя пташко!

Се не та сирота, що без мами блука,
Не голодний жебрак, моя зірко,
Се розпука моя, невтишима тоска,
Се любов моя плаче так гірко.

ОТСЕ ТАЯ СТЕЖЕЧКА.

Отсе тая стежечка,
Де дівчина йшла,
Що з мойого сердечка
Щастя унесла.

Ось туди пішла вона
Та гуляючи,
З иншим своїм любчиком
Розмовляючи.

За її слідами я
Мов безумний біг,
Цілував з сльозами я
Пил із її ніг.

Наче потопаючий
Стебелиночку,
Зір мій вид її ловив
На хвилиночку.

І мов нурок перли ті
На морському дні,
Сквапно так мій слух ловив
Всі слова її.

Отсе тая стежечка
Ізвивається,
А у мене серденько
Розривається.

Залягло на дні його
Те важке чуття:
Тут на віки згублений
Змисл твого буття.

Все, що найдорожшеє,
Найулюблене,
Чим душа жива була,
Тут загублене.

Чим душа жива була,
Чим пишалася...
Отсе тая стежечка,
Щоб запалася!

КОЛИ ЧАСОМ.

Коли часом в важкій задумі
  Моя поникне голова,
Легенький стук в вікно чи в двері
  Потоки мрій перерива.

Озвуся, вигляну — даремно,
  Не чуть нікого, не видать,
Лиш щось у серці стрепенеться,
  Когось то хочеться згадать.

Чи щирий друг в далекім краю
  Тепер у лютім бою згиб?
Чи плаче рідний брат, припавши
  Лицем до прадідівських скиб?

Чи може ти, моя голубко,
Моє кохання чарівне,
Далеко десь, з німим докором
В тій хвилі згадуєш мене?

Чи може, гнучи в собі горе,
Ти тихо плачеш у тиші,
А то твої пекучі сльози
Мені стукочуть по душі.

НАД ВЕЛИКОЮ РІКОЮ.

Над великою рікою на скалі крутій сижу
І затоплений у мріях в воду биструю гляжу.
Валом хвилі, валом хвилі пруться, плещуть, миготять,
Сонце грає, прибережні верби віттям їх пестять.

Ізза закрута одного враз дараба виплива —
Зіллям, зеленню повита плеще, грає, мов жива.
Керма тихо хвилі крає, не булькоче, не скрипить,
І керманич молоденький, мов мальований, стоїть.

На дарабі гра музика, чути співи голосні,
Бризкають чарки блискучі, ллються вина запашні,
Сяють очі молодії серед жартів і розмов...
Сміх і співи... Се гуляють Радощі, Краса, Любов.

Я поглянув і зітхання піднімає грудь мою.
О, мої юнацькі мрії, пізнаю вас, пізнаю!
Скільки з вас з розпучним криком і слізми я доганяв,
На весільную дарабу я ніколи не попав.

Ні, тепер уже за вами не погоню я у слід!
Прощавайте! Своїм блиском ви молодших веселіть.
Сміх, і співи, і музика ще бренять, немов по склі,
І за закрутом дараба звільна щезла в синій млі.

Знов затоплений у мріях я гляжу на бистрину.
Що се плещуть, миють хвилі? Наче білу грудь сніжну!..
Мов рожеві любі руки... шийку круглу... і лице...
Ах, адже я знав, здається, цілував лице отсе!

Сеж вона, вона, чий образ тузі втихнуть не дає!
Се те тихе, нездобуте щастя вбогев моє!
Вбите! Втоплене!.. І в воду, мов скажений, кинувсь я,
Щоб ловити щастя, — трупа... Мрія приснула моя.

ПОКЛІН ТОБІ.

Поклін тобі, моя зівяла квітка,
Моя розкішна, невідступна мріє,
Останній сей поклін!
Хоч у життю стрічав тебе я рідко,
Та всеж мені той спогад серце гріє,
Хоч як болючий він.

Тим, що мене ти к собі не приймила,
В моїх грудях зглушила і вгасила
Любовний, дикий шал,
Тим ти в душі сумній і одинокій
На вік вписала ясний і високий
Жіночий ідеал.

І нині, хоч нас ділять доли й гори,
Коли на душу ляжуть злії змори,
Тебе шука душа,
І до твоєї груди припадає,
У стіп твоїх весь свій тягар скидає,
І голос твій весь плач її втіша.

І як коли у сні тебе побачу,
То, бачиться, всю злість і гіркість втрачу,
І викидаю, мов гадючий звій;
Весь день, мов щось святе, в душі лелію,
Хоч не любов, не віру, не надію,
А чистий, ясний образ твій.

Я НЕ ЖАЛУЮСЬ.

Я не жалуюсь на тебе, доле!
Добре ти вела мене, мов мати.
Таж, де хліб має родити поле,
Мусить плуг квітки з корінням рвати.

Важко плуг скрипить у чорній скибі,
І квітки зітхають у скonанню . . .
Серце рвесь, уста німі, мов риби,
І душа вглублявсь в люту рану.

А ти йдеш з сівнею й тихо сієш
В чорні скиби й незарослі рани
Нове сімя, нові надії,
І вдихуєш дух життя румяний.

ЗЕМЛЕ МОЯ!

Земле моя, всеплодючая мати,
Сили, що в твоїй жиє глибині,
Краплю, щоб в бою сильніще стояти,
Дай і мені!
Дай теплоти, що розширює груди,
Чистить чуття і відновлює кров,
Що до людей безграничную будить,
Чисту любов!
Дай і огню, щоб тим словом налити,
Душу стрясать громовую дай власть,
Правді служити, неправду палити,
Вічну дай страсть!
Силу рукам дай, щоб пута ламати,
Ясність думкам — в серце кривди влучать,
Дай працювать, працювать, працювати,
В праці сконать!

ПРОЛЬОГ З „МОЙСЕЯ“.

Народе мій, замучений, розбитий,
Мов паралітик той на роздорожжу,
Людським призирством, ніби струпом вкритий!
Твоїм будущим душу я трівожу.
Від сорому, який нащадків пізних
Палитиме, заснути я не можу.
Невже тобі на таблицях залізних
Записано в сусідів бути гноєм,
Тяглом у поїздах їх бистроїздних?

Невже по вік уділом буде твоїм
Укрита злість, облудлива покірність
Усякому, хто зрадою й розбоєм
Тебе скував і зaприсяг на вірність?
Невже тобі лиш не судилось діло,
Що виявилоб твоїх сил безмірність?
Невже задармо стільки серць горіло
До тебе найсвятіщою любовю,
Тобі офіруючи душу й тіло?
Задармо край твій весь политий кровю
Твоїх борців? Йому вже не пишаться
У красоті, свободі і здоровю?
Задармо в слові твойому іскряться
І сила й мягкість, дотеп і потуга
І все, чим може вгору дух підняться?
Задармо в пісні твоїй ллється туга
І сміх дзвінкий і жалощі кохання,
Надій і втіхи світляная смуга?
О, ні! Не самі сльози і зітхання
Тобі судились! Вірю в силу духа
І в день воскресний твойого повстання.
О, як би хвилю вдать, що слова слуха,
І слово вдать, що в хвилю ту блаженну
Вздоровлює й огнем живущим буха!
О, як би пісню вдать палку, відтхненну,
Що міліони порива з собою,
Окрилює, веде на путь спасенну!
Як би! . . . Та нам, знесиленим журбою,
Роздертим сумнівами, битим стидом, —
Не нам тебе провадити до бою!
Та прийде час, і ти огнистим видом
Засяєш у народів вольних колі,
Труснеш Кавказ, впережешся Бескидом,
Покотиш Чорним морем гомін волі,
І глянеш, як хазяїн домовитий,
По своїй хаті і по своїм полі.
Приймиж сей спів, хоч тугою повитий,
Та повний віри; хоч гіркий, та вільний;
Твоїй будущині задаток слізми злитий,
Твойому ґенію мій скромний дар весільний.

В ОСЕНИ.

Ой йдуть, йдуть тумани
Наддністровими лугами,
Наче військо з коругвами,
А передом отамани.

Сурми боєві не грають,
І панцирики не дзвонять,
Тільки смуток навівають,
Верби віття низом клонять.

Тільки в мраці тонуть села
І уява мари плодить;
Тільки думка невесела,
Мов жебрак по душах ходить.

ЖЕНЫ РУСКІЯ ВОСПЛАКАШАСЯ.

Де не лилися ви в нашій бувальщині,
Де в які дні, в які ночі,
Чи в половеччині, чи то в князівській удальщині,
Чи то в козаччині, ляччині, панщині,
Руські сльози жіночі?

Скільки сердець розривалось ридаючи,
Скільки звялило страждання!
А якже мало таких, що міцніли складаючи
Слово за словом, в безсмертних піснях виливаючи
Тисячолітнє ридання!

Слухаю, сестри, тих ваших пісень сумовитих,
Слухаю й стиха міркую:
Скільки сердець розбитих, могил тут розритих,
Жалощів скільки неситих, сліз вийшло пролитих,
На одну пісню таку?...

НА РѢКАХ ВАВИЛОНСКИХ ТАМО СѢДОХОМ...

На ріці вавилонській — і я там сидів,
На розбитий орґан у розпуці глядів.

Надо мною ругавсь Вавилонців собор:
„Заспівай нам що-будь! Про Сіон, про Табор!"

„Про Сіон? Про Табор? Їм вже чести нема!
На Таборі — пустель! На Сіоні — тюрма.

„Лиш одну хіба пісню я вмію стару:
Я рабом уродивсь та рабом і умру.

„Я на світ народився під свист батогів,
Із невольника батька, в землі ворогів.

„Я хилитись привик від дитинячих літ,
І всміхатись до тих, що катують мій рід.

„Мій учитель був пес, що на лапки стає,
І що лиже ту руку, яка його бє.

„І хоч зріс я, мов кедр, що вінчає Ливан,
То душа в мні похила, повзка, мов бурян.

„І хоч часом, мов грім, гримне слово моє,
То се бляшаний грім, що нікого не вбє.

„І хоч вирвеся з уст крик: „Най гине тиран!"
То не крик душі, тільки брязкіт кайдан.

„І хоч в душу вірвесь часом волі приваб,
Але кров моя — раб! Але мозок мій — раб.

„Хоч я пут не носив на руках, на ногах",
Але в нервах ношу все невольницький страх.

„Хоч я вольним зовусь, а, як раб, спину гну,
І свобідно в лице нікому не зірну.

„Перед блазнем усяким коруся, брешу,
Вольне слово в душі, наче свічку, гашу.

„Хоч тружусь день і ніч, не доїм, не досплю,
А все чується: „Се я на панськім роблю“.

„І хоч труд свій люблю, а все чуєсь гачок:
Ти прикутий до нього, мов раб до тачок.

„Хоч добра доробивсь, та воно лиш тяжить,
Мов чуже, для когось мушу я сторожить.

„З ким в життю не зійдусь, все підляжу йому,
Сяк чи так вибирай, все найтяжше візьму.

„І хоч часом в душі піднімається бунт,
Щоб із пут отрястись, стати твердо на ґрунт,—

„Ах, то й се не той гнів, що шаблюку стиска,
Се лиш злоба низька і сердитість рабська!

„Вавилонські жінки, відвернувшись ідіть,
І на мене здивовано так не глядіть!

„Щоб не впало прокляття моє на ваш плід,
Не прийшлось би раба привести вам на світ!

„Вавилонські дівчата, минайте мене,
Хай мій вид співчуттям серце вам не торкне!

„Аби вам не судилась найтяжша судьба,
Найстрашніща клятьба — полюбити раба!“

ХОДИТЬ ВІТЕР ПО ЖИТІ . . .

Ходить вітер по житі,
Мов господар з-проволу,
Колосочки налиті
Стиха стелить до долу.

І шепоче колосся:
„Вітре-брате, дай ведра,
Щоб нам ціло вдалося
Достояти до Петра.

Проганяй ти боками
Градовії навали,
Щоб не стерлись над нами,
Щоб ми марно не впали.

Отрясай з нас що днини
Пажирливі комахи,
Най годуються ними
Ті співучії птахи.

Дай нам спіти, нависнуть,
Стебло луком най гнеться,
Аж серпи тут заблиснуть
Жнивна пісня поллється.

Дай на копи погоду
І погоду на спряток,
Щоб в селянську господу
Війшли втіха, достаток".

Ходить вітер по житі,
Мов господар з-проволу,
Колосочки налиті
Стиха хилить до долу.

Стиха хилить, шепоче:
„Все вам буде, як треба:
Буде бідним дар з неба,
Та земля дать чи схоче?

Хоч і як бушували,
Вас не збили з ніг тучі;
Градовії навали
Впер я в дебрі і кручі.

Гусін, черви пожерли
Ті співучії птахи;
Та повзуть он по селах
Три инакші комахи . . .

Де заглянуть у хату,
Гине втіха, достаток;
Ті три черви зовуться:
Коршма, лихва, податок.

Лізуть з хати до хати,
Наче сопух могильний, —
А на черв той проклятий
Я, бідняка, безсильний“.

ВАЖКЕ ЯРМО ТВОЄ...

Важке ярмо твоє, мій рідний краю,
Нелегкий твій тягар!
Мов під хрестом отсе під ним я упадаю,
З батьківської руки твоєї допиваю
Затроєний пугар.

Благословлю тебе! Чи ждать тобі ще треба
Поваги й блиску від будущини,
Чи ні — одного лиш тобі благаю з неба,
Щоб з горя й голоду не бігли геть від тебе
Твої найкращії сини.

Щоб сіяч'в твоїх їх власне покоління
На глум не брало і на сміх,
Щоб монументом їх не було те каміння,
Яким в відплату за плодючеє насіння
Ще при життю обкидувано їх.

ГЕЙ РОЗІЛЛЯЛОСЬ ТИ, РУСЬКЕ ГОРЕ...

Гей розіллялось ти, руське горе,
Геть по Европі і геть поза море!

Бачили мури Любляни та Реки,
Як з свого краю біг Русин на втеки.

Руські ридання й стогнання лунали
Там, де Понтеби біліються скали.

Аж із Кормони, мов живого до гробу,
Гнали жандарми наш люд, як худобу.

Небо італьське, блакитне, погідне
Бачило бруд наш, пригноблення бідне.

Ґенуа довго мабуть не забуде,
Як-то гостили в ній руськії люде.

Будуть ще внукам казать против ночи:
„Дивний тут люд кочував із півночи.

Рідну Країну з слізми споминав він,
Але з прокляттям із неї тікав він.

Спродував дома поля, господарство,
Вірячи байці про Рудольфа царство.

Дома покинувши землю родинну,
Гнався, щоб мрію ловити дитинну.

Смілий у мріях, у вірі безглядний,
В дійсности, наче дитина, безрадний.

Ані порадитись, ні побалакать, —
Знав він лиш гнуться та жебрать та плакать".

Гей розіллялось ти, руське горе,
Геть по Европі і геть поза море!

Доки Гамбурські, важкі паровози —
Де ви не ллялися, руськії сльози!

Всі з тебе, Русине, драли проценти,
Польськії шляхтичі й швабські аґенти.

Що то ще жде тебе на океані?
Що у Бразилії, в славній Парані?

Що то за рай ще тобі отвираєсь
В Спіріту Санто та Мінас Джераес?...

ГИМН.

Вічний революцйонер
Дух, що тіло рве до бою,
Рве за поступ, щастя й волю,

Він живе, він ще не вмер.
Ні попівськії тортури,
Ні тюремні царські мури,
Ані війська муштровані,
Ні гармати лаштовані,
Ні шпіонське ремесло
В гріб його ще не звело.

Він не вмер, він ще живе!
Хоч від тисяч літ родився,
Та аж вчора розповився
І о власній силі йде.
І простуєся, міцніє,
І спішить туди, де дніє;
Словом сильним, мов трубою, —
Міліони зве з собою, —
Міліони радо йдуть,
Бо се голос духа чуть.

Голос духа чути скрізь:
По курних хатах мужицьких,
По варстатах ремесницьких,
По місцях недолі й сліз.
І де тільки він роздасться,
Щезнуть сльози, сум нещастя,
Сила родиться й завзяття.
Не ридать, а добувати
Хоч синам, як не собі,
Кращу долю в боротьбі.

Вічний революціонер
Дух, наука, думка, воля
Не уступить пітьмі поля,
Не дасть спутатись тепер.
Розвалилась зла руїна,
Покотилася лявіна,
І де в світі тая сила,
Щоб в бігу її спинила,
Щоб згасила, мов огень,
Розвидняющийся день!

ПЕТРО НІЩИНСЬКИЙ.

(Петро Байда.) (1832—1896).

Петро Ніщинський.

Петро Ніщинський родився 1832. р. в селі Неменці, липовецького повіту, в Київщині. Вчився в київській духовній семинарії, а пізніще в університеті в Атенах, котрий і скінчив з титулом маґістра 1856. р.

Вернувши звідтам, учителював у Петербурзі й Одесі. Умер у Воротилівці, на Поділлю 1896. р. Найбільше заслужився для української літератури своїми перекладами Гомерової „Іліяди“, „Одисеї“ (Львів 1889—92) та Софоклевої „Антиґони“. Він знаменито знав грецьку й українську мову, простудіював геленську культуру і тому переклади його мають високу ціну. Він переклав також „Слово о полку Ігоревім“ на грецьку мову, написав грецьку граматику, деякі літературно-історичні праці.

Він був теж неабияким композитором. Иого „Вечерниці“ належать у нас до найбільш улюблених концертових творів.

Література. Энциклопед. словарь Брокгауза и Ефрона, т. 21. „Просвѣщеніе“, т. 14. „Вік“, т. І „Кіевская Старина“, 1896. „По морю и сушѣ“, 1896. Писання Т. Зіньківського, т. II. І. Кокорудз — про переклад „Одисеї“ („Зоря“, 1893). „Українська муза“, стор. 399. С. Єфремов. Історія українського письменства, 384—385.

ПОРАДА.

Дівчинонько, голубонько, чого ти сумуєш?
Твоя доля за плечима, ти її не чуєш.

Шануй людей, молись Богу, то Бог і поможе:
Як не тепер, то на той рік таки буде гоже.

Годіж, серце, сумувати! Не зітхай важенько,
Бо як будеш журитися, завяне серденько.

А без серденька на світі не можна прожити,
Чи вжеж хочеш таки віку собі вкоротити?

Як би, серце, мав я силу, тодіб инша мова:
Яб випросив тобі долю у самого Бога.

Годіж, годі, моє серце, годі сумувати!
Тобі треба, як квіточці, рости й процвітати.

Ростиж, моя роже повна, рости, розцвітайся,
А як часом спітка лихо, ой, не піддавайся!

ПАНАС МИРНИЙ.

(Псевдонім).

Виступив на літературну ниву 1872. р., друкуючи у львівській „Правді“ оповідання п. з. „Лихий попутав“. Там само видрукований 1874. р. „Пяниця“. „Лихі люди“ явилися в женевській „Громаді“, 1877. р. Знаменита повість „Хіба ревуть воли, як ясла повні“, написана на спілку з Біликом, вийшла з друку в Женеві 1880. р.

Крім того написав Мирний кілька образків із подорожи, комедії „Перемудрив“ і „Згуба“ та драму „Лимерівна“. Переложив також „Слово о полку Ігоревім“ на нинішню українську мову, Шекспірового „Короля Ліра“, то що.

Його твори вийшли збірним виданням у 3 томах у Київі. Мирний належить до першорядних письменників в українській прозі. В поезії його значіння куди менше. В оповіданнях та повістях він малює суспільні умови селянського життя на Україні після знесення кріпацтва. Безземельність, малоземельність, конкуренція машин з людською фізичною працею, життя молодіжи, ідейні рухи — це мотиви його творів, писаних зразковою мовою і з великим, правдиво мистецьким хистом.

Особливо тонко та гарно малює він природу, яка під його пером жиє та мерехтить усіми своїми красками, усім своїм безконечним рухом. Деякі образки в „Хіба ревуть воли, як ясла повні“, або в „Повія“ — це шедеври української прози.

З віршів чи не найкращий „Плач Ярославни“.

Література: С. Єфремов. Історія укр. письменства, стор. 375—379. О. Барвінський. Вибір з українсько-руської літератури. Львів, 1910. стор. 460—461. Твори: Перша, друга й третя книжка творів. Київ, 1902—1906. Численні статті в журналах і часописях за рік 1921. з приводу смерти Мирного.

ПРИВІТ М. ДРАГОМАНОВУ НА ЮВИЛЕЙ ЙОГО 30-ЛІТНЬОЇ ПРАЦІ.

Була доба, пишали ясні мрії,
Займався світ, будив думки людей;
Чинилися славетнії події
Під надихом визвольничих ідей.
Тоді і Ти з'явивсь, мій любий Друже,
І голос Твій далеко залунав;
До чесних праць Ти всіх нас кликав дуже
І таланом своїм нас чарував.
Тоді і ми, юнаки молодії,
В серцях своїх голубили надії.

Пролинув час, ми кріпли, ми зростали,
Із наших мрій неясних, молодих
Засяяли вкраїнські ідеали,
Мов сонце теж між темних хмар густих.
Бажали ми народові свободи,
Бажали ми, щоб очі він розкрив,
І як другі освітнії народи
Для поступу, для правди й щастя жив.
І тут над всі, мій брате незабутній,
Здіймавсь Твій стяг, лунав Твій глас могутній.

Ми щиро йшли, вогнем мети зогріті,
Ми ширили до неї перший шлях.
Та сі шляхи тернинами укриті
І не блищать в позлотистих квітках.
І сталось так: проніся грім з півночі,
Розбив у пень братерську спілку він;
Страхун утік, лукавець сплющив очі,
Про теж не всі принишкли між руїн;
І Ти в той час свої думки свободи
Поніс плекать у иншії народи.

І там сумним вигнанцем на чужині
Ти не забув святий свій заповіт;
Ти вівтар склав своїй старій святині,
Своїм думкам, красі минулих літ.

Повсюди Ти розніс величне слово,
Своїх братів з тяжкого сну будив
І наче бич з небес святих громово
Карав єси завзятих ворогів.
І голос Твій до нас доносивсь, Друже,
І гоїв дух і серце нам недуже.

А в нас ще гірш, ще більше сутеніло,
На нівець звівсь гурт перших бояків,
І сонце те, що нам раніш хоч мріло,
Туман безченств катовницьких покрив.
Погас на вік думок огонь святий...
Алеж життя в пориві необорім
Зродило лиш прихильців гурт новий.
Ще вище він підняв Твій стяг високий...
Ні, Ти не був ніколи одинокий!

І от тепер Твоя з'яснилась сила,
На честь тобі єднає всіх вона.
З усіх країн, де річ Твоя дзвонила,
Хвала Тобі сердешная луна.
І от в сей день, як гасне в серці лихо
Та голосніш гучить нам волі глас,
І я Тобі своє вітання тихо,
Мій Друже, шлю у сей великий час.
Нехай Твій дух, що долю знав криваву,
Ще много літ живе нам всім на славу!

МАРКО МУРАВА.

(Псевдонім).

Властиве імя Сильвестр Лепкий, уроджений 1846. р. До ґімназії ходив в Бучачу і Бережанах, університет (клясична фільольоґія і теольоґія) кінчив у Львові. По скінченню студій, став парохом у Крегульці, на Галицькім Поділлю. Звідси перенісся до Поручина, а пізніще до Жукова в бережанськім повіті, де й помер 1902. року. Ще як студент брав живу участь у народній роботі. Зпід його пера вийшла передмова до львівського „Кобзаря“ (Сушкевича); працював у „Правді“, „Ділі“, „Зорі“, „Руслані“.

В „Ділі“ було друкованих чимало його статтей, віршів, оповідань. Вірші вийшли окремою збіркою у Львові п. з. „Книга горя“.

Написав кілька популярних книжечок для львівської „Просвіти“. Був головою „Селянської Ради“ в Бережанах і разом з пок. Д. Савчаком, з др. А. Чайківським, М. Мосорою і Т. Старухом причинився чимало до освідомлення цього повіту.

Вдячні парохіяне поставили своїм коштом гарний памятник на його гробі, та посвятили його при здвизі „Соколів“ і „Січей“ і при зборі народу з численних, навіть далеких сіл.

Література: Др. З. Кузеля. „Молода Україна“, 1900.

ОБМОВА.

Ой скрипливі воротонька,
Тяжко їх заперти!
Голосная обмовонька, —
Від слави не вмерти.

А я тії воротонька
Засувом засуну,
А щоб в голос не скрипіли,
Й рукою не труну.

А я тую обмовоньку
Обійду без слова;
Наговоряться обмовні,
Вкучиться обмова.

Я в скрипливі воротонька
Не піду, не піду,
Хоч сам на сам сяду в хаті
До свого обіду.

ІВАН МАНЖУРА.

(1851—1893).

Іван Манжура родився 1851. р. в Харкові. Там учився в ґімназії, котрої не скінчив, і поступив на ветеринарний інститут. Звідти його виключено.

1875. р. брав участь у війні Південних Славян з Турками. В бідности й хоробах, мандруючи від села до села, без хати й родини, умер 1893. року.

В мандрівках своїх зібрав дуже багато етноґрафічних українських та російських матеріялів, котрі друкував Драгоманів („Малорус. народн. преданія и разсказы“, Київ, 1876, і в „Політичних піснях українського народа“. Женева, 1883—1885).

Дальше друковано ці матеріяли в „Кіевской Старинѣ“, в „Записках Юго-Зап. Отд.“, в „Этнографическом Обозрѣніи“, в „Живой Старинѣ“ та в „Сборн. Харков. Истор. Фил. Общества“.

Багато дечого ще й доси не опубліковано.

Його оригінальні поезії видав 1889. р. А. Потебня у Петербурзі п. н. „Степові співи та думи“, а деякі надруковано в „Кіевск. Старинѣ“ за 1893. р. Переклав також Ґете „Рейнеке Фукс“ і написав декільки гарних казок.

Манжура співець степу, хліборобської праці та горя потолоченої злиднями людини. Скрізь пробивається вражлива, щира душа, що вміє відчути й гарно словами передати недолю свого ближнього.

Він безперечно один з кращих наших поетів після Шевченка і одна з численних жертв нашого політичнокультурного безталання.

Література: Энциклоп. словарь Брокгауза и Ефрона, т. 28 а. „Просвѣщеніе“, т. 12. „Вік“, т. 1. О. Огоновський. Історія рускои литературы, т. IV. „Літератур. Наук. Вістник“, 1907. М. Сумцов. Современная малор. Этнографія („Кіевск. Старина“, 1892) і М. Сумцов. Ів. Манжура („Кіевская Старина“, 1893). Іван Манжура („Зоря“, 1893) і До життєпису Ів. Манжури („Зоря“, 1893). „Українська Муза“, стор. 434. С. Єфремов. Історія українського письменства, стор. 385.

СТЕП.

Гей ти степ широколаний,
Мій килиме сріблотканий!
Розпростерся ти широко,
Що не скине й орле око
Твоє займище безкрає!

Гей, повідай бо, мій раю,
Де краса твоя розкішна,
Сива тирса срібно-пишна,
Що коневі колись крила
Круті перса, й гомоніла
Мов та хвиля в синім морі
З буйним вітром на просторі?

Та повідай ще, де славні
Наддніпрянські твої плавні,
Те таємне, несходиме
Царство звіра незміриме,
Твій Великий Луг — розділля,
Предковічнеє привілля,
Що у йому усіх нетрів
Не сходили тури й вепри?

А гайки де чарівнії,
Що річки твої бистрії,
Мов віночки закрашали,
Та дівчаток спокушали
Холодком своїм темненьким,
На розмову із миленьким?

А зімовники одинці,
Що ховались од ординців
У балках твоїх пригожих,
Де чумаченьки захожі
З України прилучали,
Одпочив собі держали?

Та де й саме те чумацтво?
А те й славнеє де братство,
Що за матір шаблю мало,
Спис за батька почитало,
А рушницю за дружину,
Та своїй не знало впину
Вольній воленці?.. І хану
Та ледачому султану,
У гаремові заспати
Не давало, пане брате!

Степ мовчить, нема одвіту...
Мов козак той недобитий
Він на рани знемагає,
А над їм в горі кружляє
Крюк поганий та крюкоче,
Мов добити криком хоче.

Вже тобі не животіти!
Розтеклися твої діти,
Що пишалися тобою!
Ізмарній же
Жидовою споганений,
Німотою затужений,
Чабанами столочений,
Шахтярами поврочений,
Чавунками передраний,
І дітками занедбаний!

ЛЕЛІЇ.

У пишних палатах якогось маґната
Розкішні лелії цвіли;
Їх люде здалека, де вихор та спека,
На втіху собі завезли.
Любують їх очі веселі дівочі,
А часом і хмурний маґнат
На них як погляне, нудьга ураз тане,
І пруг на чолі вже не знать.

Оттак вони пишні, усякому втішні,
Мир в серце людське подають,
А люде не знають і гадки не мають,
Як сльози в ночі вони ллють.

Чогож то їм шкода? Аджеж і урода,
І розкіш і шана їм є...
Не люба їм шана у гордого пана, —
Їм краще убоге своє.
Їм краще у бідній країні їх рідній
За панську ту ласку здались
І спека пекуча і вихор летючий,
Що їх опалили колись.

Так ти, моя крале, з далекого краю,
Неначе лелії мої:
Здається й на волі, у шані і холі,
Та все бо не в ріднім краї.
Твій погляд ясненький, твій сміх веселенький
Та щирая ласка твоя
Усіх нас єднають, усіх нас вітають,
Як тихая з неба зоря.
Поглянеш із боку (нехай бо — нівроку!)
Тай скажеш: „Життя тобі — рай;“
А всеж твоя втіха — поплакати зтиха,
Згадавши веселий свій край.

ПО ВЕСНІ.

Не співай по весні,
Соловейку, мені,
Сидячи у бузку на тичині,
Про щасливії дні,
Що мов наче вві сні
Задля мене минулися нині.

Не багато щось їх,
Днів щасливих отсих
На свойому віку їх зазнаю;

І загра гіркий сміх
На устах враз моїх,
Як коли я ті дні нагадаю.

ПЕРВИЙ СНІГ.

Ще вчора сонечко так гріло,
Чабан з отарою бродив,
Озиме пишно зеленіло
І лист у лузі гомонів;
Сьогодніж степ увесь неначе
Застлав сріблястий оксаміт,
І вітер жалісливо плаче,
І сонце ллє не той мов світ.

Оттак і серце моє вкрите,
Мов сніговий на нім покров,
Бо вже тепер йому не світе
Ані надія, ні любов.
Учораж, як воно втішалось!
Не знало щастячку де край;
Усе, усе йому всміхалось,
І скрізь здавався світлий рай...

БУРЛАКА.

Броде бурлак степом рано,
На опашці свита;
Його шапка стара, драна
На бакир ізбита.

Броде бурлак, поспішає
В заброди до моря,
Та співає, — степ лунає,
Нема йому горя.

„Нащо мені, каже, доля
Готова із неба?
Все добуде своя воля,
Чого мені треба.

Нащо мені те багацтво,
Червінці, дукати?
Вміє славнеє бурлацтво
Без них панувати.

На що мені і оселя,
Дружинонька мила?
Привіта мене і скеля,
Порадить могила.

Ой скажи ти, стародавня
Козацькая нене,
Кому жити ще так славно
У світі за мене?"

Вітер тихо росу ранню
З травиці здіймає,
Бурлаковомуж питанню
Відмови немає.

БУРЯ НА ОЗЕРІ.

(Мат. XI. 24—30).

Ревуть та клекочуть на озері хвилі,
Апостольський човен пливе;
Держатись на хвилях стає не-посилі,
А буря все дужче реве.

Вже острах апостолам серце здіймає,
Погасла надія свята;
Далеко ще беріг, помоги немає,
І ропщуть слабії уста.

Коли се на зустріч із видом спокійним
На хвилях страшенних онтам
У божеськім сяєві, тихім, прозірнім
Явився учитель їх сам.

Дивують апостоли: певно се мрія?
Петро же до нього возвав:
„Се ти, наш Учитель великий, Месія?“
„Не бійтеся, я!“ — він сказав.

„Призви же до себе мене, о могучий,
Да узрю скоріще твій лик!“
І кротко воззрівши на хвилі ревучі
Месія: „Гряди!“ — йому рік.

На хвилю ступив ось апостол і сміло
Іде він немов по землі;
Аж ось маловірря його одоліло,
І думки окутали злі.

Ось чує апостол, що він потопає,
В воді уже чресла його . . .
„Спаси, о Месіє!“ — у голос взиває —
„Спаси Ти раба свойого!“

„Гряди, маловіре!“ — він благости повен
Прорік йому. Хвилі лягли . . .
„Чого усумнився? . . .“ І поруч у човен
Безсмертний із смертним війшли.

І ми так до правди, нікчемнії мира,
Де тільки вона замигтить,
Ідемо серед бурі, і поки в нас віра,
Нас буря отта не страшить.

Колиж маловірря замісто надії
І віри панує в душі,
Нема нам рятунку! Ми гинем слабії . . .
Месіє благий, поспіши!

ОЛЕНА ПЧІЛКА.

Олена Пчілка.

Справжнє імя Ольга Косачева, сестра Михайла Драгоманова. Родилася 17. червня 1852. в сім'ї дідича. Вчилася в Київі в „образцовому пансіоні благородних дівиць". Року 1868. вийшла заміж за П. Косача. Жила в Київі, де редагувала „Рідний край", „Молоду Україну" та брала й бере живу участь в літературному й громадянському життю.

Писати стала під впливом свого брата й Михайла Старицького. Переклала декільки казок Андерсена й записала багато й дуже цінного етнографічного матеріялу. Працювала також разом із иншими над українським словарем. На Волині зібрала і видала народні узори (вишивки, тканини, писанки).

Літературні твори друкувала в „Зорі", „Дзвінку", в „Бібліотеці для молодіжи" і у всяких альманахах.

Перекладала Гоголя, Пушкіна, Лєрмонтова і Сирокомлю. В оповіданнях малює життя інтелігенції другої половини 60-х і 70-х років, підчеркуючи в них різко думки про націоналізм, як фактор дуже великої ваги в життю народа. На її думку, націоналізм (як і на думку Драгоманова) не обмежується простонародністю, він повинен обнімати всі елєменти народнього життя, розвивати їх і витворювати нові цінности.

Кращі з тих оповідань: „За правдою", „Товаришки", „Світло правди і любови". Року 1881. видала „Сужена не огужена", жарт в 1 дії, а 1884. написала драму в 4 діях „Світова річ". Року 1886. видала збірник своїх віршів „Думки мережанки". Писала також літературні студії про типи в укр. народній словесності, про українські колядки, розвідку про М. Старицького і Стороженка.

Література: Ол. Грушевський. Сучасне укр. письменство („Літ. Наук. Вістник“, 1908). „Просвѣщеніе“, т. 11. Энциклоп. Словарь Брокгауза и Ефрона, т. 36. „Зоря“, 1888. „Українська Муза“, ст. 450. Єфремов. Історія українського письменства, стор. 386.

ПЕРЕМОЖЕЦЬ.

Минув той час, коли річки криваві
Лились во імя правди і добра,
Коли, як памятник лицарській славі,
Вставала трупу братського гора.

Напередовець того часу думку кращу
Кострищів димом чорним повивав,
Без жаху кидав він у смертну пащу
Того, хто віри в думку ту не мав.

За слово благости, Письма святого,
За гріб того, хто в мир приніс любов,
Скидалась піхва від меча тяжкого,
Війни згублевої здіймалась коругов.

Невільні стани, воленьку здобувши,
Гадали тільки взяти кров за кров,
В свої кайдани старшого окувши, —
І наставало рабство друге знов.

Настали инші часи, думка добра
Не прагне в поступі в свойому днесь
Ні крови, ні вогню, хотяй хоробра;
Як зірка гожая з ясних небес.

Без громів, блискавиць сія, без тучі,
Промінням тихим — і ватаг новий
Не в зброї бойовій іде блискучій,
Не грім гармат луна за ним гучний.

Він к ворогу не меча простягає,
А подає масличну вітку він;
Науки, праці коругов здіймає
Та згоди — щастя спільного почин.

Як судитсяж йому здобути перемогу,
Не з гуком сурем прийде він к меті,
І не квітки йому вкриватимуть дорогу,
Чоло не лаври гордії, густі,

Ні! Переможець зійдеться з братами
На стежках тихих в рідному краю,
Підіймеж високо, з щасливими сльозами,
Повиту терном голову свою.

ПЕРЕД БЛАКИТНИМ МОРЕМ.

Перед блакитним морем в світі яснім
Стоїть дівчина молода;
Між лаврів, олеандр, в гурті прекраснім
Про що хорошая гада?

Їй спомянувся хуторець убогий
В далекій рідній стороні:
Там степ німий простягся геть розлогий,
Неначе спить у тяжкім сні.

Край хуторця самотная криниця,
Вода тихесенько бренить;
Самотная схилилася вербиця,
Спустивши кучері стоїть.

Дівчина кинулась, зорить довкола —
Десь близько пісня прогула!...
О, як же схожа тая баркарола
З піснями хутора була.

ПРОЩАННЯ.

Прощай моя люба, прощай моя мила!
Подай мені руку свою!
Приймиж ти, голубко моя сизокрила,
Останнюю сповідь мою!

Мандрую, кохана, в непевну дорогу,
В тяжку невідомую путь;
Судилось здобути мені перемогу,
Чи ранньою смертю заснуть?

Хай буде, як буде! Не маю вертатись
Назад з того шляху, що взяв;
Не маю тії корогви одцуратись,
Що вільно і щиро я зняв.

Жилиж поривання й надії палкії
У нас, моя вірна, в обох;
Ми щирую віру і думи святії
З тобою кохали у двох.

Чи требаж казать, що тебе не забуду?
Нехай не турбується серце твоє!
З останнім диханням хіба я позбуду
І думи й кохання моє.

Прощай! Хай очей твоїх ясне сіяння
Просвітить непевную путь!
Хай любі стискання руки й цілування
Не жаль, а одвагу дають!

ПЛЯТОН ПАНЧЕНКО.

Родився 1856. р. в Каменці, орловської ґубернії. Учився в ґімназії, в Петровсько-Розумовській академії та в Пулавах. Готувався бути учителем німецької мови та математики, але довелось заробляти на хліб приватними лєкціями.

Виступив на літературну ниву в вісімдесятих роках, друкуючи вірші в „Зорі“ та в деяких альманахах. Писав також під псевдонімом Таїсич.

Література: „Українська Муза“, стор. 684.

РІДНИЙ КРАЙ.

Чи тихим ранком в час предзорній
Луною з башти дзвін гуде
І в душу дівчині моторній
Веселу зґраю снів веде;
Чи то в обідню годину
В блакиті вдумливій небес
Палає сонце й, як дитину,
Цілує щиро чистий плес;
А чи вечірньою добою,
Далекий захід обгорів,
І повний місяць із собою
Отару зірок вже привів;
Чи соловейко заспіває
У запашному вишняку,
А спів далеко геть лунає
По срібловодому ставку.
Чи то зненацька в чорних хмарах
Величній грім загуркотить,
Й немов би то в таємних чарах,

Все зупинилося й мовчить;
А чи зімою хуртовина
Сніговим шаром все вкрива,
І неосяжная країна
З усім живим, як нежива, —
Ти завжди, пишний, любий краю,
Моя Вкраїно чарівна,
Мій злотосяйний, тихий раю,
Для мене в світі — ти одна!
В тобі бо мрії молодії
Дитячих перших літ моїх,
В тобі найкращії надії
Найвищих думок молодих.
Ти силу ллєш мені у душу
І навіваєш супокій.
Для тебе тільки жити мушу,
А може й вмерти, краю мій!

ЯК БИ Я ЗНАВ...

Як би я знав її душі пустоту,
  То віри в неї яб не йняв,
За пестощів я не продав чесноту...
  Як би я знав, як би я знав!
Як би я знав, що розум полохливий
  Мені в той райський час шепнув, —
Яб вільний був, хоч, може й нещасливий...
  Як би я чув, як би я чув!
Як би я міг усю зневагу щиру
  Лукавій кинути до ніг, —
Яб знов вернув загублену віру...
  Як би я міг, як би я міг!
Я дух згубив — зміняв його на жарти
  І в жартах розум потопив, —
А жарти ті і помину не варті...
  Я дух згубив, я дух згубив!
Я не живу, себе я зневажаю,
  І як я гріх той свій назву?
Я знищив дух — одно лиш тіло маю:
  Я не живу, ні не живу..!

ВОЛОДИМИР НАВРОЦЬКИЙ.

Син священника, уроджений на Галицькім Поділлю. По скінченню університетських студій у Львові став державним скарбовим урядником. Закинутий властями на Мазури, жив здалеку від рідної землі, але живо цікавився культурним і політично-суспільним українським рухом. Написав декілька економічно-статистичних праць, у яких видно велике знання і першорядний талант („Подвійна крейдка"). Листувався і був особисто знайомий з Драгомановим, котрий вельми і цінив його. Помер у вісімдесятих роках у Ряшові на сухоти, в силі віку.

Лишив декільки літературних творів, у яких теж видно справжнього, щирого й талановитого поета.

Твори Навроцького (не всі) видано в двох томах у Львові.

ДОБРАНІЧ РОДИНІ.

Добраніч, рідні ви мої,
В далекім, любім краю!
Один без вас на чужині
Про вас я споминаю.

Гадки мої шлю до зорі —
Вона й у вас там сходить...
Стоїть хатинонька в ярі,
В світлиці мати ходить.

В вікні стає ось і з зорою
Веде розмову тиху,
Благає Господа за мною,
Щоб відвернув все лихо;

Щоб сина їй беріг, вертав
До рідненького краю...
Добраніч, матінко моя!
Тебе я споминаю.

А батько сів понуривши
Чоло, і люльку курить;
Далеко мисли десь пустив —
Чогось то він ся журить?

Ой знаю я той смуток твій
І мисли твої знаю!
Добраніч, батьку рідний мій!
Добраніч, рідний краю!

Ой знаю я ще там в долі
Про ту одну дівчину:
Шиття зложила на столі —
Для братчика хустину,

А в оці блиснула сльоза...
Й тебе я споминаю:
Добраніч, сестронько моя!
Добраніч, рідний краю!

ДО ЛАСТІВКИ.

Люба ластівочко, милий пташку мій,
Ти мене не кидай, не лети в вирій!
Піднесись до хмари, поверни долом
Понад нашим краєм, над нашим селом!
До мого віконця, спустись, прилини,
І радісну пісню мені задзвони,
І голоском своїм тугу мні розвій —
Зажди, щебетушко, не лети в вирій!

А ластівка каже: „Не вдержиш мене!
Мене тая туга з віконця жене.
А люде лихії гонять зпонад стріх,
І в хмарах ще чути їх пакісний сміх.
Ні волі, ні миру, ні сонця — твій край!
Не гай мене, друже, — я лечу у рай!“

ВОЛОДИМИР МАСЛЯК.

Родився 1858. р. в Сернках Середних, рогатинського повіту в Галичині. Ґімназію кінчив у Бережанах і в Перемишлі. 1879. поступив на університет у Львові і, як Франко, належав зразу до москвофільського студентського товариства. Під впливом Партицького й О. Огоновського став Українцем-народовцем і з тої пори працює на народній ниві.

Був співробітником „Діла“, „Зорі“, „Зеркала“ і других видавництв.

Тепер єсть професором у Львові. Перший вірш надрукував 1879. р. в „Ластівці“. Першу збірку поезій у Кракові 1886. р.

Ліричними віршами і гуморесками здобув собі доволі широку популярність. Деякі з них визначаються справді гарною формою і легким, непримушеним, поетичним висловом, а деяким не бракує справжнього гумору. Перекладав також Ненадовича, Прерадовича і Конопніцьку на українську мову, а з української на польську оповідання Сапогівського і Федьковича. Писав теж літературно-історичні та політичні статті.

Література: Энциклопед. словарь Брокгауза и Ефрона, т. XVIII а. „Просвѣщеніе“, т. 12. О. Огоновський. Історія літератури, т. II. „Українська Муза“, стор. 474—476. С. Єфремов. Історія українського письменства, стор. 384.

УПАЛА.

Любила, кохала, за щире кохання,
Дізнала лиш горя, отрути,
А серце у крові, жалю потопало,
А люде для неї відради не знали,
А він був лютий та лютий.

І ніччю від свого дружини лихого,
Щоб долі шукати втікала;
А люде, хоч знали, чому так зробила,
Чом хату, і мужа і діти лишила,
Сказали злосливо: „Упала“.

Літами, не днями, цілими роками
В чужині тужила до хати,
І сльози по службах усі розкотила,
Аж сил їй не стало, аж слабість зломила,
Тра було у нужді згибати.

У чорную днину на світ народилась,
У темную днину конала
Сама, без родини в далекій чужині,
На крихті соломи в лихій сорочині,
А люде сказали: „Упала“.

СОЛОВЕЙКО.

У городці все сідала
Дрібні зорі рахувати,
Як знайшлися такі зорі,
Що ї стали чарувати.

Були чорні тії зорі
І чорніщі ще від ночи;
Вони знали лік на горе,
Вони звались — карі очі.

Раз віконце відчинила,
Щоб відкрити зіркам долю, —
Аж зблизились тії зорі,
Що взяли їй серця волю.

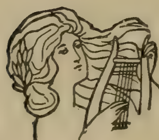
Прихилились заблизенько
До віконця і до личка;
Та бачив їх місяченько,
Їх розмову чула нічка.

Щось між ними шепотіло,
Наче вітер у гайочку.
То цілунки лопотіли,
Мов ті хвилі в ручайочку.

Щось між ними стукотіло:
Сердець стукіт добувався;
Хвильку наче загреміло:
То, що „любить“, він так клявся.

У гущаві співак Божий,
Прищебетував злегенька,
Йогож голос добирався
Просто в душу до серденька.

Аж з світлиці двері скрипли,
Пита мати пів грізненько:
„Доню, хто се там з тобою?“
„То, мамунцю, — соловейко“.

МАКСИМ СЛАВІНСЬКИЙ.

Родився в Ставищах, на Київщині, університет скінчив у Київі Виступив на літературну ниву 1890., друкуючи свої твори в „Зорі“, „Житті і Слові“ і в альманахах. 1892. року видано у Львові „Книгу пісень“ Гайне, яку він переклав укупі з Лесею Українкою. Довший час жив у Петербурзі, працюючи в ріжних російських часописях.

Література: „Вік“, т. І. Єфремов. Історія українського письменства, стор. 414. „Українська Муза“, стор. 775.

З ГАЙНОГО.

Коли розлучаються двоє,
За руки беруться вони
І плачуть і тяжко зітхають,
Без ліку зітхають сумні.
З тобою ми вдвох не зітхали,
Ніколи не плакали ми;
Той жаль, оті тяжкі зітхання
Прийшли до нас згодом сами.

З ГАЙНОГО.

Злякалася квітонька лотос, —
Од пром'ння ясного дня
Схилила головоньку долі,
Жде ночи і тихо дріма.
Коханець її, місяченько,
Збудив її світлом ясним:
Вона повернулась весела
До місяця личком своїм.

Цвіте, і палає, і пильно
  Вглядається вгору вона;
Її обгорнуло кохання,
  А з ним і журба чарівна...

ПЯНІТЬ СЕБЕ...

Пяніть себе, чим хочете пяніть!
  Чи правдою і добрими ділами,
Чи кривдою і тяжкими гріхами,
Впивайтеся, як хочете ви жить!
Впивайтеся високими думками,
Вино кохання пийте кожну мить,
Щоб голову і серце звеселить,
Щоб не ридать крівавими сльозами.
Впивайтеся, бо тільки пяні очі
На божий світ дивитися охочі:
Тверезому не можна втішно жить:
Тверезому не світять ясні мрії,
Не гріє сонце правди і надії...
Пяніть себе, чим хочете, пяніть!

З „ПРОМЕТЕЯ“ ҐЕТЕ.

III. дія. Прометей (сам).

Зевесе, заступи
          всі небеса
Туманом хмар своїх!
Втішайся, як хлопя,
Що одбива голівки у квіток!
Трощи дуби, верхівя гір, —
Землі моєї,
Моєї хати
Не похитнеш, —
Їх збудував не ти!
Мого багаття
Ти не займеш,

Хоч заздриш ти його огню!
На світі тім не знаю я такої
Нікчемности, як ви боги!
Дарами, жертвами,
Повітрям молитовним
Тримаєте непевно ви
Свою величність;
Булиб без їжи ви,
Колиб на світі
Старців, дітей та дурнів не було.
Коли малим я був
І доладу не знав нічого,
До сонця я звертав
Полудою повиті очі —
Неначе єсть у його уха,
Щоб слухати мої слова,
Неначе єсть у його серце,
Щоб втішити, пожалувать людину,
Пригноблену в житті.
Хто дав мені одвагу
З титанами боротися?
Хто спас мене од смерти,
Од рабства?
Хібаж не ти всьому запомогло,
Моє святе, моє палкеє серце!
Ти, молодеє, добре серце;
Одурене, подякою горіло
Тому, що в небі спить!
Тобі од мене шани треба? — За що?
Хіба коли ти заспокоїв
Пекучий жаль?
Хіба обтер ти коли сльози
Того, що плаче у житті?
Чи з мене мужа
Зробив не час могучий,
Не доля вічная —
Господарі твої й мої?
Ти думав, може,
Що я зненавижу життя,
Втечу в пустиню через те,

Що справдились не всі
Мої рожеві мрії?
Я тут сижу, творю людей,
Подібними і рівними до себе,
Щоб плакали, журились,
Раділи і втішались —
І не вважали і на тебе,
Як не вважаю й я!

АНДРІЙ БОБЕНКО.

(Псевдонім).

На літературне поле виступив року 1883. (Оповідання „Лірник“ в Старицького „Раді“). Його вірші друковані були в львівській „Зорі“ та у всіляких альманахах. Вони пройняті щирим чуттям любови рідної землі та спочуттям до горя людини. Визначаються гарною мовою і гладкою формою. На жаль Бобенко зійшов незамітно з літературного поля.

Література: „Вік“, т. I. „Українська Муза“, стор. 515. С. Єфремов. Історія українського письменства, стор. 401.

ОТАМАН.

То не вітер одинокий стогне по долинах,
То не пугач серед ночи плаче на руїнах,
То не хвиля реве, будить скелю нерухому,
Що дрімає віковічно і добра нікому
Не приносить. То не чайка на степу кигиче,
І не ворон своїх діток на вечерю кличе.
То гукає пан отаман, день-у-день гукає.
Товириство до роботи голосно скликає.
„Ану, братці, кому любий дим своєї хати,
Кому краще заробити, аніж попрохати,
В кого руки не посохли, думка не тваніє,
Кому мила своя доля і своя надія;
Хто не хоче свою хату бачити в руїні,
Свою матір на морозі в латаній ряднині,
В кого серце в грудях бється, кому сила дана,
Кому гірко бути хлопом, а ще гірше паном, —
Ану разом всі до праці! Хто за серп, за косу!
Праця долю, праця волю і користь приносить,
Ану швидче, подивіться: нива висихає,
Вітер колос гне до долу, зерно вибиває.
А он хмара налягає, грім і град ударить . . .

Бережіться! Той ледащо, хто роботу барить!
Бережіться, буде лихо, підете з торбами,
Зостануться ваша хата й мати сиротами.
Ануж швидче, мої любі! І я вкупі з вами,
Що найважче робитиму власними руками“.

Так гукає пан отаман, і ні на хвилину
Не замовкне, його чутно на всю Україну.
І зісталась коло його купка невеличка,
Поставали, посідали, наробили крику.
Подивився пан отаман. „Щож це вас так мало?
Чом за працю не беретесь? Чого посідали?“
Не сказало товариство в відповідь ні слова:
Засмутилось і притихло, мов не стало мови.
І заплакав пан отаман, голос обірвався . . .
Утер сльози і за працю сам один узявся.

ІЛЯРІОН ГРАБОВИЧ.

Уроджений 1856. р., був учителем ґімназії, писав гарні вірші („На могилі М. Шашкевича“), умер 1903. року.

Писав також прозою „Найкращий великдень“ і „Заклята темниця“. Вірші вийшли окремою книжечкою у Львові.

Література: О. Огоновський. Історія літератури, т. II. „Українська Муза“, стор. 481.

Я ЧУВ ПЛАЧ...

Я чув плач матерей, жінок —
Прощали, бач, синів, мужів;
Сердечний зойк дрібних діток —
На шиях висіли батьків.
Я бачив болю, горя знак
В тих, що в похід оружні йшли:
Вони кидали з жалем так
Рідню і все те, з чим зросли...
Отсе війна! Отсе війна,
Що душу рве до серця дна!

І чув я шум і бренькіт, стук,
Що від заліза геть лунав,
І громовий гарматний гук,
Крик дикий, що аж заглушав.
І бачив кров, гарячу кров,
І в судорогах, муках скон,
Нелюдський зір, у звірів мов,
І лютий бій, мов страшний сон.
Отсе війна! Отсе війна!
Людей нелюдськая різня.

Я бачив села і міста
Зруйновані огнем, мечем;

4*

Рілля потоптана, пуста,
І люд голодний із плачем,
Проклоном біль тяжкий значить
По страті крови і майна;
Останнім ще рубцем платить
За те, що взяла йму війна.
Отсе війна! Отсе війна!
Такий то дар несе вона!

В ЗАДУМІ.

Одні люде, то бажають все грошей та грошей,
Инші почести та слави все у Бога просять;
А иншії бідолахи не хочуть нічого,
Тільки хатки маленької — та нема і того!
Не бажають ані грошей, ані тої слави,
Тільки долі хоч трошечки та шматок мурави,
Щоб з людьми по людськи жити, Господа хвалити,
Та без гніву Господнього і вік закінчити.
Але тяжко тим нещасним і того впросити,
Вони мусять бідувати та усе тужити,
Плакать гірко над собою, Бога проклинати,
Ні одної хвилиночки утіхи не мати.
І живють так, мов у пеклі... Ох, тяжко то жити!
Лучше булоб в яму вскочить, в воді утопитись,
Ніж так жити і мучитись до самої дошки,
Та просвітку не бачити ані-ані трошки.

Ох, та тяжче ще такому і жить і вмірати,
Що немає на всім світі ні кута, ні хати,
Де голову приклонити терном увінчану,
Що не має супокою ні вночі, ні рано,
Бо в душі засіла болість страшна та глибока,
Гонить радість, гонить щастя з перед його ока.
Всюди бачить сум і сльози, все терпить за других:
Онде мати старенькая посеред недуги
З горем боресь та за сином сльози проливає,
А там смерть йому маленьких косить, забирає
Братів, сестер, всіх поряду! І не плач, небоже!
Бо нічого не виплачеш!... Та він вже не може

Плакать більше, бо висохли усі гіркі сльози,
Тільки дивиться і стогне...
Боже милий, Боже!
Нащо губиш сиротину? Чом дожити дав Ти
Йому віку молодого? Чом в небо не взяв Ти
Його перше, як іще був маленьков дитинов?
Там йому би ліпше було, був би не загинув
Отак марно, як тут йому прийдеться загинуть,
Та не буде кому й глини на могилу кинуть!...

БОРИС ГРІНЧЕНКО.

(Псевдонім Василь Чайченко).

Борис Грінченко.

Один з визначніщих українських письменників новіщої доби. Родився 1863. р., учився в Харкові, учителював, служив у земстві, а пізніще жив у Київі, де працював на літературній та науковій ниві. Там і помер 1910. року.

Як Франков Галичині, так Грінченко на наддніпрянській Україні був цілих 20 літ тим вогнищем, у якому скуплювалось українське літературно-національне життя, був представником тих письменників, що добро нації клали вище всяких других принціпів. Це й видно в його численних віршах, оповіданнях, це видно і в його популярних творах, котрими він хотів підняти й поширити просвіту українського народу.

Друкував свої твори у всіляких часописях і літературних збірниках. Окремо вийшли: 1887. року у Харкові „З народнього поля“, 1891—1892. у Львові три томи творів, 1894. у Львові „Під хмарним небом“, 1895. в Чернигові „Пісні та думи“ і тогож року там само „Байки“. Написав він також кілька повістей („Соняшний промінь“, „На розпутті“), кілька драм та комедій („Ясні зорі“, „Нахмарило“) та зладив чимало перекладів, (Ібсен, Мірбо, Метерлінк, Зудерман, Гавптман та другі). Року 1895—1899. видав 3 томи етноґрафічних матеріялів, 1900. „Із уст народа“, а 1901. „Літературу українського фолькльору“. Під його редакцією вийшов найбільший „Словар української мови“, Київ 1907., нагороджений другою премією імени Миколи Костомарова. Трудився невпинно й невсипущо до самої смерти, як справжній лицар для волі і поступу рідного народу, і здобув собі славу не так блискучою, як дуже плідною й незвичайно всесторонньою працею письменника-громадянина. Тим--то й історія літератури ставиться до Грінченка з такою симпатією і по-

шаною, називаючи його одним з передових культурних діячів кінця XIX. і початку XX. століття.

У поезії Грінченко дає перевагу громадянським мотивам над висловом свого власного „я“, змістові над формою, поспішаючись висловити тую силу думок і почувань, якими так багате було його патріотичне серце. Між його численними творами єсть чимало таких перлин, як ось „Хатка в балці“ та перевід „Erlkönig“-а.

Література: О. Огоновський. Сучасне українське письменство в його типових представниках. „Вік“, т. І. Южаковъ. Дневникъ журналиста. („Русское Богатство“, 1895). „Просвѣщеніе“, т. VII. „Этнографическое Обозрѣніе“, 1898. „Revue des traditions populaires“, 1897. „Українська муза“, 490. С. Єфремов. Історія українського письменства, стор. 394—401.

ВОНА СПІВА.

Вона співа — і серця поривання
У згуки ті вона перелива;
Горять огнем безмірного кохання
Її пісень пекучії слова.

Вона співа — і очі молодії
Ясніш од зір засяли із під вій . . .
О, скільки в їх незломної надії,
О, скільки в їх щастя любих мрій!

Нехай співа, нехай ті співи ллються,
Хай очі ті і сяють, і сміються,
І хай огонь кохання в їх горить!

Нехай співа! Удруге вже такая
Не зацвіте весна їй золотая,
Яка цвіте в душі її в сю мить!

ЗА ВІКНАМИ ВІТЕР ВИЄ...

За вікнами вітер виє, і бє і шумить,
Аж убога хатина тремтить і дріжить.

Не хотів би я в полі тепер пробувать;
Хоч не хочу, та треба йти долі шукать.

Хоч знайду, не найду, світ за очі піду,
Тільки темно іти — чи до краю дійду?

Не лякай мене, ніч! Наша доля усіх —
Серед темряви йти і хуртовин страшних.

Не лякай мене, ніч! Не злякаюся я!
Я на те народивсь, така дола моя.

Не лякай мене, ніч! Не злякаюсь, піду:
Може долю знайду, а скоріш пропаду.

КАЖУТЬ: БОГ НЕРІВНО ДІЛИТЬ . . .

Кажуть: Бог нерівно ділить,
Жде, щоб люди поділились
По братерському без сварки,
А вони і посварились.

То дурниця! Я не вірю!
Бог робити так не може:
Він же Бог і має силу,
Хай поділить, нас як гоже!

А як сили він не має
Порівняти шати й лати,
Нащо зводити на сварку?
Нащо кепсько поділяти?

ЗЕМЛЯКАМ,

що збіраються раз на рік на Шевченкові роковини, співати гимн: „Ще не вмерла Україна“.

Ще не вмерла Україна,
Але може вмерти:
Ви самі її, ледачі,
Ведете до смерти!

Не хваліться, що живе ще
Наша воля й слава:
Зрада їх давно здоптала,
Продала, лукава.

Ваші предки торгували
Людськими правами,
Їх продавши, породили
Вас на світ рабами.

Не пишайтесяж у співах
Ви козацьким родом:
Ви раби, хоча й пани ви
Над своїм народом.

Україна вам не мати;
Є в вас инша пані,
Зрадних прадідів нікчемних
Правнуки погані!

Тільки той достойний щастя,
Хто боровсь за його;
Виж давно покірні слуги
Ледарства гидкого.

Виж давно не люде—трупи
Без життя і сили,
Ваше місце — кладовище,
Яма та могили.

Як живі покинуть мертвих,
Щоб живими стати,
„Ще не вмерла Україна"
Будемо співати.

Як живі покинуть мертвих,
Прийде та година,
Що ділами, не словами
Оживе Вкраїна.

ВІТЕР ВИЄ...

Вітер виє, плеще хвиля,
Човен хоче потопить, —
Тиж керуй туди спокійно,
Де тв я мета горить.

Сонце сяє, вабить душу
Усміхаючись земля, —
Тиж керуй туди спокійно,
Де горить мета твоя.

НА ПОЛІ.

Блиснули вже коси, упали покоси,
Рядками снопи полягали,
Під сонцем пекучим, із лихом гнітючим
У полі усі працювали.

Ні пісні, ні слова — затихла розмова:
Вся сила пішла на роботу;
З обличчя, як сльози, течуть на покоси
Струмочки гарячого поту.

Все сонечко нижче і вечір все ближче —
Не роблять потомлені руки:
Зійди, нічко, тихо, сховай усе лихо,
Вкрий груди знеможені з муки!

І ніч наступає, пливе-випливає
І сяє сріблом місяченько...
Вже край і роботи... Забувши турботи,
Сплять батько, і доня, і ненька.

Зіркиж серед ночи, як божії очі,
З високого неба сияють,
Тихесенько-тихо на людськеє лихо,
На стомлений люд поглядають.

ХЛІБОРОБ.

Я убогий родивсь, і в ті дні,
Як вмірать доведеться мені,
Тільки горе на стомлені руки
Та ще серце, зотліле з муки,
Я зложу у дубовій труні.

Невелике я поле зорав,
Та за плугом ніколи не спав;
Що робив, те робив я до краю,
І всю силу, що мав я і маю,
На роботу невпинную клав.

На тім полі каміння було,
Поле все буряном заросло,
Зупинився мій плуг на тім полі,
Та не кидав я робить ніколи
А гострив свій леміш, чересло.

У годину, в негоду я там:
Без роботи погано рукам!
Нехай дощ і крізь драну свитину
Січе згорблену працею спину,
А спочинку собі я не дам.

Скільки поту свого я пролив,
Скільки сили я там положив!
Та дарма! бо поорана нива
Нам давала багатії жнива:
Я не дурно невтомно робив.

Такі жнива зазнав я нераз...
А тепер вже минувся мій час,
Я вже чую: Останнє літо
Бачу я золоте своє жито,
Бачу, ниви широкії, вас.

Мої діти зберуть урожай...
Усьому наступає свій край;
Він прийшов і мені: в домовину

Я іду і на віки спочину, —
Моїж діти зберуть урожай!

Мої діти — дочки і сини, —
Усі вкупі зібравшись, вони
Як почнуть до обіду сідати,
Будуть хліб, що придбав я, ламати,
І згадають мене у труні.

І за те, що працюючи зміг
Згодувати і викохать їх,
То про мене їх згадка не згине, —
Після мене ще довгі години
Моє діло не вмре серед їх.

Так, я вбогий родивсь, та в ті дні,
Як вмірать доведеться мені,
То не сором натомлені руки
І се серце зотлілеє з муки,
Положити в дубовій труні!...

ДО ПРАЦІ.

Праця єдина з недолі нас вирве:
Нумо до праці, брати!
Годі лякатись! На діло святеє
Сміло ми будемо йти.

Праця єдина нам шлях уторує;
Довгий той шлях і важкий,
Що аж до щастя і долі прямує, —
Нумо до праці мерщій!

Праця не згине між людьми даремне,
Сонце засвітить колись;
Дякою нас тоді люде згадають, —
Нум же до праці берись!

Хоч у недолі й нещасті звікуєм, —
Долю онукам дамо.

Ми на роботу на світ народились
Ми для борні живемо.

Сміливож, браття, до праці ставайте:
Час наступає — ходім!
Дяка і шана робітникам щирим,
Сором недбалим усім!

МИКОЛА КУЗЬМЕНКО.

Син священника, родився 1862. р. в Томаківці, Катеринославського повіту. Вчився в бурсі, потім у семинарії і, не скінчивши її, пішов учителювати. Року 1895. поступив у Катеринославі на службу при залізниці.

На літературну ниву виступив 1899. р., видавши збірку своїх віршів п. н. „Дозвілля". Пізніще друкував дещо у всіляких часописях і літературних збірниках.

Література: „Українська Муза", стор. 944.

ПІСЕНЬКА.

Раз я в волості судився
З нашим сельським адвокатом.
  Катом, катом, катом, катом...
  З нашим сельським адвокатом.

Нас судили судді вбрані
В сукні й чоботи сапяні.
  Пяні, пяні, пяні, пяні...
  В сукні й чоботи сапяні.

Вони совісті й закону,
Як скрізь водиться служили.
  Жили, жили, жили, жили...
  Як скрізь водиться служили.

Дуже довго клопотались,
Поки діло розібрали.
  Брали, брали, брали, брали...
  Поки діло розібрали.

Потім, добре розібравши,
По закону все зробили.

Били, били, били, били...
По закону все зробили.

І заставили у ноги
Уклонитись адвокату.
Кату, кату, кату, кату...
Уклонитись адвокату.

Тягли діло, гріх брехати,
Довго, ну а помирили.
Рили, рили, рили, рили...
Довго, ну а помирили.

У КОЖНОГО НА СВІТІ.

У кожного на світі
„Є сонце своє“...
Співав так піїта.
А де воно є
Те сонце, що сяє,
Що гріє й живить,
Що нас звеселяє,
На світі держить?
Чи світеж те сонце
І тим, що в неволі?
Коли я і вільний
Не бачив ніколи,
Яке моє сонце
І де воно є,
Бо зроду ніколи
Не гріло мене.

МИНУЛЕ.

Світилася в небі зірка,
Скотилась, пропала.
І я колись мав радощі,
А тепер не стало.

Знову зірці на ясному
Небі не світити,
Моїм радощам до мене
Знов не прилетіти —
Вже минули. Погас уже
Мого щастя промінь;
Не зісталося нічого,
Самий тільки спомин.

УЛЯНА КРАВЧЕНКО.

(Псевдонім Юлія Шнайдер)

Уроджена 1862. року в Миколаєві, жидачівського повіту, в Галичині, де її батько був комісаром. Своячка поета Миколи Устіяновича, винесла з дому деякі літературні традиції. По скінченню учительської семинарії, була учителькою в Біберці, Стоках, а від 1884. року у Василіянськім дівочім інституті у Львові. 1886. року віддалася за учителя Німентовського і разом з ним учителювала в Сільці, дрогобицького повіту.

Писати стала 1881. р. („Калитка“), 1883. р. видрукувала деякі вірші в „Зорі“ і звернула ними увагу галицького громадянства. 1885. року видав Євген Олесницький її першу збірку „Prima vera“ у своїй бібліотеці. 1891. вийшла друга збірка „На новий шлях“. З тої пори друкує Уляна Кравченко свої твори у всяких часописях і альманахах, — стає одною з відомих жінок-письменниць.

В її творах, крім особистих переживань, приходять до слова громадянські мотиви, вона скрізь закликає своїх братів і сестер до праці над освітою і до визвольної боротьби,— романтична ідеалістка стає на службу реального життя під диктатом духа часу й політичних умов, як багато наших письменниць, котрих представницею у Галичині була пок. Н. Кобринська. Син її Юрій Німентовський, талановитий маляр і письменник, погиб у великій війні, і втрата ця тяжко діткнула шановну письменницю.

Література: О. Огоновський. Історія літератури. „Вік“, т. І. „Українська Муза“, стор. 507. С. Єфремов. Історія українського письменства, стор. 401—405.

НА НОВИЙ ШЛЯХ.

Куди ти, сестро, смілий лет звертаєш?
На новий шлях? А чи ти теє знаєш,
Що холод самоти там привіта тебе?
Покинь новий, на втоптаний вернися,
Забав і сплетень кормом лиш кормися,
Бо світ тебе ледачою назве!

Ледачою? і за що, — ти спитаєш.
За те, що духом світ весь обіймаєш,
Що хто лиш чоловік — для тебе брат,
Що серце кращої всім прагне долі,
Що бунту повне проти самоволі,
Що людські рани всі його болять!

Покинь ті божі, ясні ідеали,
Що в твоїм біднім серці запалали,
Покинь для спільного добра твій труд!
А ні, то погордуй сучасних судом,
Жий для ідей, працюй кровавим трудом,
Віддай усе, усе за рідний люд.

Та як крім слів і чулих сліз нічого
Ти не несеш йому, то розчаровань много
Зазнаєш ти і згинеш у юрбі;
І поки тіло ляже ще в могилу,
Душа утратить одіж сніжно-білу,
І віру чисту в лютій боротьбі.

Не сліз потрібно, щоб ставать до бою!
Не сльози — силу й жар візьми за зброю,
Ту силу, що любов у груди ллє,
Ту міць, щоб думи в діло осущати,
Той жар, щоб з злом боротись і прощати
Все, чим тебе невіра й злоба бє!

Той жар, щоб вірить в правди світ і ждати,
І йти на труд без слави і заплати,
Як сонце й дощ працюють по лугах,
Як роси ті на пупянки дрімучі
Падуть, щоб цвіти з них розвить пахучі . . .
Як маєш стільки сил, то йди на новий шлях! . . .

ЗАБУДУ — НЕ ЗАБУДУ.

I.

Щоб не тужити більш і не терпіти,
Щоб людським кривдникам простити злобу їх,
Щоб людськість не зненавидіти всю,

Стреміти все до ясної мети,
Під тягаром не впасти в пів дороги,
Зберу душі всю силу — і забуду.

Нарву в наручя повно маку — цвіту,
І поза себе кину мак дрібний:
Ти сипся, сипся, сімя забуття,
Аж в пітьму вся минувшина повється!

Против знаруг на дальший шлях життя,
Щоб стяг свій я могла нести високо,
Щоб осолодою була терплячим
І йшла на труд для спільного добра,
Як зброю, чудодійний талісман
Візьму одно з собою — забуття.

Забуду дійсність, сум свій і розпуку,
І серце відорву від мар минулих . . .
Забуду сю ясну життя хвилину,
Що блиском щастя на дно серця впала,
І щезла живо, щоб більш не вернути.

Забуду все, що наповняло жахом,
Коли в безмір я сміло поглядала;
Що із вершин життя, бажань, змагань
В бездонну пропасть сумніву тручало . . .

Забуду, хто любов велику зрадив,
І що кохання райський цвіт зламало,
Останній блиск надії погасило,
Що вмерло в серці скошене зневірям . . .
Мій сон несповнений в життю забуду
І рай утрачений і тихе щастя —
Забуду все, сама себе забуду.

II.

Ти сном був, що його життя нам не сповняє,
Тим соняшним, найкращим моїм сном,
Найкращим білим сном, якого не забуду,
Який в упоєнню душа раз тільки снила.

Ти перший був привіт, з небесних десь країн,
Із усг коханих перший поцілунок,
Чуття палкого перший подих — ти,
Ти мисль, що будить гасла боєвії.

Ти молодість моя, огонь мого вітхнення,
Ти крила моїх юних літ;
Ти був мені зоря горюча в пітьмі,
Мій соняшний, весняний ранок.
Ти світлом був, що ллє красу і чари,
Ти блиск, що все довкола золотить,
Ти папороти таємничий цвіт;
Ти туга тихих, зоряних ночей,
Безмежна пропасть сумніву, розпуки,
І щастя згублене в одчаю.

МИХАЙЛО БАЧИНСЬКИЙ.

Син священника з галицького Поділля, ґімназію кінчив у Бережанах, університет у Львові, на літературну ниву виступив 1887. року, друкуючи свої вірші у львівській „Зорі“. Згодом занятий душпастирською та громадянсько-політичною працею — замовк на шкоду української літератури.

Література: „Українська Муза“, стор. 689.

НЕПОГОДА.

Мрачна млава, темна хмара
Небо покриває...
Не знать, чи то день, чи вечір —
Сонце не сіяє;
Не блещуться малі зірки
На небі ясненько,
Не огляда бліде личко
В ставку місяченько...
Мрака всюди розлягаєсь...
Землю оповила
В свої темні, непрозорі,
Широкії крила.
А дрібненький дощик кропить,
Туман налягає...
І тихенько з осикою
Вітер розмовляє,
Питається, чом замовкли
Веселі пташата,
Чом по воду до криниці
Не ідуть дівчата?
І осика дивується,
А віти берези
Хвилюються і з листочків
Кануть ясні слези.

Вітер тії слези сушить,
Березу цілує,
І косами зеленими
Її ся любує . . .
І зжахнувся дуб старенький,
Гордо подивився
На березу, із котрою
Не рік вже любився . . .
І знов тихо починає
Дрібний дощ кропити,
Знов мережить густу мраку . . .
І я мрії мріти
Починаю . . . сумні мрії,
Як тая природа . . .
Питаюся, чи у серці
Настане погода? . . .
А чи мене молодого
Приголубить доля,
Чи закряче в непогоду
Ворон серед поля?

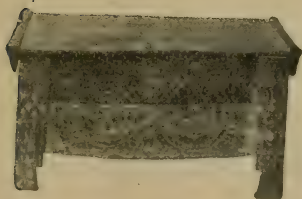
ПОБРАТИМОВІ.

Сумно, тужно соловейко
Співав по долині,
Його пісню голосную
Почула дівчина.
І дівчаті сумно стало,
Воно затужило —
Сумно собі заспівало,
Йому одповіло.
Я почув те, та й гадаю:
Щаслив ти з журбою,
Як затужиш де у гаю,
Затужать з тобою . . .

МИНУЛИ ЛІТА!...

Минули літа, Україно мила,
Як хрест на тебе поклали,

Могучі крила як ти опустила,
Як сили в тебе охляли! . . .
Минули літа! . . . А сироти — діти
По тобі плачуть, ридають . . .
Одежі не мають, шоб ся огріти,
Давньої долі не мають! . . .
Лиш брязкіт путів, лиш голос неслави
По твоїм краю кружляє —
Мордує, лютує ворог лукавий,
Твоїх діток зневажає! . . .
Минули літа! А перед літами
Недолі доля вітала,
Прославила твої поля війнами,
Про твою долю співала! . . .
Згадаю тихцем часи ті щасливі,
Словами сльози закрию . . .
І виллю тугу, а думи тужливі,
В росі весняній умию . . .
Хай блиснуть вони, як ясная зоря,
Хай біль серденька розважуть —
Хай мою тугу від моря до моря
По білім світі розкажуть . . .

КЛИМЕНТИНА ПОПОВИЧ-БОЯРСЬКА.

Родилася 1863. р. в Велдіжі, в Галичині. Дочка народнього вчителя, скінчила семинарію і стала учителькою в Чесинях, жовківського повіту. Свої твори друкувала в „Зорі“ (1884), в „Ділі“, в альманаху „Перший вінок“ (1887) і в календарах „Просвіти“. В її віршах безперечний поетичний дар, народня мова і легка, доволі чиста форма.

Література: О. Огоновський. Історія літератури. „Українська Муза“, стор. 584.

ДЕ БОГ МІЙ?

Бог мій, то сила, що світ безмежний
В вічному ладі тримає,
Що в сонці тліє, що в землі дише,
І в крові моїй кружляє.

Бог мій, се правда, добро велике,
Життя нового надія,
Се та безсмертна і непропаща
Людськости нової мрія.

Йому молюсь я. Моя молитва,
Се мої сльози й надії,
Се життя тіла, духа ширяння,
Радощі й болі тяжкії.

Се пісня тая, що з мізку мого,
З гадок крилатих зростає;
Се те гаряче чуття любови,
Що у тій пісні співає.

А моє небо не там високо,
Не таке зимне, блискуче,
Щоб не дійшло туди людськеє око,
Людське благання болюче.

Воно близенько, ось коло тебе,
Невільний брате, сіромо!
На братній груді, в братній любові,
Стане усім нам відомо.

ПОКИНЬ.

Влітає мисль і серце рве
В незнаний десь простір,
Од земних сліз, од горя зве
До сонця й ясних зір.

Ох, дармо, думко, бєш крильми,
Тяжить в серденьку щось;
Бо з земним горем і слізми
На вік воно зрослось.

Великий біль, народній гніт
Скував з землею нас, —
О, думко, кинь воздушний літ, —
Терпи з серденьком враз!

ГРИГОРІЙ КЕРНЕРЕНКО.

Григорій Кернеренко родився 1863. р. в Гуляйполі, в Катеринославщині. Гімназію кінчив у Симферополі, політехніку в Мінхені, потім осів у свойому маєтку в Гуляйполі.

Року 1840. видав у Харкові перший збірник своїх творів, 1891. „Щетинник“ теж у Харкові, а 1896. „В досужний час“. Крім тсго друкував у „Складц“ Александрова, в „Новостях“, в „Літературно-Науковім Віснику“, в „Громадській Думці“ і в альманахах. У його віршах видно значну літературну культуру.

Література: „Українська Муза“, стор. 797

ПЕВНОМУ ДРУГОВІ.

Не на віки чорна хмара сонце заступила,
Не на віки сумна доля нас заполонила!
Не сумуй же, певний друже! долі кинь шукати!
Мені руку, моя сестро, дай, ходім блукати!
Вкупі глянем на світ білий, чи світлож на йому,
Може, й доля одізветься серцю молодому.
Ходім, друже, ходім сестро, візьмімось за руки . . .
А як долі не знайдемо, то знайдемо муки . . .

МАРНЕ ДОЖИДАННЯ.

Снігом будинки й шляхи всі заносе,
Темно кругом і нічого не чуть;
Тільки що вітер гуде та голосе,
Коні жахаються, санки несуть.
„Гей же ви, коні! Несіть, поспішайте;
Треба до милої звечора стать.
Гей, веселіще! Ви часу не гайте:
Боже боронь, у степу ночувать“.
Санки все більше у сніг загортає,

Коні зморились, дороги нема;
Дідько регочеться, радий, стрибає,
З вітром стрибає і сміх підійма.
Ось уже близько і мила, мов чує,
Як її милий до неї спішить.
„Вас, любі коні, вона нагодує,
І поцілунком мене ощастить“.
Холодно в руки і в очах темніє.
Коні померзли, дріжать і сопуть;
Тіло од холоду стигне, коліє,
В мислях страшнії малюнки встають.
Милая довго в вікно виглядала,
„Божеж мій, Боже! Нема і нема“ . . .
Так вона милого і не діждала:
Ззіла коханого люта зіма.

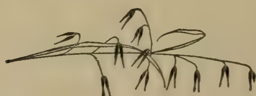
НА ЧУЖИНІ.

Чого це, мій краю,
Я гірко скучаю,
Бува, як покину тебе?
І сам я не знаю,
Чом сльози роняю —
Щось давить, щось мучить мене!
І тут же є люди,
Та й сонечко всюди —
Всіх гріє, всіх вабить воно . . .
Та тяжко у грудях,
Хоч я і на людях, —
Та все щось мені не одно.
Так пташка буває,
У клітці скучає,
Хоч клітка ота й золота,
А все виглядає,
До дверець літає,
Про волю у сонця пита.

MÄDCHENWUNSCH.

(Пісня до музики Шопена).

Чом в небесах не ясне я сонце?
Тільки тебе я, мій милий, і грілаб,
Не по гайочках,
Не по лісочках,
Не по лугах зелених.
Завжди до тебе я тільки й світилаб
Промінням блискучим в миленьке віконце.
Чом я не з крилами пташка маленька?
Яб на віконце до тебе літала,
Не по гайочках,
Не по лісочках,
Не по лугах зелених, —
Всеб про любов тобі пісню співала,
Пісню для тебе одного, миленький.

МАРІЯ ЗАГІРНЯ.

Марія Загірня, роджена 1863. р, (справжнє імя Марія Грінченко), відома, як авторка популярних книжечок. Перекладала також чимало з російських і французьких авторів. (Толстой, Турґенєв, Доде, Тенісон, Ібсен, Метерлінк). Якийсь час була вчителькою, а пізніще осіла в Київі і працювала вкупі зі своїм мужом, відомим і заслуженим письменником, Борисом Грінченком

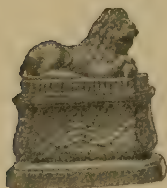
Література: „Просвѣщеніе", т. VII. „Українська Муза", стор. 816.

Я ДЛЯ КРАЮ ПРАЦЮВАВ.

Я для краю свого працював, а тепер
Покидає уже мене сила,
Скоро, скоро в труні уже знайде собі
Одпочинок душа наболіла.
Я умру. Але я не жалію життя:
Я бажаю і другим зазнати
Того щастя, яке я тепер зазнаю —
За країну свою умірати.
Тиж, мій краю святий, прийми в землю того,
Хто за тебе життя покладає,
Добрим словом його спогадай, як твоя
Зірка ясно у небі засяє!
Бо настане той час, що в тобі, краю мій,
Вже не знатимуть слова: неволя,
І у рідних степах, і по рідних хатах
Пануватиме щастя і доля.
Легко стане в той час нам лежати в труні,
Бо і ми свою лепту останню
Положили на тебе, щоб країні своїй
Пособити в її безталанню.

МОЄ ЩАСТЯ.

Моє щастя ти в мене украла
І глузуєш із мене . . . Дарма!
Йому щастя даєш ти, й для тебе
Слів докірливих в мене нема.
Та не все ще ти в мене забрала:
Мої згадки зостались мені,
Мої згадки про його, про перші
Дні кохання, як сонце ясні.
Тепер бачиш, яка я багата?
Не глузуй же! мене не займай!
Я сховаюсь од вас, я ніколи
Не прийду засмутити ваш рай . . .
Тількиж знай, коли ти нещасливим
Його зробиш на мить на одну,
О, я серцем своїм те почую
І тоді . . . я тебе прокляну.

МУСІЙ КОНОНЕНКО.

(Псевдонім М. Школиченко.)

Мусій Кононенко, селянський син, родився 1864. р. в прилуцькому повіті. Вчився у сільській школі. По смерті батька і старшого брата господарював. Дядько, бачучи, що він слабого здоровля і не може робити тяжкої хліборобської роботи відвіз його, 16-літнього хлопця у Київ і наняв у лакеї. Тут він побачив українські книжки, захопився Шевченком і став писати українські вірші. Земляки, побачивши у нього поетичний хист, помогли йому поступити на педаґоґічні курси. Та він їх не скінчив, бо мусів служити в війську (від 1885—1890. року). Відбувши військову службу поступив до контори, а пізніще в управу південно-західної залізниці, поки не купив собі на Волині власного маєтку, і не став господарювати. Року 1883. вийшла у Київі його перша поема „Нещасне кохання“, р. 1885. „Ліра“, 1889. „Княгиня Кобзар“, тогож року він став друкувати свої твори в „Зорі“, „Правді“, „Дзвінку“, та в „Літературно-Науковім Вістнику“. Написав прозою декільки оповідань („Злодій“, „Вихрестка“, „Між народ“), та переклав дещо з російської мови. Вірш Кононенка, легкий і дзвінкий, мова ґарна, багато в його щирого, поетичного почуття. Належить до тих письменників, що службу для народу поставили вище чисто літературних принціпів.

Література: О. Огоновський. Історія літератури, ч. III. „Вік“, т. I. „Большая Энциклопедія“, т. II, „Українська Муза“, стор. 531—534.

ЧАС ДО ПРАЦІ, ЧАС!

Довго, довго ми мовчали,
Та терпіння вже не стало,
Бо де кинеш тільки оком,
Все заснуло, задрімало.
А роботиж! Боже, Боже!
Скільки праці отієї!
Але часу щоб не гаять —
Краще завтра ми про цев.

А тепер скорій до діла!
Нумож зараз починати!
Перш усього сон громадський
Треба швидче розігнати;
Треба так, щоб діло спільне
Закипіло, як живеє,
Бо без цього . . . Ні вже, завтра
Всі ми візьмемось за цеє.

А тепер складем проґраму,
Як вести громадське діло,
І по ній тоді ми працю
Будем гнати жваво, сміло.
І найперше у проґрамі
Ставте правило святеє ...
Ні, постійте, краще завтра
Поміркуєм ми про цеє.

А сьогодні й без проґрами
Слід би нам урахувати,
Що давненько ми збирались
Голод людський описати,
Освітить його джерела,
Дошукатись в чім тут злеє:
Що не тільки тут природа . . .
Ні вже, завтра хай про цеє.

Бо сьогодні справді пізно,
Скоро зверне за північі,
Тай не схопим все від разу, —
Тут багато треба мочі!
Але щож робити треба,
Бо без праці, бач, не теє! . . .
Алеж завтра безпремінно
Розміркуєм ми про цеє.

Бо роботи, ой роботи!
Треба швидче пильно братись.
Тут дебати не поможуть,
Час із ними розквітатись,

А скорій, скорій до праці!
Воруши і сеє й теє...
Ну, а завтра безпремінно
Поміркуєм ми про цеє!

БАТУРИНСЬКІ РУЇНИ.

Пливе опівночі над Сеймом рікою
Замислений місяць високо,
Бліде його чоло тугою, журбою
Пронизане дуже глибоко.

Він кидає погляд з високого стану
На чорні, облупані стіни:
Були тії стіни будинком гетьману,
А нині — сумливі руїни.

В руїнах чорніють, як марища очі,
Високії вікна та двері;
За вікнами пугач пугука що-ночі,
Неначе на власній кватирі.

І страшно, і сумно ті згуки лунають,
Далеко їх чути з будинка;
В Батурині ними малечу лякають,
Коли вередує дитинка.

І місяць засяяв у стелю діраву,
Горорізбу став озирати,
Послав і до груби пасмину яскраву
На вибитих кахлях блищати.

Освічує місяць високі руїни,
А Сейм шепотить над горами:
„Гей, де ви? Вставайте, батьки України,
Сумує будинок за вами!“

ДІТИ.

Люблю я діточок маленьких
У перші роки жизні їх,
Коли на губках червоненьких
Привітно сяє любий сміх
Та ллється ангельськая мова
Без кривди, хитрощів, брехні,
І від того святого слова
Чудне щось діється мені.
Та мова серце оживляє,
Його чимсь любим напува,
З душею тихо розмовляє
І в ній картину розкрива —
Страшну, докірливу картину,
Де скрізь неправда вздовж і вшир,
Котрій вклонятись без упину
Навчив мене наш грішний мир.
І любий той напиток серця
Ляга вже каменем на дні,
Гіркіще, ніж полинь, озветься,
І посила докір мені.
Живиж усім ти на одраду,
Всіх, милеє дитя, вітай,
І всім про кривду та про зраду
І день і ніч напоминай!

ОДАРКА РОМАНОВА.

Одарка Романова виступила на літературну ниву 1887. р. Більшість поезій, поміщених у її збірнику „Пісні, думки, легенди“ (Київ, 1896), написані 1887. року. Чимало віршів друкувала в „Зорі“, в „Літературно-Науковім Вістнику“ і в альманахах („Розвага“, „Акорди“, „Досвітні Огні“). У її творах нахил до особистої лірики змагається з громадянською тенденцією. Романова належить до тих поетів, що всеж таки шукали нової форми, нового поетичного вислову.

Написала також декілька гарних поезій для дітей.

Література: „Українська Муза“, стор. 717. С. Єфремов. Історія українського письменства, стор. 414.

ЛЕҐЕНДА.

У пустельника питає хлопець: „Що мені робить,
Щоб у світі без печалі мені можна було жить?“
—„Бачиш, сину, там могили, гробовище все в хрестах,
Ось іди та лай цих мертвих, оджени од себе страх!“
Лаяв хлопець, лаяв добре, аж язик вже заболів,
До ченця тоді вернувся: „Я зробив, як ти велів!“
— „Щож мерці тобі казали?“ — той у хлопця поспитав.
— „Як один, усі мовчали“, — старцю хлопець одказав.
— „Ну, іди тепер, мій сину, та почни їх вихвалять!“
Хлопець ходить та все хвалить: мертвяки усе мовчать..
— „Що хвалив?“ — чернець питає. — „Вже й не знаю, як хвалить“.
— „Щож мерці тобі казали?“ — „Тихо скрізь, усе мовчить“.
— „Як почнуть тебе хвалити люде, або дорікать,
Треба, сину, тобі мертвих цих скоріще споминать!“

ЛІТНЯ НІЧ.

Нічко лукавая,
Нічко цікавая,
Нащо людей чарувать?
Квітами віяла,
Зорями сіяла...
Як тії зорі дістать?
Їх не спіймаємо.
Нічку спитаємо:
Що вона людям дала?
Мрією новою
Пісню чудовую,
Наче отруту, впила.
Ні, не отрутою —
Мятою, рутою,
Віяла нічка в вікно...
Спать не хотілося,
Серцю приснилося
Все, що минуло давно.

СЛЬОЗИ.

Ой, деж те горе, де воно, і сльози, що лилися?
Дивлюсь округ і плачу я: „Вернися, знов вернися,
Те горе, горе молоде!“ Колиб тоді я знала,
Що прийде лихо й не таке, то слізоньки́б збірала,
Я береглаб їх, мов скупий, що в скриню все ховає.
Тепер у серці, мов в тюрмі, а давніх сліз немає.
Чи буйний вітер вас вхопив? Чи може в річку впали?
Чи добрі люде, сміючись, із серця вас украли?
Стою, дивлюсь, як вітер гне високії тополі —
Так часом доля гне мене... Бажаю сліз і волі.

ЗІВЯЛЕ ЛИСТЯ.

Зівяле листя, неначе бажання,
Що в душах умерлих на мить ожили,
Де сльози і горе, і щастя, й кохання
Під співи осінні гніздечко звили.
Червоні, як щастя, і чорні, як горе,
І жовто-гарячі, мов сни золоті,
Летіли в повітря, як чайки на море,
Як думки поета — і грішні, й святі.
Засніть, мої думи! Нащо вас збудили?
То вітер глумливий вас хоче дурить:
І листя в повітря пташками летіло,
А бачте, мов мертве, у купі лежить.

ВОЛОДИМИР САМІЙЛЕНКО.

(Сивенький).

Володимир Самійленко родився 1864. р. в Сорочинцях, миргородського повіту, на Полтавщині. Скінчивши полтавську ґімназію, поступив на університет в Київі, де студіював фільольоґію. По скінченню університету був зразу телєґрафічним урядником, а пізніще редактором чернигівського „Земского Сборника“. Потім служив у катеринославському й миргородському земстві, а врешті переїхав до Київа, де був співробітником „Громадської Думки“, „Шершеня“, „Ради“ й инш.

Літературну працю почав 1886. р. („Переспів“ у львівській „Зорі“). З тої пори не кидає пера. Друкує в „Зорі“, „Правді“, „Дзвінку“ і в других видавництвах. Його твори поміщують всілякі альманахи та шкільні підручники. Окремо вийшли його вірші р. 1891. в Київі „З поезій В. Самійленка, ч. 1.“ і 1906. у Львові „Україні“. До тої збірки Франко написав передмову, у якій високо оцінив твори Самійленка, кажучи, що вони, „викінчені, виточені, обшліфовані і вилеліяні, написані бездоганною, ясною, як небесна блакить, прозорою і дзвінкою мовою“. Так само високо цінить його Єфремов у своїй „Історії українського письменства“, кажучи, що „чимсь античним, супокоєм справжнього фільософа віє від лірики Самійленка, елємент роздумливої іронії панує в них, і тільки, як занадто дошкулить вже міщанство сучасного життя, гострий сарказм пройме його колючою сатирою“.

Найбільшу популярність здобув собі Самійленко своїм монольоґом „Герострат“ та своїми сатиричними поезіями, як ось „На печі“ і „Патріотична праця“. Тут він являється справжнім мистцем, не абияким обличителем наших національних прогріхів.

Крім віршів написав Самійленко прозою „Ідейний чоловік“ („Правда“) і жарт „Драма без горілки“ та комедію

„Дядькова хвороба“ і „Химерний батько“, а також драму віршом „Маруся Чураївна“. Переклав першу пісню „Іліяди“, 10 пісень Дантового „Пекла“, Молієрового „Тартюфа“ і „Le medicin malgré lui“. Року 1921. святковано 35-літній ювилей літературної діяльности Самійленка і з тої нагоди явилося чимало статей по всіляких часописях про його життя і твори.

Література: Іван Франко. Володимир Самійленко. („Літературно-Науковий Вістник“, 1907). Іван Франко. Володимир Самійленко (Передмова до збірки „Україні“). О. Огоновський. Історія літератури, ч. II. „Вік“, т. I. „Просвѣщеніе“, т. 17. Комарь, оцінка збірки „З поезій Самійленка“ („Зоря“, 1891), Чайченко, оцінка тогож збірника („Зоря“, 1891) І. Франко. З останніх десятиліть XIX. віку. („Літературно-Науковий Вістник“, 1901). „Українська Муза“, стор. 641—644. С. Єфремов. Історія українського письменства, стор. 407—409.

УКРАЇНА.

Наша славна Україна,
Наше щастя і наш рай!
Чи на світі є країна
Ще миліща за наш край?
І в щасливі й злі години
Ми для неї живемо,
На Вкраїні й для Вкраїни
Будем жити й помремо...
Не змогли нас супостати
Взяти в кайдани свої:
Ми бороним наші хати,
Наші тихії гаї.
Не вмірає наша слава,
Не вмірає наша честь,
Бо живе в нас сила жвава,
Бо робітники в нас єсть.
Гей, хто хоче всім свободи,
Поєднаймось, як брати!
Сонцем правди, світлом згоди,
Боже, шлях нам освіти!

Хай забудеться недоля
І неслава давніх літ,
Щастяж рівне й рівна воля
Засіяють на весь світ!

ОРЕЛ.

Широким помахом крил дужих своїх
Високо піднісся орел сизокрилий,
Все вище та вище — до хмар золотих,
Та й хмари високі його не спинили.
Злетів він над хмари й гукнув відтіля:
„Гей, хто ще за мною? До сонця полинем!"
Та поклик могутній хоч чула земля,
Ніхто не озвався за кликом орлиним.
І сам він ще вище тоді полетів,
Аж поки зовсім од землі заховався.
Він дихав повітрям надхмарних країв,
На сонце дивився і в світлі купався,
І рвався ще вище, але вже не міг —
Не стало ні сили, ні крилам підпори . . .
І смуток великий орел переміг,
І тихо спустивсь на високії гори.
Тоді зрозумів він, що син він землі,
Що буде навіки до неї прикутий;
Але його небо манило здалі
І вічно про його не міг він забути.
І в час, як нудьга обгортала його,
Як гидко ставало на землю дивитись,
Літав він за хмари до сонця свого,
Щоб ясним промінням на волі упитись.
А втомлений — знову на землю сідав,
На гору високу край темної кручі,
І другим створінням земним повідав
Про небо, про сонце, про зорі блискучі.

НЕПЕВНІСТЬ.

Як би знаття, що треба жить
І сподіватись, і бажати,
То жив би так, щоб кожну мить

Для цілі одної оддати,
Щоб і хвилини не згубить,
Як би знаття, що треба жить!
Як би знаття, що все дарма,
Що в руху вічному створіння
Мети ніякої нема, —
Навіщо радощі й боління,
Навіщо нам і жизнь сама, —
Як би знаття, що все дарма!

ІДЕАЛЬНИЙ ПУБЛІЦИСТ.

Він пише сміливо, не бачить нікого . . .
Слабого.
Усе, що вказує йому його натура . . .
Й цензура.
Він може написать філіпіку завзяту . . .
За плату.
Він скаже, що згола порядки всі лихії . . .
Чужії.
Що стогне весь народ, тяжким забитий горем . . .
За морем.
Він біди згадує країв усіх нещасних . . .
Крім власних.
Він пише, як зробить, щоб став багатшим кожний...
Вельможний.
Він хоче, щоб народ ізмалку міг навчатись . . .
Вклонятись.
Він прагне, щоб і пан придбав потрібні знання . . .
Здирання.
Не вміє він брехать і дурно гроші дерти . . .
По смерти.

ГОРЕ ПОЕТА.

Люде добрі! Пожалійте
Бідолашного піїту,
Що од горя, од наруги

За слізьми не бачить світу.
Розкажу вам все: учора
Я зайшов собі в крамничку,
Щоб на вечір запастися —
Лойову купити свічку.

І гидкий, поганий крамар
(Чи бува що в світі гірше?!)
Загорнув мені ту свічку
У мої чудові вірші!
Од зневаги, од досади
Не заснув я цілу нічку...
Боже, у мою поему
Лойову вгорнули свічку!

Ту поему вірш по віршу
Я складав старанно, пильно,
Перелічував трохеї,
Розміряв їх так прихильно;
Розкудовчивши волосся,
Не одну писав я нічку...
І в чудовую поему
Лойову вгорнули свічку!

Я, скінчивши ту поему,
Сам одніс її в цензуру,
Сам продав її в книгарню,
Сам продержав коректуру.
Видавець мені за неї
По копійці дав за стрічку —
І в такий утвір коштовний
Лойову вгорнули свічку...

Ні, не хочу більш терпіти
На землі неправди злої, —
Хай же смерть мене сховає
Од наруги навісної!
Напишу останні вірші,
Та тоді із мосту в річку.
Як? В мої чудові твори
Лойову вгорнули свічку!...

Напишу я в заповіті:
Хай сховають мене в полі,
Хай високий хрест поставлять,
Щоб виднівсь на всім роздоллі.
На хрестіж, на вічний спомин,
Мідну хай прибють табличку
І напишуть: „В його твори
Лойову вгорнули свічку“.

НАЙДОРОЩА ПЕРЛИНА.

Бачив я усякі перли
І коштовні самоцвіти;
Але єсть одна перлина,
Що з усіх найкраща в світі.
Купувать її не можна,
Або нею торгувати;
Її часто мають бідні
І частіще, ніж багаті.
Ту перлину не дістати
Ні з печер землі, ні з моря:
Тільки той її знаходе,
Хто чутким родивсь до горя.
Одібрать її не зможе
Ніяка злоба несита.
Перла та — сльоза святая,
За нещасний люд пролита.

ДО ПОЕТА.

(Посвята всім голодним поетам).

Поете, не хвались, чи маєш хліб, чи ні!
Якеє нам до того діло?
Весь обовязок твій — складати нам пісні,
Але не дбать про власне тіло.
Не будем ми питать, чи їв ти, чи не їв, —
Чи ліпше нам, чи гірш од того?
А може, загуде ще краще віщий спів

З харчів Антонія святого!
Коли сатирик ти, то голод добрий тим,
Що дасть сатирі більше злости;
Як лірник ти, то знай, що з черевом легким
Літати легше в високости.
Голодний день-у-день, або хоч через день,
Зміцниш ти в утлім тілі духа,
І гостро так утнеш, що од твоїх пісень
Ми всі позатуляєм уха,
І скажем: „Песимізм в зображенню життя
В йому занадто розвинувся.
А справжній був поет, та шкода, що пуття
Не буде з його, бо схитнувся".
І пожалкуємо, бо добрий ми народ,
Бо добрість — наша певна хиба:
Нераз, наслухавшись сумних яких пригод,
Ми раді навіть дати хліба.
А ти не дбай про хліб, — то був би з тебе глум,
Тобі бо їсти не подоба:
Ти — джерело пісень, творець високих дум,
А не звичайная особа.
Втішайсяж нектаром, амброзію глитай,
Співай, та тільки щоб не сумно,
Бо в вк наш поступу журитись через край
І не практично й нерозумно.
А як, знесилившись, ти ляжеш у труні,
Тоді то нам тяжкі клопоти!
Складати некрольоґ, хвалить твої пісні
Й твої нескінчені роботи.
Ми будем битися за те, хто блищий був,
До тебе з нас, як жив ти в світі;
Ми будем плакати, що рано полинув
Ти геть од нас у пишнім цвіті.
І слово кожнеє, яке єси прорік,
Смутить нам буде серце бідне;
І так тужитимем, аж поки нам за рік
Про тебе память не обридне.

БОЖИЙ ПРИКЛАД.

„Працюй, Іване“, — пан казав,
„І не вважай на втому:
Од Бога нам такий закон
В його письмі святому.
Аджеж сам Бог шість днів робив,
Поки скінчив роботу,
Спочив же тільки в сьомий день
Од праці та клопоту“.
Іван спинивсь на борозні:
„То річ, мосьпане, друга!
Одно — творити язиком,
А друге — перти плуга.
Але за прикладом святим
Я радий поспішати;
Скажіть же, чи робив Господь
В день восьмий і девятий?“

СЕНАТОР.
(З Беранже).

В мене жінка — честь моя і слава,
Очі в неї, як зірки, горять.
Через жіночку добув я права
Дорогого пана другом звать.
В самий день, як з нею повінчався,
Я з самим сенатором спізнався.
Маю щастя нечуване,
Маю честь велику!
Ах, вельможний, ясний пане,
Ваш слуга до віку!

Ряд подій його — передо мною.
Вжеж таких, як він, нема, на жаль!..
Із моєю Розою зімою
До міністра їздив він на баль.
А мене де-небудь як спіткає,
Зараз перший руку простягає.

Маю щастя нечуване,
Маю честь велику!
Ах, вельможний, ясний пане,
Ваш слуга до віку!

Біля Рози вдатний він на жарти,
Знає, чим її розвеселить.
А зо мною часом грає в карти,
Як вона заслабне та лежить.
Іменин моїх не забуває,
В день Нового Року нас вітає.
Маю щастя нечуване,
Маю честь велику!
Ах, вельможний, ясний пане,
Ваш слуга до віку!

По обіді иноді зімою
Сидимо ми. Сніг страшний мете.
Він до мене з ласкою такою:
— „Чом же ви в проходку не йдете?
Будьте, друже мій, без церемоній!
Я вам дам свою карету й коні".
Маю щастя нечуване,
Маю честь велику!
Ах, вельможний, ясний пане,
Ваш слуга до віку!

Раз у вечері притьмом намігся
Та й повіз нас до свого села.
Пив я там вино, що аж знемігся . . .
Роза в иншій хаті спать лягла.
Та найкраще ліжко в тім будинку,
Одступив він для мого спочинку!
Маю щастя нечуване,
Маю честь велику!
Ах, вельможний, ясний пане,
Ваш слуга до віку!

Як у мене хлопчик народився,
Я за кума попросив його.
І як би тоді хто подивився,

Як він пестив хлопчика мого!
І цілує, й на руках колише . . .
Певно, в заповіт його запише.
Маю щастя нечуване,
Маю честь велику!
Ах, вельможний, ясний пане,
Ваш слуга до віку!

У компанії він любить сміхи;
Яж буваю гострий на язик:
На обіді якось, для потіхи,
Я пришив йому такий гаплик:
Кажуть, що моя до вас шаноба
Додала мені . . . ріжки до лоба".
Маю щастя нечуване,
Маю честь велику!
Ах, вельможний, ясний пане,
Ваш слуга до віку!

НА ПЕЧІ.

(Українська патріотична дума).

Хоч пролежав цілий я свій вік на печі,
Але завше я був патріотом, —
За Вкраїну мою чи то в день, чи в ночі,
Моє серце сповнялось клопотом.
Бо та піч — не чужа, українська то піч,
І думки надиха мені рідні;
То мій луг дорогий, Запорожська то Січ,
Тільки в форми прибрались вигідні.
Наші предки колись задля краю свого
Труд важкий підіймали на плечі,
Я умію теперь боронити його
І служити, не злазячи з печі.
Еволюція значна зайшла од часів,
Як батьки боронились війною, —
Замісць куль і шабель у нових діячів
Стало слово гаряче за зброю.
Може зброя така оборонить наш край,

Але й з нею прекепська робота —
Ще підслухає слово якесь поліцай
І в холодну завдасть патріота.
Та мене почуття обовязків своїх
Потягає служити народу;
Щоб на душу не впав мені зрадництва гріх,
Я знайшов собі добру методу.
Так нехай же працюють словами й пером
Ті, що мають дві шкури в запасі...
І, розваживши так, я оддався цілком
Праці тій, що єдина на часі.
На таємних думках та на мріях палких
Я роботу народню обмежу;
Та за теж для добра земляків дорогих
Я без мрії й хвилини не влежу.
І у мріях скликаю численні полки
З тих, що стати за край свій охочі,
Словож маю на те, щоб ховати думки,
Як що зраджують їх мої очі.
До письменства я кличу,—звичайно в думках,—
Щоб світило над нашою ніччю,
Хоч, на жаль, мати книжку народню в руках
Я признав небезпечною річчю.
О, країно моя! я звязав свій язик,
Щоб кохати безпечно ідею.
Але в грудях не можу я здержати крик
У годину твого ювилею:
„Ще стоїть Україна! Не вмерла вона
І вмірати немає охоти:
Кожна піч українська — фортеця міцна,
Там на чатах лежать патріоти".
Славаж нам! Бо колиб дух народа погас,
Не стерпівши свого лихоліття,
То по йому хоч по два примірники з нас
Дочекають нового століття.
Слава нам! Хоч би вмерла Вкраїна колись,
Її слід легко буде шукати;
А щоб краще навік ті сліди зберіглись,
Буде зроблено з нас препарати".

СЕРГІЙ ШЕЛУХИН.

Сергій Шелухин, син дідича-офіцера, родився 1864. р. в Деньгах, золотоношського повіту, в Полтавщині. Вчився у І. Бойка, сина рідної сестри Шевченка, Ярини. Далі поступив у лубенську ґімназію, де директором був відомий етноґраф Номис (Симонів). По скінченню ґімназії студіював на університеті в Київі.

Друкував свої вірші з 1887. року в „Зорі", „Батьківщині", „Ділі", „Літературно-Науковім Вістнику", „Київській Старині", в „Україні", „Украинскому Вѣстнику", „Южных Записках" і в альманахах. Від 1889. брав діяльну участь в „Бесарабці". Писав там економічні і правничі статті. В 1891. р. був редактором „Елисав. Вѣстника", в якому друкував передовиці й фейлєтони по українознавству. Пізніще був співробітником „Ради" і працював в одеській „Просвіті", де читав цікаві і цінні реферати. 7. серпня 1908. року прочитав на археольоґічному з'їзді в Чернігові перший реферат українською мовою. Року 1909. видав в Одесі цінну працю п. з. „Гоголь и малорусское общество". В поезії належить до того гурта, що обєднювався ідеєю громадських обовязків і, як Грінченко, ставив їх вище індивідуальних почувань.

ЗАХІД ВЕСНОЮ В ЛУЗІ.

Спустилося сонце
За обрій спочить,
Неначе віконце
Край неба горить.

Насунуло хмару
На синю блакить,
Немов од пожару
Дим сивий стоїть.

Над лугом піднявся
Ріденький туман,
Пахощів послався
Густий океан.

Деркач голосніще
В траві закричав,
І крижень частіще
Літати почав.

Співа на калині
Гучніш соловей,
Пастух на долині
Скликає гусей.

Де сонце спочило
Огонь погаса,
З озер посвіжило,
Блиснула роса.

І хмара спустилась
Кудись за моря . . .
Царівна з'явилась —
Вечірня зоря.

РИБАЛКА.

Леґенда.

Над берегом крутим Дніпровим
У хаті світе каганець —
Рибалка з обручем лозовим
Сидить, лаштує ятірець.
Каганчик блима; хата вбога;
Під стінами лавки стоять;
А на полу... там жінка хвора
Та двоє діточок лежать —
Холодні й голодні... „Татку, папки!“
Прохали дітки, й обляглись;
І в серце змучене рибалки
Слова ті пявками впились.

А жінка хвора простогнала:
„Води мені напиться дай!“
І сльози стиснені ковтала,
Збіраючись у инший край...
У хаті тихо, всі поснули,
Один рибалка ще не спить,
Бо думи батьківськії чулі
Його примушують робить.
Весна... Розлив... Немає тоні.
„Колиб хоч ранком що вловить...
Продав би все, що мав би в човні,
Щоб хліба діточкам купить“.
Отак рибалка міркував
Та ятірець старий латав.
Дніпро розстелається,
Вється гадюкою;
Берег вмивається
Хвилею хлюпкою.
Вітер аж свище, та дме, напинається;
Хвиля все вище та вище здіймається;
Хмари біжать собі суто згромаджені,
Мов до війни вони вітром наладжені;
Сонця не видно і птиця ховається,
Дерево грізно під вітром ламається...
Буря, розвіявшись,
Дужче лютіщає;
Хвиля, розбігавшись,
Дужче сивіщає:
Котить горою, бурхає і піниться;
Берег з лозою не знать де і дінеться.
Он на середині
Човник гойдається,
Хвиля, мов тріскою,
Човником грається...
Де вже змагаться з високими хвилями,
Де вже спасаться з захлялими силами?!
Човничок кинуло
І... перекинуло!...

ТАМ, ДЕ НЕБО ГОЛУБІЄ...

Там, де небо голубіє,
Де в степу могила мріє,
Там, де сонечко сія —
Рідна сторона моя!

Там, де луг лежить безкраїй,
Пишно квітками убраний,
Де сріблиться течія —
Рідна сторона моя!

Там, де річка під горою
Гай освіжує водою,
Підмива старе дубя —
Рідна сторона моя!

Там, де місячної ночі
Хор русалок опівночі
Тягне в танок рибаря —
Рідна сторона моя!

Де вишневенький садочок
Хилить віти у ставочок,
Гне од ягідок гілля —
Рідна сторона моя!

Там, де дівчина Катруся
Так виспівує „Петруся",
Що чарує й соловя —
Рідна сторона моя!

Де й в убогій тебе хаті
Вміють радо привітати,
Й чужа хата, мов своя —
Рідна сторона моя!

ДНІПРОВА ЧАЙКА.

(Псевдонім.)

Дніпрова Чайка на літературну ниву виступила 1885. р. в одеській „Ниві“ з оповіданням „Знахарка“ та з кількома поезіями. Потім її твори були друковані в „Степу“, „Правді“, „Зорі“, „Літературно-Науковому Вістнику“ і в альманахах „Вік“, „Розвага“, „Досвітні огні“, „Хвиля за хвилею“. 1895. року видано її оповідання „Хрестонос“ окремою книжкою. Її поезії прозою, особливо „Морські малюнки“, це бездоганні мініятюри, випрацьовані мистецькою рукою. Вона дуже ніжно відчуває природу і символічним способом звязує події в природі з проявами людського життя.

Деякі її твори переложені на російську мову. Живе в Херсоні.

Література: „Вік“, т. I. „Українська Муза“, стор. 613. С. Єфремов. Історія укр. письменства, стор. 416-417.

НА ЛИМАНІ.

Ой широко лиман розливається,
Верболозом кругом він квітчається.

Над ним сонце ясне усміхається
І по хвилях вогнем розсипається.

Вітерець подиха тихо, з ласкою,
Маківки колиха понад ряскою;

А під нею в воді гуля рибонька:
Очі ясні, сама наче срібненька.

Очерет шелестить — нагинається;
Качки тихо пливуть — не лякаються.

За водою каюк тихо сунеться:
То заверне у бік, то закрутиться.

БЕЗЩАСНА.

Не тобі, чорнявая селянко,
Думка ця складається моя:
Не тебе, розкішная панянко,
Щирим серцем привітаю я.
Вас лиш, вас, безщаснії дівчата,
Що в глухих, невідомих кутках
Осудила доленька проклята
Марно жить і гинуть у сльозах.

Потом хліб селянка заробляє,
В праці тратить цілі дні свої,
Так за сеж хоч волю серце має,
Так за теж хоч ніч уся — її.
Цілий рік панянка розкошує,
Бо й на світ вродилась панувать;
Їй не тяжко, бо вона й не чує,
Як ту розкіш гірко зароблять.

Тиж, моя зозуле-жалібнице,
Маєш батька, маєш всю сімю,
Що держать тебе, як пташку в клітці,
Доглядають молодість твою.
Сита ти і вдягнена й обута,
Білі руки й личенько твоє,
Так жеж хліб, неправдою добутий,
Часом в горлі кісткою стає.

Вбога розкіш, що для тебе тато
Наздирав з нещасних земляків,
Вигляда з усіх куточків хати,
Серце рве на тисячі шматків.
Тиж мовчиш, бо змалечку бездільна
Не здолаєш хліба заробить;
Ти мовчиш, бо серденько безсильне
Не посміє клітки розломить.

Вянеш ти без щастя і без діла,
Ні з ким думки поділить тобі;
І що року гаснуть, як в могилі,

Чесні думи, щирі, молоді.
Як зачерсне серце без любови,
Як зо злом добро змішаєш ти,
О, тоді всі раді, всі готові
„Люту бабу“ люто проклясти.
Яж ту „лютість“ добре розумію,
І з тебе, безщаснице моя,
Кепкувать ніколи не посмію,
І тебе не винуватю я.

ЩЕРБАТА.

Сказав ти, мій друже, колись-то,
Що ллється із чарки вино
Тоді лиш, коли аж до вінців,
Доповна налите воно.

А я тобі, друже, одмовлю,
А ти розміркуй, розгадай:
З щербатої чарки ще швидче
Поллється вино через край.

З щасливого серця багато
Лунає пісень голосних,
А горе, а доля щербата
Ще більше виспівують їх.

Як в чарці, налитій до краю,
Вже місця для краплі нема, —
Душа, переповнена щастям,
Частенько буває німа.

А доля, сліпенька бабуся,
Щербату все хоче сповнить;
Гірка не сповняється, й з неї
За піснею пісня біжить.

ПАВЛО ГРАБОВСЬКИЙ.

Павло Грабовський.

Павло Грабовський, син Арсена, паламаря, родився в охтирському повіті, в Харківщині, 1864. року. Вчився в охтирській бурсі, а 1879. року перейшов у харківську семинарію, тут пробув до 1882. року, коли його арештовано і до 1885. р. продержано під поліційним доглядом. Того року, весною, він переїхав у Харків і став працювати при часописях. Та не довго, бо в осени взято його до війська, і як „неблагонадьожного“ вислано в Ташкент. На другій рік він був знова арештований, а 1888. засланий у Іркутську ґубернію. На Сибірі він і помер 1902. року, як один з мучеників старого царського режіму, який так ворожо ставився з одного боку до всяких проявів поступової думки, а з другого до національних визвольних ідей, особливо визволення України, котрого Грабовський був сміливим і послідовним заступником. Літературно працювати став Грабовський у девятьдесятих роках. Року 1894-ого вийшов у Львові його „Пролісок“ (твори Павла Граба), 1894. переклад творів Сурика, 1895. „З чужого поля“ (переклади), 1897. р. „Доля“ (переспіви Павла Граба), 1898. у Чернигові переклад з Бернса „Хома Баглай“, а врешті „Кобза“, співи й переспіви Павла Граба. Між переспівами й перекладами єсть твори Едґара По, Кучера, Томаса Гуда, Льонґфелльова, Байрона, Вальтер-Скота, Ади Неґрі, Лєнауа, Улянда й деяких инших. Крім поезій писав оповідання, статті й замітки критично-публіцистичного змісту. У літературних творах не шукає нових шляхів, але у простих, гарною мовою і дзвінким віршом написаних поезіях передає свої гадки й почування, стаючи скрізь на бік покривджених та принижених і силкуючись викликати до них симпатію читачів, а нехіть до кривдників і насильників людства.

Література: Автобіоґрафія („Літературно-Науковий Вістник“, 1903. р., 754, кн. 4); Над свіжими могилами — зам Б. Грінченка і Г. Ков.-Кол. („Літературно-Науковий Вістник“, 1903. р., кн. 2); Спомини про П. А. Грабовського — А. Віташевської і Невідомої („Літературно-Науковий Вістник“, р. 1904, кн. 3); Коваленко Олекса. Спомини про П. Грабовського („Літературно-Науковий Вістник“, 1904, III); С Єфремов. Поет-гражданин („Кіевская Старина“, 1903, кн. 2); „Вік“, І. т., 1902; Гр. Сьогобочний. Про життя Павла Грабовського („Українська Муза“, стор. 754.). С. Єфремов. Історія українського письменства, стор. 409—411.

ЗАСПІВ.

Мало жив я, та чимало
Поблукав по світу;
Моє серденько шукало
Ласки і привіту.
Степи, гори, чи діброви —
Все я переходив,
Та приязні і любови
Ніде не находив.
Повертав нераз я з поля
В городи і села,
Та не бачив, де та доля
Щедра і весела.
До людського горювання
Скрізь я прислухався, —
Сумний голос безталання
На папір прохався.
Закипали в душі сльози,
Дивлючись на муки,
І зривались тихо з кобзи
Нерозважні звуки.

СОН.

Зелений гай, пахуче поле
В тюрмі приснилися мені,
І луг широкий, — наче море,
І тихий сум по кружині.
Садок приснився коло хати,
Весела літняя пора;
А в хаті... там знудилась мати
І знудьгувалася сестра.
Поблідло личко, згасли очі,
Надія вмерла, стан зігнувсь...
І я заплакав опівночі
І, гірко плачучи, проснувсь.

ДО МАТЕРІ.

Мамо-голубко! Прийди подився,
Сина од мук захисти:
Болі зі споду душі піднялися,
Що вже несила нести.
Мамо-голубко! Горюєш ти, бачу,
Стогнеш сама у журбі;
Хай я одинцем конаю та плачу, —
Важче безмірно тобі!
Може, до тебе вже більш не прибуду...
Не дорікай, а прости,
Та од людського неправого суду
Сина свого захисти!

ХАЙ ТЕМНІЮТЬ ВИДНОКОЛИ...

Хай темніють видноколи,
Хай страшніш гремлять громи, —
Не зверну я в бік ніколи,
Не піддамся силі тьми.

Збережу я віру світлу,
Не зречусь надій святих,
Не хилитимусь по вітру
Раз до цих, а раз до тих.
Знаю: згине все погане,
Не подужа зло добра;
Рід людський за правду стане,
Хоч неправді й потура.

БАТЬКОВА РАДА.

Цитьте, дітки, цитьте любі!
Не дай Боже — хто підслуха:
Бо вже певно лихий ворог
Насторошив уха.
Гарна річ — так гарно й чуть;
Тілько отщо... Якось сміло...
Треба добре розважать:
Розум — перше діло.
Хочеш справу розпочати, —
Оглядайся на всі боки,
Щоб яка личина часом
Не втяла мороки.
До путтям все обміркуймо,
Бо що вдієш без поради?
Тільки... майте осторогу...
Тихше, Бога ради!

СИРОТИ.

Дітки маленькі кликали маму:
„Вставай, голубко, нене кохана!
Прокинься швидче та кидай яму,
Бо ми не їли з самого рана!“
Даремно ждати... Побігли в клуню:
„Чом не йде мама? — скажи, татуню!“
„Пождіть, не плачте, дітоньки милі:

Не видно — прийде ваша матуся,
Зварить кулешик, дасть льолі білі,
А я ще трохи помолочуся".
Не ждеться діткам, — побігли в клуню:
„Деж наша мама? — скажи, татуню?"
Голову сумно тато понурив,
Обійняв діти, та що казати?
Трьома струмками піт з його дзюрив;
Лишив роботу, побрів до хати,
Злагодив їсти і зчов у клуню...
А дітки в голос: „Куди, татуню?"
Зростають дітки — і голі й босі,
Вже не питають, бо зрозуміли,
Чом не приходить матуся й досі.
Нелюдські злидні кругом обсіли,
Всю спорожнили комору й клуню,
По заробітках женуть татуню.
На дворі люто тріщать морози,
А він працює і дні і ночі...
Краялось серце, змерзали сльози,
Поки заплющив навіки очі.
Побіжать дітки із хати в клуню:
„На що покинув ти нас, татуню?..."

НІ, НЕ СПИНЯТЬ СЕРЦЯ ВТРАТИ...

Ні, не спинять серця втрати,
Не убють найкращих сил;
Грім ворожої гармати
Не злякає буйних крил!
Як що будем всі труситись,
Хто заступить рідний край?
Ти боєць — повинен битись,
Ти співець собі — співай!
Пронесуться бурні ночі,
Прийдуть тихі, ясні дні,
Усміхнуться смутні очі,
І поллються з уст пісні.

Мов цілющою росою,
Знов душа напється вкрай...
Не згинайсяж під грозою,
А співай собі, співай!

КОБЗАР.

Я грав на весіллі, я грав над труною,
Під стріхою грав у палаці;
Усіх розважав я, добоюж нічною
Притулку не мав після праці.
Гожу всім бувало, пісні так і ллються,
В самогож ні роду, ні хати;
Дівчата аж плачуть, а хлопці сміються:
Хоч тяжко, а треба співати.
Довештавсь до краю, що й сили не стало,
Що й волос мій чорний біліє;
Багацько скрізь горя, та радощів мало...
Хто в світі пригорне, пригріє?
Туман якийсь в очах, не слухають ноги,
Од кобзи легенької гнуся;
Давно погубив я всі рідні дороги,
Не відаю, де опинюся.
Блукаю одинцем і вмру сиротою,
Без сліз похова́є Чужина,
Нехай же положуть і кобзу зі мною,
Бо це — моя втіха єдина.

ІВАН ЛИПА.

(Петро Шелест.)

Іван Липа, родився 1865. р. в Керчі, в Криму. Кінчив університет у Харкові й Казані. Підчас університетських студій пристав до українського руху, за шо й попав в тюрму, у якій просидів більш року. По скінченню наук був земським лікарем, а тепер лікарює в Одесі. Твори свої став друкувати в „Зорі“ і „Правді“, з 1892. року починаючи. Пізніще не було майже видавництва, у якому не приймав би участи. Пише віршом і прозою. Крім ориґінальних творів перекладав чимало з чужих мов. Склав альманах „Багаття“. Як громадянин заслужився дуже, працюючи в одеській „Просвіті“.

Література: „Українська Муза“, стор. 826. С. Єфремов. Історія українського письменства, стор. 440.

ЛЮБЛЮ ЛЮДЕЙ.

Люблю людей, із ними я братаюсь,
Радію щиро і сміюсь,
А за хвилину, як вже сам лишаюсь,
З тяжкими думами борюсь.
Слова, обличчя, вирази згадаю, —
Вразливе серце защемить . . .
О, чом я всю нікчемність їх вбачаю?
Мені так тяжко з ними жить! . .
Люблю людей і без людей нудюся,
А за ними жити сил нема!
Невжеж по вік самітним залишуся?
Невжеж мій край — моя тюрма?

МОРЕ.

Вчора ще ревіло море,
І кипіло, і гуло,
Бушувало на просторі

Підіймало хвилі-гори
І страшне усім було.
А сьогодні глянув — всюди
Море в кризі вже лежить . . .
Сковані морозом груди,
Їх рубають, топчуть люде:
Море велит тихо спить . . .
Та мороз недовго сильний:
Швидко вернеться весна;
Зійде сонечко прихильне,
Знову море буде вільне
І привабливо загра . . .
Після бурь і ти, мій краю,
Не прокинувсь ще зі сна,
І тебе всі зневажають,
Та зірки й тобі засяють,
Бо вже йде твоя весна!

СУД ВИЗВОЛЕНОГО КРАЮ.

Тепер і ви прийшли, бездушні неймовіри,
Що весь нудний свій вік без цілі і без віри
Тягли, працюючи для власного життя,
Що проминуло сном без всякого путтях.
Тепер і ви прийшли, мене що занедбали,
В неволі та біді покинули своїх,
Що ворогам моїм всі сили оддавали,
Що ви любили їх, гнобителів моїх.
Тепер і ви прийшли, єхидні і лукаві,
Що працювали лиш для власної пихи,
І ролю грали скрізь, аби придбати слави,
Не діти ви мені, ви вороги лихі!
Тепер і ви прийшли, що вам талант од Бога
На те призначено, щоб край свій рятувать,
А ви, з рабів раби, лінивії до всього,
Зуміли той алмаз в багнюці затопить.
Тепер усі прийшли в час радощів народніх . . .
Щож принесли мені? Серця свої холодні?
О, йдіть од мене геть! Геть із очей моїх!
Тепер приймаю тільки я дітей моїх . . .

ПЕТРО ЗАЛОЗНИЙ.

Петро Залозний, уроджений 1865. р. в Рашевці, гадяцького повіту, син козака. Вчився в рашевській міністерській школі, потім в лубенській ґімназії і київському університеті. Скінчивши 1889. р. університет, учителював, а потім перейшов на акцизну службу. Писати став ще в школі. Перша його поезія „Сиротина“ надрукована в „Степу“ (1886. р.). Потім друкував свої вірші у львівській „Зорі“ (1887—1889), а 1887. р. у Київі видано збірник його поезій п. з. „Русалочка“. 1906. р. появилася у Полтаві його „Коротка граматика української мови“.

Література: „Українська Муза“, стор. 673.

ДНІПРО.

Не реве, не шумить, —
Він притих, ніби спить,
Розгорнувся кругом, наче море.
І стоять понад ним,
Нашим батьком сідим,
Мов заснули, високії гори . . .
І приснилося їм,
Дідуганам старим,
Що пливуть козаки байдаками,
Що по тихій воді
Козаки молоді
До Скутари прямують човнами.
Коли де не взялась,
Од півночі знялась
Чорна хмара, ураз полетіла . . .
Заревіла вода
Сколихнулась земля . . .
І об скелі ударилась хвиля . . .
Грім гремить, блискавки,
Наче стріли меткі,

Раз-по-раз вилітають із хмари, —
Будять гори . . . Дарма!
Вже нічого нема
Вони все, що було, все проспали!

З ЛЄРМОНТОВА.

Зустрілися на схід сонця
Дві хмароньки червоненькі:
Побратались, покохались,
Наче пара молоденька.
Буйний вітер грізно віє,
Дві хмароньки розганяє,
Розлучає щиру пару,
На край неба посилає . . .
Сіда сонце за горою,
Тихо, любо вітер віє;
Зустрілися дві хмароньки,
Зустрілися, счервоніли . . .
Счервоніли од спомину,
І без вітру, без негоди,
Розійшлися, мов чужії, —
Понад сонцем мовчки бродять! . .

З Н Е В І Р Р Я.

Ждала ти мене,
Наче янгола,
Дожидалася
Друга жданого...
А діждалася —
Роздивилася,
Об житті своїм
Зажурилася...
Що нема в мені
Раю жданого,
Сирота прийшов
Замісць янгола...

Ні краси в мені,
Ані розуму,
Талану нема
В мене вбогого...
Чи на сміх би став
Тобі другом я?..
На докір тяжкий
Та на вічний жаль!..

ОЛЕКСАНДЕР КОЛЕССА.

Олександер Колесса, брат етноґрафа Д-ра Івана Колесси і звісного музики Д-ра Філярета Колесси, уроджений в Ходовичах, в Галичині, син священника, батько славної піяністки Любки Колессівної. Університет кінчив у Львові, Кракові, Відні. Відбувши студії за границею і здобувши собі ступень доктора фільософії дістав катедру професора української мови й літератури на львівськім університеті, і на тій посаді перебував аж до війни. Був також послом до віденського парлямента. За час війни працював у „Культурній Раді“ у Відні, а тепер єсть ректором українського університету в Празі. Від року 1887. друкував свої вірші в галицьких часописях. Поезія „В світ за очі“ і „При камянім затоні“ звернули на його ввагу читачів і критиків, як на талановитого поета. Але скоро кинув Колесса літературне перо для наукових праць („Українські народні пісні в поезіях Богдана Залєского“, „Дві мало знані поезії Т. Шевченка“, „Шевченко і Міцкевич“, Dialektologische Merkmale des südrussischen Denkmale aus dem XVIII. Jahrhunderte „Zitije Sv. Savy“). В останніх часах він знову вертає до поезії, друкуючи деякі гарні вірші у Відні. Його поезії дуже викінчені, бездоганні збоку форми й мови, побудовані здебільшого на народніх мотивах, малюють злидні українського народу і доторкаються наших суспільно-політичних питань.

Література: „Просвѣщеніе“, т. 11. „Українська Муза“, стор. 769. С. Єфремов'. Історія українського письменства, стор. 20, 25, 245, 275, 350, 421.

В СВІТ ЗА ОЧІ.

Ранні зорі серед неба мерехтіли,
Як лебеді тиху воду сколотили.
Не лебеді залопали крилоньками:
Виходили бідні люде з дітоньками.
У незнану вибірались сторононьку,
Покидали свою рідну родиноньку...
Покидали рідні хати без опіки,
Мандрували за далекі гори-ріки...

Може річку глибокую переплинем,
А у рідній сторіноньці марно згинем.
Ой, чужая сторінонька, чужі люде,
Та вже гірше на всім світі нам не буде!...
Ой, далека сторінонька і незнана...
А у рідній, що заробиш, все для пана.
Опадають чорні руки від роботи;
Марне гинуть наші діти попід плоти...
Та не жаль нам працювати-гарувати,
Аби пальців од голоду не глодати!..

Ой, від вітру дібровонька застогнала;
Родинонька на відході заридала.
Ой, нема вже у коморі ані шматки:
Все забрали комісарі за податки!...
Обшукали бідні люде всі куточки,
Тай забрали із собою дві сорочки...
Зайшла мати до пустої до комори,
Тай винайшла шкірку хліба для дітвори...
Обходили рідну хату на всі боки,
Обіймив їх сіру душу жаль глибокий.
„Хатож моя рідненькая, не моя ти!
Буде в тобі Жид-невіра панувати!“
Вийшлиж вони за ворота з дітоньками,
Оглянулись, залилися слізоньками...
Вийшлиж вони за високі перелази;
Верталися із дороги ще два рази.
Вернулися — заглянули до хатини:
Стоїть пуста, обідрана, голі стіни...
Вийшлиж вони поза села аж на ниву,
Та згадали свою долю нещасливу.
Припав батько до облогу та ридає,
І себе, й людей, і світ весь проклинає.
„Або верніть молодою мою силу,
Або верніть батьківськую землю милу!..
Візьміть решту мого поту із сльозами,
Верніть поле, загарбане лихварями...
Ріллеж моя крівавице, не моя ти!..
Тяжкож тебе, рідна ниво, покидати“...

Взяли своєй землі грудку у шматину,
Щоби було що покласти в домовину.
По тім боці оглянулись із під гаю:
„Будь здоровий, мій нещасний рідний краю!“..

„Кудиж ви ся, сірі гуси, збіраєте?
Доріженьки далекої не знаєте!“
„Однаково загибати у дорозі,
Або дома у голоді на морозі...“
„Ой, чого ви, бідні люде, виходили?
Панські стрільці всі дороги обступили!“
„Нема в світі таких стрільців і не буде,
Та щоби їх боялися бідні люде!“..
„Ой, верніться, бідні люде од границі,
Дістанете за день жнива сніп пшениці...
Ой, верніться, бідні люде в свої села
Без вас панам годинонька невесела.
Ой, верніться, бідні люде, в свої хати:
Нема кому панам з поля позбірати!“..
„Деж ви тоді, приятелі, пробували
Як з голоду наші діти умлівали?
Ой, як ви нас принімали на зарібки,
Не мали ви тоді серця ані дрібки...
Не знали ми порятунку, ні потіхи,
Як Жиди нас виганяли із під стріхи...
Хоч голодно і холодно, болять ноги,
Не будемо вертатися із дороги!...
Не дай, Боже, за те кари та над вами,
Що пустили ви по світі нас з торбами!
Хоч будете каятися без облуди,
Тоді для нас порятунку вже не буде!..
Бодай же ви не зазнали та ніколи,
Як то тяжко покидати рідне поле...
Бодай же ви не зазнали і навіки...
Як то тяжко йти світами, як каліки...
Бодай же вам не снилося серед ночі,
Як то гірко мандрувати в світ за очі!“...

ОСИП МАКОВЕЙ.

Осип Маковей.

Осип Маковей, один з визначніщих українських письменників на переломі XIX. і XX. століття, син міщанина, родився 1867. р. в містечку Яворові в Галичині. Ґімназію й університет кінчив у Львові, де належав до гуртка молодіжи, з котрого вийшло чимало діяльних і заслужених письменників і народніх діячів, як: В. Будзиновський, проф. Студинський, Юліян Бачинський, Лев Лопатинський, Микола Ганкевич і другі. Скінчивши університет і відбувши військову службу, був довший час редактором „Народньої Часописі", „Буковини", „Літературно - Наукового Вістника", співробітником „Діла", „Зорі", „Руслана". Здавши іспит і докторат, дістав посаду головного учителя в учительській семинарії в Чернівцях (1906. р.), а потім директором семинарії в Заліщиках, де перебував до вибуху війни. На війну пішов, як резервовий офіцер, і перебув її в армії австрійській аж до розвалу Австрії. Друкує свої літературні праці від року 1885. Його літературно-наукове жниво чимале! Поема „Молох" (1891. р.), поема „Новик" з прегарними вставками (1894), ліричний цикль „Дружка", гумористично-сатирична збірка „Подорож до Київа", оповідання: „Оферма", „Весняні бурі", збірник поезій (Львів, 1894), повісти: „Заліся" і „Ярошенко", гумористичні образки „Наші знакомі", стаття про Ґундуліча, моноґрафія про Куліша, безліч усяких перекладів, рецензій, літературно-критичних нарисів і публіцистичних статей.

Маковей один з перших письменників молодшого покоління, що старалися українську поезію пустити на нові шляхи. Він добре пізнав світову поезію, зазнайомився з новими напрямами европейської літератури й літературної критики і до своїх ліричних віршів впровадив чимало нових метричних і строфічних форм, чимало прегарних поетичних

фіґур і тропів. Між його ліричними віршами єсть деякі правдиві жемчуги, що можуть витримати порівнання з найкращими архитворами світової поезії. В прозі він знаменитий оповідач. Мова чиста, ясна, жива. Оповідання пливе несилувано. Гумор і критика („Наші знакомі“), як мало в кого. З того боку він дещо нагадує Самійленка, часом Кримського і скидається на протопляста ліриків та іроністів в одній особі Гайне, тільки його сатира лагідна, оперта на реальній обсервації і на основнім знанню нашого життя і наших національних хиб.

Література: „Вік“, т. I, (1902. р.). Большая Энциклопедія тсв. „Просвѣщеніе“, т. 12. Крім того про Маковея див.: Ол. Грушевський. Сучасне українське письменство в його типових представниках („Літературно-Науковий Вістник“ 1908, V). „Українська Муза“, стор. 597—600. С. Єфремов. Історія українського письменства, стор. 179, 320, 349, 391, 407, 418, 440, 445.

ПОНАД ХМАРИ.

Понад хмари! Понад хмари, брате!
Вийди в гори з навісної хати!

На верхах самітних там ще тихо,
Не зайшло туди ще людське лихо.

Не встають там ще весняні чари,
Вітер там горою, низом хмари.

Але кращі там сніги лискучі,
Ніж на долах повінь, град і тучі.

Краща студінь, пустка там сонлива,
Ніж весна на долах нещаслива.

Тихий світ там буде твій учитель,
Сам ти свій суддя і потішитель.

СЕРНА.

Серна зранена гинула в корчах,
І крук голодний на гиллі вже крякав;
Як сльози я уздрів в її очах,
То й сам упав на землю і заплакав.

Моя сирітко, хтож то вбив тебе?
Мовчить серна, конає на мураві;
Крильми лопоче лютий крук і жде ..
Довкола сум — то смерть іде в темряві.

І круки вже летять з усіх сторін...
Ах, сеж гріхи людей, не чорні круки.
За ними громом гуркотить проклін
На камяні серця й криваві руки.

ПРИРОДА.

Природо люта, мачухо лукава,
Убійнице ненаситна, кровава,
За що тобі пісні від нас і слава?

Чого принаджуєш ти нас собою
І всіх на смерть затроюєш борбою,
Учителько ненависти й розбою?

Тобі пісні співати за всі муки,
За кров, за смерть, за окрики розпуки,
Подателько злодійської науки?

За ту борбу зажерту від дитини,
За всі затроєні життя хвилини,
Прийми від мене гордий сміх і кпини!

СОН.

Тихий сон по горах ходить,
За рученьку щастя водить.

І шумлять ліси вже тихше,
Сон малі квітки колише.

Спіть мої дзвіночки сині,
Дикі рожі в полонині!

Не шуміть, ліси зелені,
Спати йдіть, вітри студені!

Най квітоньки сплять здорові,
Най їм сняться сни чудові!

Аж на небі зазоріє,
Сонце їх малих зогріє;

І зогріє, поцілує,
І світами помандрує.

Тихий сон по горах ходить,
За рученьку щастя водить.

ТУГА.

Біжить у яр вода,
Біжить вода і сріблом ллється;
Над нею дівчина сміється
Розкішна, молода.

Голубко, не втікай!
Скажи мені ту гарну казку
Про радощі, дівочу ласку,
Скажи про тихий рай.

Ах, казочка моя!
Я чув її, а де — не знаю,
Забув — і з туги заниваю,
І рад би вмерти я.

З водою поплисти
В далекий світ, щоб не тужити,
Або тут серденько зложити,
Квітками зарости!

Шуміли би ліси,
Шуміли би мені діброви
Про чари вічної любови
І вічної краси.

ХРЕСТ.

І тут у горах хрест! От край проклятий!
Куди не глянеш, Бог на хрест розпятий.

Знання нема, а скрізь безодня віри,
І всюди рабських шибениць без міри.

Землею гомонять пісні воскресні,
А люде ждуть на ласощі небесні.

Споганюють святе лице природи
Страшним кінцем Христової пригоди.

Саміж ідуть чортівськими шляхами —
Звірюки від колиски аж до ями!

О, Христе, глянь: ті Юди та Пілати
Від тебе ждуть небесної заплати!

Хрестом твоїм зацитькують сумління,
А їх серця, як ті хрести — з каміння.

І шибениця в їх домах єсть Богом,
А ти стоїш, Ісусе, за порогом...

МЕТЕОР.

Ось блиснув метеор і згас,
Як у життю щасливий час.

І на всесвітнім цвинтарі
Лягли десь відламки зорі.

Так розпадаються світи,
Живуть і гинуть без мети.

І всі вони — один цвитар,
А творець їх — старий гробар.

Усе по радощах марних
Гребе у безвістях сумних.

СМЕРТЬ.

Горить понад зорями місяць, як жар,
Летять полонинами тіни від хмар.
Імлою вкривається заспаний яр.

У сяєві ночі на кручі стрімкій
Смерека лежить у могилі мягкій,
Повалена громом на вічний спокій.

Посестри шумлять і поникла трава...
На зломанім пні, мов сама нежива,
Куняє у думах надута сова.

ВІЗИТА.

О, моє серденько, славно зробила ти,
Що у гостину прийшла!
Тільки з'явилася, зараз розбила ти
Тугу, що ум налягла.

Так мені, дівчино, нині ніяково,
Мов би умерти я мав;
Жити, чи вмерти вже стало однаково,
Хоч я життя не зазнав.

Сядь собі, серденько, та погуторимо,
Хвилі забуду сумні;
Не про великі діла поговоримо,
Тільки про наші дрібні.

Ось тобі, дівчино, меду солодкого:
Пий, моя любко, до дна!
Радощі нашого тривку короткого,
Ти розумієш одна.

Яж мушу впитися, поки забудуся,
Стану дитина, як ти;
Смутку неясного разом позбудуся,
Чорних думок самоти.

Як же я тішуся, ставши дитиною
Хоч на хвилинку, на час.
Пропасть заповнюю сею хвилиною
Може останній вже раз.

ДУМКА.

Мені здяється. я не жив,
А тільки все збірався жити,
Чогось шукав, за чимсь тужив,
Бажав комусь весь вік служити.
Аж ось і молодість минула,
Не живши, втомлена заснула.

І день прийде, як та слота,
Я довго панахиду правлю:
„Прощайте, молоді літа!
Не суджу вас я і не славлю;
З могили вже вас не добуду,
Уже я молодим не буду“.

І в сім жалю, мов бачу я:
Не мертва молодість, лиш сонна;
Не в пору ще журба моя,
Не в пору пісня похоронна!
Ще поживем! Давайте жити,
Чогось шукать, за чимсь тужити!

КАМЯНА ЕПОХА.

Прочитавши вчену книжку
Про епоху камяну,
Бачу: суне мій прабатько
Крізь гущавину лісну.

Оленя несе додому,
Піт із нього аж тече;
Сонце вже у праліс тоне,
Та скажено ще пече.

Скинув добич при печері,
Кличе жінку із нори:
„Дай же їсти що печене,
А звірюку забери!“

А прамати тихо каже:
„Я сегодні не пекла,
Я сиреньке мясо добре, —
Подивися, принесла...“

А прабатько як не крикне:
„Чом же стерва не спечеш?
Геть мені з печери, бабо,
Бо убю, як не втечеш!

Я волочуся лісами,
Змарнував життє своє,
А вона сирого мяса
На вечерю подає!“

Налякалася прамати,
Каже: — „та огонь погас!
Що я патиків натерлась,
Не затлілись ані раз!“

Вхопив муж ножа з кремена:
„Геть з очей мені, стара!“
Витяв з оленя пів шинки,
Їсть сердега, хоч сира.

Затулила жінка очі,
Сльози каплють зпід долонь:
„Все щодня печи печеню,
А так тяжко про огонь!“

Ох, не плач так, праматусю!
Се ще не біда тобі!
Научись огонь робити,
І конець усій журбі.

Гірше буде твоїм дітям
Тим у електричний вік:
Буде в них огню доволі,
А печеня раз на рік...

МИКОЛА ЧЕРНЯВСЬКИЙ.

Родився 22. грудня 1867. р., в Торській Олексіївці, бахмутського повіту, в Катеринославщині. Батько був яконом, а потім попом. 1878. р Чернявський поступив до духовної школи в Бахмуті, а потім до Катеринославської духовної семинарії, яку скінчив 1889. року. По скінченню шкіл учителював, а від 1901. служив у земстві, зразу в Чернигові, а потім в Херсоні.

На літературне поле виступив 1895. зі збірником віршів „Пісні кохання". 1898 вийшли в Бахмуті його „Донецькі сонети", 1903. „Зорі". Крім того друкував Чернявський свої твори в „Зорі", „Правді", „Руслані", „Літ. Наук. Вістнику" і у всіляких альманахах. Крім оригінальних віршів переклав чимало поезій чужих авторів; крім поезій писав оповідання; за два оповідання, а саме: „Vae victis" і „Весняна повідь" дістав конкурсові премії. Пише також критичні й публіцистичні статті. Чернявський, один з видніщих сучасних письменників, з чутливою вдачею, з нахилом до мрійности, співець кохання і туги за кращим життям. Там, де виступає проти міщанської буденщини і проти соціяльної кривди — крила падуть у низ.

Література: „Вік", т. I. „Зоря" 1897. (рецензія Білоусенка на „Пісні кохання"), „Кіевская Старина" 1898. (рецензія на „Донецькі сонети"), О. Грушевський. Сучасне українське письменство. С. Єфремов. Історія укр. письменства, стор. 428—431. „Українська Муза", стор. 871—874.

ДО НОЧІ.

Ніченько, нічко,
Зоряна, ясна,
Тихо пестлива,
Мрійно-прекрасна!

Повна ти сили,
Повна ти волі,
Може, ти нічко,
Владна і в долі?
Небо блакитне,
Хмари летючі,
Місяцю ясний,
Зорі блискучі,
Зглянетесь на землю,
Шліте з росою
Всім безталанним
Чари спокою!
В рани глибокі,
Рани пекучі
Тихо кропіте,
Роси цілющі;
Райськими снами
Хворих чаруйте,
Щастя манною
Душі окуйте!
О, чарівнице,
Нічко принадна,
Все поробити
З нами ти владна.
Так заподій ти —
Хай, як у морі,
В серцю людському
Тоне все горе!..

З ПІСЕНЬ КОХАННЯ.

I.

Душно. Не спиться. В вікно зазирає
Ніч, мов коханка, гаряча, палка;
Гомін кохання з кущів долітає,
Гомін кохання у сад виклика.
Стій! Чи не ти це прийшла, моя мила,
В тихім диханню ясної весни?..
Ні, ти давно вже вікно зачинила,
Сняться давно тобі зоряні сни!

II.

Глибокий плуг пройшов полями
Моєї тихої душі,
І пали в слід його стеблами
Квітки, щоб зсохнути в глуші...
Зійшла зоря. В яснім покрові,
В короні зор виходить ніч;
Сховався місяць у діброві,
Останні хмари плинуть пріч.
Скажиж мені... Та що й казати? —
Сама ти плуг той навела...
І бачить небо в ясних шатах
Квіток загублених стебла!..

III.

Тихо на небі спливає
Місяць серпом золотим.
Хай над тобою літає
Щастя вві сні молодім!
Тихо вітрець повіває,
Тихо тополі шумлять, —
Спи без журби, золотая:
Стражники в небі не сплять!
Тихо музика нічная
В теплім повітрі дзвенить, —
Хай же й до тебе із раю,
Спів у ві сні долетить!

НА КРИЛАХ.

Мчать мене крила по рідній країні.
Гляну, погляну — де світ на Вкраїні?
Темно в палацах у панства старого,
Гуку не чути в палацах живого,
Плямами вікна холодні чорніють,
Сови по трубах і стогнуть і виють.
Музо, повідай, чом панство дрімає?

— Панство, мій друже, навік засипає.
Скарби прожиті, огні догоріли...
Трупів холодних вони не зогріли...
Панство славутне по склепах дрімає,
Спадкиж їх слави онук проживає.
Мчать мене крила по рідній країні.
Гляну, погляну, — де світ на Вкраїні?
Темно у бідній мужичій хатині,
Тихо і глухо, немов в домовині.
Ніч бідні села вдяга, повиває.
Музо, повідай, чом темно так всюди?
— Світу не знали ніколи ці люди.
В панській неволі діди їх вмирали,
В злиднях, бідноті батьки виростали...
Важко їх дітям ті злидні збувати,
Пітьмуж одвічню ще важче прогнати...

БОРЦЯМ.

Я не бачив вас у вічі
І ніколи вас не чув,
Але серцем і думками
З вами всюди й завше був.
З вами був я, не як рівня,
Не товариш бойовий
А як брат ваш, брат підбитий,
Та душею ще живий.
Бо я зріс і жив у пітьмі,
Все життя я жив у ній,
І зівяв я, і знесилів
У проклятій пітьмі тій!
І не можу я боротись...
Тільки можу я співать,
Можу щиро словом правди
Справді смілих прославлять.
Вам спліта такії лаври
Наша збурена доба,

Бо то ви у ній зробили
Громадянина з раба.
Так прийміть же і од мене
Од співця, борці, привіт:
Хай живе народня воля!
Хай скориться їй весь світ!...

ЄДИНИИ ЗНАВ Я СПІВ...

Єдиний знав я перше спів,
Я знав одні пісні печалі,
Мій спів лиш тугою дзвенів,
А другі струни ще мовчали.

А ти прийшла і узяла
Враз ліру в руки молодії, —
І вільна пісня загула
Огнем кохання і надії.

В ГОЛОДНИИ РІК.

У хаті темно. Плачуть діти,
Свариться мати... Та замовк
Чогось хазяїн сумовитий,
Очима блима лиш, мов вовк.
Останній шмат святого хліба
Сьогодні з'їли... Та й була
Всього то й хліба тільки скиба,
І то зачерствіла цвіла.
І ось у вічі їм глядіти
Підходе смерть... А тут зіма,
Нема чим печі натопити,
Дітей зогріти чим нема...
А ніч стоїть. І плачуть діти,
Життя їх мати проклина...

ЛЮДМИЛА СТАРИЦЬКА-ЧЕРНЯХІВСЬКА.

Донька славного поета Михайла Старицького, родилася в Київі, 29. серпня 1868. р. Скінчивши ґімназію, одружилася з лікарем Черняхівським і жила в Київі, беручи живу участь в літературній і громадянській праці.

Якийсь час працювала в київській „Раді“.

Перші свої вірші видрукувала 1886. р. в жіночім альманаху „Перший вінок“, потім друкувала свої твори в „Правді“, „Життю і Слові“, в „Дзвінку“, в „Літературно-Науковім Вістнику“ і у всіляких альманахах.

В „Правді“ помістила історичний роман „Перед бурею“, а разом з батьком написала декілька історичних повістей і оповідань. Переклала Гайного і написала декілька критичних статей (Кримський, Леся Українка, Грінченко, Коцюбинський і т. д.).

Література: „Вік“, т. І. С. Єфремов. Історія українського письменства, стор. 414, 417, 445. „Українська Муза“, стор. 663.

СПОВІДЬ НАЛИВАЙКА.

(З Рилєєва)

О, не кажи, чернець святий,
Мені про гріх, — це не до речі;
Нехай і гріх, і гріх тяжкий, —
Ти тільки марне тратиш речі.
Щоб Україні дорогій
Здобути иншу, кращу долю,
Щоб повернуть народу волю
І визволить край любий свій —
Гріхи Татар, гріхи Ляхів,
І перевертнів уніятів,

І душогубства всіх Сарматів
На себеб я приняв без слів.
Та що мені в твоїх покутах!
Найгірше пекло, старче, знай, —
Мені Вкраїну бачить в путах,
А вільною вбачати — рай!
З дитинних літ в душі моїй
Палав огонь за волю встати.
Мені пісні співала мати
Про незабутній час святий,
Коли неволею закутий,
Ще не ходив козак у путах,
І шиї мовчки не хилив,
В ярмі ганебнім, нерозривнім.
А з Ляхом в спілці любо жив,
Як вільний з вільним,
Рівний з рівним.
Та все те зникло, мов омана,
І вже давно пізнав козак
У спільниках своїх тирана.
Швед, уніят, Литвин, Поляк,
Мов шуляків неситих зграя,
Нас рвуть і шарпають що-мить.
Та що їм всього краю!
Закон в Варшаві міцно спить...
З того часу в душі буяє
Ненависть тяжка до Ляхів,
В очах палає хижий гнів,
В неволі серце замірає.
І в ясний день, і в темну ніч
Чиюсь таємну чую річ.
І стежить скрізь вона за мною,
І не дає мені спокою,
Ні в вільних волею степах,
Ні серед брязку й гуку бою,
Ані в святих моїх церквах.
„Вставай!“ Я чую що хвилини.
„Вставай на ворогів Вкраїни!“
Того, хто перший зпід ярма
На самовладців меч здійма,

Я знаю, — скрізь жде смертна доля...
Мене осуджено, то так.
Але скажи, коли і як,
Де здобулась без жертви воля?
Загину я за рідний край,
Я почуваю те і знаю,
І серцем, повним щастя вкрай
Я свій талан благословляю!

НАДІ МНОЮ ЛІС ШЕПОЧЕ.

Наді мною ліс шепоче,
Біля ніг струмок біжить,
І, мов спогади минулі,
Листя жовтеє летить.
  І шепоче ліс старезний,
  І струмок дзвенить мені:
  Годі, годі, дурно марить,
  Про кохання та пісні!
Все на світі тім — хвилинне
І довічнього нема: —
Швидко серце твоє вільне
Здавить кригою зіма.
  Згасить в серці пламінь віри,
  Зтишить думи, знищить все,
  І високі всі заміри
  Геть по вітру рознесе!

З НАДСОНА.

У сні мені марилось небо,
Все в зорях яскравих кругом.
І журно похилені верби
Над ясно-блакитним ставком.
Будинок білий твій в гайочку
У кетягах рясних бузка...
В вікні твоя постать біліла
Хороша, сумна та струнка.

Ти плакала, — ясні перлини
Бреніли на ясних очах,
І плакали пишні троянди,
И ридав соловейко в кущах.
І з кожною тою сльозою
Край ніг моїх в темнім гаю
Світляк самоцвітом займався,
І небо ронило зорю...

ЗАСПІВ.

Гей, вставайте, пишні джури!
Ясні шати уберіть:
Співаки, беріть бандури,
До мого намету йдіть!
Кликачі, сідлайте коні;
Коні вірні та прудкі,
Причепляйте ви до броні
Сурми срібні та дзвінкі!
Їдьте битими шляхами,
Світлий день і темну ніч,
Над лісами, над степами,
Кличте всім великий клич.
Ви збірайтесь, пишні гості,
Під роскішний наш намет:
Ми на княжому помості
Бучний вдаримо бенкет!
Давні струни в нас ся мають,
Що лишили нам діди,
В нашій кінві пак заграють
Володимирські меди.
І та кінва мусить бути
Так велика і важка,
Як широка наша слава
І як доленька тяжка.
Скрасим ми чоло квітками,
Пісню вільну утнемо
І налитії медами
Чарки вгору знесемо.

Перша слава — то Перуну,
Міцновладцю темних хмар;
Голоснішеж грайте, струни,
Богу пишному у дар!
Друга слава — то Даждьбогу:
Завжди в промінях ясних
Ту блакитную дорогу
Він вершить на радість всіх.
Третя слава — пишній Ладі,
Щастю, радості, весні:
У її вабливій владі
І кохання і пісні.
А тепер, панове братці,
Тяжко-важко ми зітхнем,
І за славу нашу зайшлу
Чарку повную хильнем...
Панахиди нам не треба, —
Бучну тризну справим ми,
І полинуть аж до неба
Пісні пишні та сумні.
І в тих думах сивих стануть
Наші славнії мерці,
Й турбувати їх не стануть
Візантійськії ченці!
Кличтеж всю дружину вірну,
Наливайте келих вщерть,
Нашу славу неомірну
Непоборе навіть смерть!..

МИКОЛА ФІЛЯНСЬКИЙ.

Родився в Полтавщині, в попівській сім'ї, в сімдесятих роках. Скінчив університет і став архітектом у Москві. Разом з Олесем і Чупринкою творив трійцю найзамітніщих поетів-ліриків покоління 1878—1885. р.

Першу збірку віршів „Лірика" видав 1906. р. в Москві, а 1909. появилося його „Calendarium".

В ліриці він має свій окремий тон, свій вираз і свої власні настрої. Вдумчивий, з нахилом до фільософії й до тонкої аналізи власного „я". Любить елєґійні тони, ремінісценції псальмів і кантів, церковні напіви, евангельські образи, пристосовані до нинішнього поетичного вислову.

В погоні за новою формою, за новими ритмами й римами участи не бере, до якоїсь міри стає одноманітним з боку форми, але все таки глибоким, на скільки ходить о зміст.

Лінія його розвитку що лиш почата.

Література: „Українська Муза", стор. 1153.

ТОГО НЕ ВЕРНЕШ, ЩО МИНУЛО . . .

Того не вернеш, що минуло,
І поки щастя не заснуло —
На хвилях серця, хвилях дум
Лови його недбалий шум . . .
Лови у склад нікчемний рай
І утлим серцем памятай,
Що сповиває твій простор —
Небес таємний омофор . . .

І ЗНОВ ВЕСНА . . .

І знов, і знов весна . . . І знов вечірні квіти
В півночі з зорями тихенько гомонять,
І знову явори в долині шелестять,
Росою першою повиті.

І голос літ моїх я чую над собою,
І в гай, мій рідний гай, я сам собі іду,
І там між сонних квіт, над сонною водою,
І слухаю і жду.

Я знаю, дні мої пролинуть надо мною,
Пролинуть окликом вечірньої луни,
А я все буду ждать і сумною порою
Минулий кликать час колишньої весни.

І буду часто я над сонною водою
Зорі вечірньої знад гаю виглядать,
І сном своїм німим не кину щастя ждать,
Аж поки не зіллюсь з їх ласкою земною.

В. Л. В.

Сажаю з думкою на згад
Я яворів високих ряд:
Нехай мене в далекі дні
Згадають рідниї мої,
        Нехай вітає гомін їх
        Під тінню яворів моїх.
Мене не радив сонний шум
Під ряд німих вечірніх дум,
І ясний час, німих ночей . . .
Не розважав моїх очей . . .
        Нехай вони розважать їх
        Під тінню яворів моїх . . .
Я на зорі весінніх літ
Не пив роси з вечірніх квіт,
За щастям гнатись пізно став
І муки щастя не зазнав —

Нехай вони зазнають їх
Під тінню яворів моїх . . .
І в час, як зійдуться вони,
Під сонцем рідної весни,
Й заллється гай піснями їх,
Веселих, ясних, молодих,
І стане щастям їх лунать,
Я буду . . . Буду тут лежать,
Я буду слухать голос їх
Під тінню яворів моїх.

Я ЗНОВ ОДИН . . .

Я знов один. Я знов один,
Ніхто питать мене не стане,
Ніхто питать мене не стане,
Ніхто у душу не загляне —
Я знов один . . .

Як тихо хвиля серцем грає,
Як манить погляд даль німая,
І веселить краса долин
В той ясний час, як я один.

Я ненароком згадку рушу
І дзвін її несеться в душу,
Її краса — краса руїн
В той ясний час, як я один.

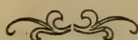
В яких малюнках гомін ночі
Зірвать відмову з серця хоче,
Як манить їх таємна тінь
В той ясний час, як я один.

І голос той, що надо мною
Вітає горною луною —
Як припада над серцем він
В той ясний час, як я один!

СПИТЬ РЯД МОГИЛ...

Спить ряд могил давно німих.
Під тихим світом зорь сумних
І хвиль земних недбалий шум
Не збудить їх довічніх дум.
Ім чуть, як чайка в ранній час
Над ними скиглить раз-у-раз,
Як вільний вільному в замін
Несе вечірній сон руїн,
Як рокіт хвиль на хвилях грає,
Як лан вечірній замірає,
Як слава в сумному раю
Луну останнюю свою
На ранніх зорях викликає.
Їм чуть, а нам! Нам лоно літ
Давало ясний заповіт.
Давно зруйнованих останків
Ми не спитали спозаранку,
Не вміли серця їм оддати,
Їх дум тепер не розгадать...
Нам чайки окрик раннім рано
Над серцем згадкою не стане
Не вразить в тихий час роси
Луна колишньої краси;
І марно лине поуз нас
Минулих літ минулий час.
Без дум, без жалю і без муки
Ми сонним варварам науки
Даєм могил за рядом ряд
І нам — не вернуть їх назад...
І прийде скоро, скоро час,
Нащадок наш спитає нас,
Хто нам зберіг останки літ,
Де днів давно минулих слід?
І на простор німий ми мовчки їм покажем,
І даль далекая нічого їм не скаже...
Ланів колишній час, Украї́ні досвіт ранній,
Не викликав у нас ні згадки, ні бажання,
До нас не донеслась таємна їхня річ.
В пітьмі руїн німих зосталась серця міч.

Нам царство Скіфії нічого не сказало,
Останками руїн нам дум не занесло,
Бір зіллям, блекіттю минуле поросло,
Туманом півночи свій час запеленало.
Ми пісні рідної не зберігли в свій час,
На кволий серця жаль звели її до нас,
Нікчемним окликом вона між нами йде
Луни вечірньої з собою не веде.
На кін перенесли ми жарти та кохання,
Зразки нікчемнії забутого убрання,
І раді й досі ми, що є в його базарі
Горілка, мед, гопак, та сині шаровари.
І тим, що згинули в зорі весінніх літ
Хрестів поставити в свій час ми не зуміли,
Одна вечірняя вітає їх могили,
Одна вечірняя віта їх заповіт.
І внук, наш дальний внук, чий ясногордий ум
Пролине піснею над лоном сумних дум,
Ланами рідними він пройде в ясний час,
Луни колишньої зачує сумний глас
І згадку тяжкую положить він на мари —
Синів України безкровную отару . . .

АҐАФАНҐЕЛ КРИМСЬКИЙ.

Родився 3. січня 1871. року в Володимирі Волинському. Вчився в колеґії Ґалаґана в Київі, а потім в Москві в Лазаревському інституті східних мов і на університеті. 1896. р. післано його в Сирію, де пробув два роки. Вернувши став професором у Московському „Лазаревському інституті“. Редаґував „Древности Восточныя“ і був секретарем „Восточной коммисіи И. м. арх. общ.“

Друкувати став з 1889. року, в Галицькій „Зорі“. Дальше дописував до „Правди“, „Народу“, „Зеркала“, „Дзвінка“, „Життя і слова“, „Літ. Наук. Вістника“ та других видавництв. Чимало його творів поміщено у всяких альманахах. Окремо вийшли: 1892. р. „В народ“ і „В обіймах старшого брата“ (у Львові), 1895. „Повістки і ескізи“ (у Львові і в Коломиї), 1898. „Шаг-Наме“ і „Народні казки“ 1900. „Іван Франко“, 1901. „Пальмове гилля“, другий том 1908. р, 1905. у Львові повість „Андрій Лаговський“.

Крім того видав історичну граматику української мови, написав коло 200 статтей в лексиконі Брокгавза і Єфрона і багато всіляких наукових праць по українськи і по російськи.

Він поет і учений, учений і поет. Наукова стислість не вбиває в ньому поетичної свободи думки і вислову. В українську поезію вніс екзотичні настрої, котрі дуже гарно зливаються з основою народньої ритміки. Звертає велику увагу на гарну форму, але вона не буває в нього вимушена. Вірш легкий, гладкий, ґраціозний — хоч думки глибокі й ориґінальні. Доторкається нераз проблємів, котрих ніхто в нас не доторкався („Нечестиве кохання“), дуже гарно перекладає Гайного. В ґалєрії українських письменників він займає одно з видніщих місць.

Література: Слов. Брокг. і Єфр. 2. додатковий том „Просвѣщеніе“ т. XI. „Вік“, т. І. І. Франко. З останніх десятиліть XIX. віку. („Літ. Наук. Вістник“, 1901). І. Франко. „Наша поезія“ в 1901. р. („Літ. Наук. Вістник“, 1902). Б. Грінченко. Новини нашої літератури. („Літ. Наук. Вістник“, 1898). Л. Старицька-Черняхівська. Новинки украинской поэзіи. („Русская Мысль“ 1902) С. Єфремов. Історія укр. письменства, стор. 414—416. „Укрїнська Муза“, стор. 737—740.

ДАЛЕКА ЦАРІВНА.

З Ростана.

Обняти білявку, стиснути чорнявку,
Та й так їх кохати не дивно!
А я — так кохаю, кого і не знаю:
Далеку царівну.
Хто вірний для любки, бо стиска їй руки
Та полу цілує — це легко!
Не можу я й зріти, а буду любити
Царівну далеку!
Бо це — щось високе, бо це — щось глибоке:
Любить, хоч не люблять вас рівно...
Над всякую міру кохаю я щиро
Далеку царівну.
Любить без надії... Ховати лиш мрії...
Самісенькі мрії... — чи легко?
Не мрітиж — не жити! — Не кину любити
Царівну далеку.

ДО ПОЕТА.

Як на тебе найде
Вищий дух пророчий,
То гляди, не стався
На людськії очі.
Бо сучасні люди,
Чуючи пророка,
Кажуть: „Деж на йому
Мантія широка?“
Їм пізнати важко
Дух, огонь поета, —
Їм би треба мантій,
Мантій, не жилета.
Ну, й тебе самого
Обгортає сором,
І огонь твій гасне,
Ще й стає докором.

ОЗРИЄЦЬ.

(З Гайне).

Кожним вечером царівна,
Дивно-гарної уроди,
Похожала близь фонтана,
Там, де плещуть ясні води...
І що вечір близь фонтана
Молодий стояв невольник,
Там, де плещуть ясні води...
Він марнів, марнів бездольник.
От, як стій, колись царівні
Забажалося спитати:
Як зовуть тебе, молодче?
Хто ти родом? Звідкіля ти?
Одказав на те невольник:
Махамедом прозивають.
Я з Емену, з племя Озрів,
Що з любови помирають.

МІЙ КРАЮ.

Мій краю, за тебе принять не лякаюсь
Найгіршого лиха,
Бо всякеє горе, недоля, скорбота —
Тепер мені втіха.
Дурниця всі рани душевні й тілесні
З нудьгою чи з кровю,
Бо знаю, є серце, котре мої болі,
Прогоїть любовю.

ПОВІДАЮТЬ ЛЮДЕ.

Повідають люде: „Як ліпив людину,
Бог зросив водою пересохлу глину;
Та підкрався демон: видушивши воду,
Підмісив він сльози в людськую природу, —
Через те нас нудять смути та печалі.
А єдиний спосіб, щоб вони мовчали —

Виплакать їх щиро, голосно, чи тихо,
Щоб із слізьми разом вилилось і лихо...
Ох, мені тим ліком погоїтись трудно:
Сліз мені немає, а в душі так нудно.
Вже й душа згоріла, а сухії очі;
Серце перетліло, а ридать не хоче...

ПРОКЛЯТА СМОКОВНИЦЯ.

При шляху зростала смоква на камінню...
Хто ішов — топтався по її корінню...
На палючім сонці... без роси й води...
Ще на ній ніколи не росли плоди.
От ішов Учитель, забажав він сісти,
З довгої дороги забажав і їсти;
Став шукати плоду в смоквинім гиллі
Не знайшов нічого — тай прокляв її.
Припочить під нею сів з учениками
Луснуло коріння в їх попід ногами,
Тай усохла смоква... Бідне деревце!
Ти росло без плоду... Винно ти за це?!...

ПОЕЗІЄ.

Поезіє! сопутнице моя!
Ти — теплий, животворний промінь сонця.
Ти — тихий місяць, що в тюрмі сія
З закуреного, темного віконця.
Як попадався я в буденний бруд,
Робила ти одно з великих чуд:
Ховала все під фантастичним флером,
Як під сріблястим, місячним етером.
В важкі хвилини скорби та недуг
Я тихо йшов, куди гляділи очі,
І слухав, як шумить — діброва-луг,

А синє море піною клекоче.
Дивився я на низку диких гір,
Що їх боки обріс кудлатий бір;
На скелях, зверху, трепотіли хмари...
Ах, душу переймали ніжні чари!
Булож і так: на провесні колись
Я опинивсь на вільнім чистім полі.
А там солодкі пахощі лились
Із бальзамистих пупяхів тополі,
На сонці плюскавсь польовий потік...
Я до травиці плачучи приник,
Ридав од радощів, од аромата...
А хтось ізрік: „Дивіть на психопата".
Ви, люде, знов казали: „психопат",
Коли мені пахучу, любу казку
Шептали вітри, квіти й тихий сад,
І туркотіли горлинки про ласку;
Коли під гарну музику та спів
Я в чарівній задумі камянів
І раптом, не попрощавшись із гостями,
Тікав до моря граться камянцями.
„Причинний!" говорили ви й тоді,
Коли я в грошах не знавав принади
І через сни таємні, золоті,
Я рвався геть од теплої посади.
Я був для вас „причинний" і тоді,
Коли, чийсь образ носячи в груді,
В нім бачив тільки те, що поетичне,
І одкидав усе, що прозаїчне.
Для мене голос серця — все святе,
А вам за психопатію здається...
Не стануж думать, як ви назвете
Мої пісні, що виплили із серця!
Коли в поета щиро ллється спів,
Так що йому ваш сміх або ваш гнів?!
Не божевілля в тім! не неморальність!
Що з серця йде, то правда й ідеальність.

З ЦИКЛЮ „НЕЧЕСТИВЕ КОХАННЯ“.

Посвята В. Х. Мілєрові.

Нераз було: у Сирії далекій
Здобуду я твій лист — і серце задріжить,
Затуманію весь, мов Турок коло Мекки.
І нервная рука конверт розтеребить.
— Viglietto dolce! — коло мене мова
Яж, паленіючи розгортую листки,
І пю нове життя з кожнісінького слова,
І перечитую прихильнії рядки.
Підвожу очі ген, на голубеє море . . .
На хвилях би помчавсь до тебе, ясна зоре!
Зловив би погляд твій, стиснув би щиро руку:
Ти віри додаєш у правду, у науку.

На душі якась трівога
Й полохливе почуття:
Щось немов давно знайоме
Виринає з забуття.
Серце жалібно тріпоче,
Наче пташка в полоні . . .
Ох, невжеж таки кохання
Прокидається в мені!

Переддосвітня година. Померкає світло зір.
Де-не-де цвірінька пташка. Прохолода віє з гір.
Забілівся крайчик неба. На роботу йде гірняк:
Серед тиші городської він виспівує оттак:
— Тихий вітре з рідних гір!
Як дихнеш ти серед ночі,
То нудьга моя росте
І притихнути не хоче.
Прийде ранок. Заблищить
Сонцем промінем чудовим,
Сива горлинка турчить
В свіжім гиллячку лавровім.

Яж ридаю мов дитя, —
Не тверда я вже людина,
Що печаль свою слізьми
Виявляти не повинна.
Щоб кохану розлюбить,
Є в людей така наука:
„До несхочу в купі буть“:
Другий лік на те — розлука.
Я гоївсь і так, і сяк, —
Не зробилось серцю легко.
Та скажу я, що любіш
Бути близько, ніж далеко.
Ба й із близости таки
Невелика користь буде,
Скоро милая свої
Всі обітниці забуде.

СИЛЬВЕСТЕР ЯРИЧЕВСЬКИЙ.

Родився 1871. року в Рогатині (Галичина), до ґімназії ходив в Бережанах, університет кінчив у Відні й Чернівцях. В Чернівцях здав іспит професорський і дістав посаду ґімн. професора у Снятині. Там і помер підчас останньої війни. Писати вірші став ще в ґімназії, молодим хлопцем. На університеті бідував. Заробляв на прожиток, як церковний співак у Відні і як автор фантастичних великих романів у чужих мовах.

Це й відбилося на його українських творах. Коли добився становища й міг посвятитися тихій праці — заскочила його несподівано смерть.

Був дуже талановитий, з буйною фантазією і з великим темпераментом. Його вірші були друковані у всіляких часописях і альманахах.

Окремо появилися збірки і праці: „Небесні співці“ і „Франц Прешерн“, Перемишль, 1902, „Серце мовить“, Коломия, 1903, „На хвилях життя“, Чернівці, 1903, „Пестрі звуки“, Чернівці, 1904, „Між терням і цвітом“, Львів, 1905, „Горемир“, Чернівці, 1906.

Перекладав також з чужих мов на українську і з української на польську і німецьку. Написав чимало всіляких статей.

ТИХЕ ЩАСТЯ.

Нині зрана
Пісня укохана,
Мов голубка біла,
В хату прилетіла,
Стала щебетати,
В серце цілувати.
— Пташко мила!
Відкіль прилетіла?
— Я купалась в хмарах,
В сонця райських чарах,
На небес леваді,
В ясних зір громаді...

— Пісенько натхнена,
Будь благословлена!
Тихе щастя водиш
І життя солодиш.
Нині я, о люде,
Ношу сонце в груди . . .

СОЛОВІЙОВА ПІСНЯ.

У зеленій, у ліщині
Красна пісенька гуде,
По цвітистій, по долині
Милим гомоном іде.
— Соловію, гей співаче,
Та чому то в самоті
Твоя пісня тьохка, плаче,
Чом не в пташинн́ім гурті?
— Я співаю пісню щиру
З мого серця глибини,
Дзвоню в ній надію, віру,
Чарівні, любовні сни;
Пісня мусить бути чиста,
Як янголів ясних лик,
Як та сліз роса перлиста,
Щоб її не нищив крик . . .
У зеленій, у ліщині
Красна пісенька гуде,
По цвітистій, по долині
Людям в саме серце йде . . .

ШИРОКИЙ ШЛЯХ.

Широкий шлях он розпростерся,
Студений вітер розміта
Пожовкле листя по левадах,
Останню косу розпліта
В засмучених дерев коронах,
Бушує по пустих загонах . . .

Широкий шлях он розпростерся
Я тим шляхом нераз ходив.
І марив про життя і людськість,
По купах хмар нераз блудив,
Душа горіла від бажання,
Вселюдського сердець братання.

Широкий шлях он розпростерся.
Минули дні, що там прожив,
У серці пусто нині й сумно,
Нема того, за чим тужив . . .
Холодна поглине могила
Все те, за чим душа боліла . . .

МИКОЛА ВОРОНИЙ.

Микола Вороний.

Родився 1871. р. в Катеринославщині. Дід його був „вольноотпущений“ кріпак. До шкіл почав ходити на Гончарівці, передмістю Харкова. Реальну школу кінчив у Харкові і в Ростові. Потім попав у тюрму за політичні справи. Вийшовши з тюрми, служив у банку. По трьох роках „гласного догляду“, виїхав на університет, зразу до Відня, а потім до Львова. Тут товаришував з Юрком Тобілевичем, Богданом Лепким і Северином Паньківським. Знайомство з Франком і Миколою Ганкевичем звернуло його на шляхи „економічного матеріялізму“. Працював у львівських редакціях і товариствах, але вроджена охота до театру потягнула його в той бік; став режісером театру в Тернополі.

Р. 1897. покинув Галичину і поступив до трупи М. Кропивницького (тудиж пішли його товариші Ю. Тобілевич і С. Паньківський). Через рік перейшов до Саксаганського. 1901. р. покинув театр, оженився і служив у Чернигівському земстві разом з пок. М. Коцюбинським. В останні часи М. Вороний проживав у Варшаві і працював в „Українській Трибуні“. Тепер працює при „Літературно-Науковому Вістнику“ у Львові.

Перший вірш Вороного появився 1893. р. в „Зорі“. З тої пори він не кидає пера. Зразу в його творах слідний український романтизм, котрий непомітно переходить в патріотично-громадянський реалізм. Згодом ліра Вороного збагачується в струни світових і фільософічних питань, від тихої рефлєксії до жахливого песимізму.

В 1901. році Вороний виступив у „Літ. Наук. Вістнику“ з зазивом до українських письменників стати на нові шляхи,

щоб бодай в части наблизитися до найновіщих течій та напрямків в літературах европейських.

Вислідом цього зазиву був альманах „З над хмар і з долин“, котрий Єфремов назвав „декадентством“. Було це непорозуміння, бо поети, що пішли цим шляхом (Кобилянська, Маковей, Лепкий, Пачовський, Карманський і багато других), остались вірними національними живим традиціям літературним, шукаючи тільки нового поетичного вислову. Крізь твори Вороного, крізь так звану „Молоду музу“, крізь Олеся і товаришів, снується нитка до найновіщої поезії аж до Тичини. Тую нитку не важко прослідити.

Вороний працював мало що не у всіх українських часописях, його вірші поміщені теж у ріжних альманахах і збірниках. Написав теж два оповідання „Чабан Пилип“ („Буковина“, 1896) і „Пустоцвіт“ („З потоку життя“, 1905) та переклав деякі твори з світової літератури і написав чимало статей на культурні теми й літературних критик та рецензій.

Окремо видав: „Ліричні поезії“, Київ, 1911, „В сяйві мрій“, Київ, 1913, „Поезії, т. І.“, Черкаси, 1920.

Вороний мистець мови й форми, одно і друге стоїть у його на висоті. Він багатий чуттям, живий, вразливий на життя людини і явища природи — справжній поет.

Література: „Вік“, т. І., М. Комар. Українська драматурґія. С. Єфремов. Історія укр. письменства, стор. 437. „Українська Муза“, стор. 833 і багато статей і заміток з приводу ювилею Вороного в часописях з 1921. року.

МАНДРІВНІ ЕЛЕҐІЇ.

Знов стелиться передо мною шлях
Через терни, байраки, дике поле . . .
Кудиж по всіх зневіррях та жалях,
Знов заженеш мене, лихая доле?
Чи вжеж у мандрах по чужих краях
Ще мало мук зазнало серце кволе?
Дарма, дарма . . . Як Марко той Проклятий,
Я мушу все блукати і блукати.

Та не провина, тяжша од усіх,
Мене гнітить, мов торба за плечима,
Жене на шлях, позбавлений утіх —
Мене провадить сила невидима.
Вона страшна, як первородний гріх,

Знадна, як рай, що зник перед очима!..
В душі лишилась згадка того раю, —
Чиж не його тепер я скрізь шукаю?

І ось тій силі невідомій я
Коритися без оборони мушу,
Самотність, вірна подруга моя,
Іде за мною в слід, куди не рушу,
І мов холодна, темна течія
Вливається і студить мою душу . . .
Ні радощів, ні щастя, ні кохання,
Одно мені судилося блукання!

Чи знайду я спочинок за життя
А чи тоді, як ляжу в домовину, —
Там, в царстві тіней, снів і забуття,
Куди з старим Хароном я полину,
Відкіль немає більше вороття,
Де ніч — за день і вічність — за хвилину?
Запав туман . . . І в тиші урочистій
Я бачу шлях у далині імлистій.

Бериж костур, мандрівцю, і рушай.
Прощай, похмурий, непривітний краю!
Кажу тобі в останнє се „прощай“,
Бо повернутись знову не бажаю.
Свій жаль тяжкий, зневагу і одчай,
Що ти завдав, в собі я заховаю
І, бредучи од хати і до хати,
Піду у світ порадоньки шукати.

VAE VICTIS.

Я знемігся, згорів . . . Мов серце на попіл зотліло,
Мою душу самотну пожерла гадюка-нудьга,
І безсилий хилюсь я, хоч ще молоде моє тіло . . .
Я знемігся, згорів . . . Мов серце на попіл зотліло, —
В нім погасла снага.
Мов свобідний орел, моя думка в просторах шугала,

І я, спраглий, схилився і пив у криниці знаття,
Ні, не марно я жив, — я боровся, шукав ідеала,
Мов свобідний орел, моя думка в просторах шугала —
В тих просторах життя!
І, мов нагла мара, мені світ весь од сонця закрила...
У гонитві даремній минули найкращі літа,
Мрії гасли, як зорі, вломились напружені крила,
І, мов нагла мара, мені світ весь од сонця закрила
Неминуча мета.
Я самотний стою. Наді мною реве хуртовина,
Зграї гарпій проклятих, що звуться „навіщо“, „куди“,
Мою душу жеруть . . . Як покинута в лісі дитина,
Я самотний стою. Наді мною реве хуртовина,
Замітає сліди.

ОСОКОРІ.

І.

Мов зібралися юрбою
Наді мною
І шумлять осокорі . . .
Довгі віти розгортають,
Тихо-тихо колихають
Буйні головки старі.
І зітхають сумовито
Та, немов крізь сон, сердито
Гомонять чупруйндарі.

Ох, я знаю ту їх мову
Колискову,
Повну жалю в осени,
Що мов легіт супокійний,
Мов канон мелянхолійний,
Навіває тихі сни,
І в хвилини чарівливі
Будить в серденьку тужливі,
Любі спомини весни.

II.

Мені вас жаль, осокорі,
Ставні, широкополі!
Ваш лист зелений ще в горі,
Та вже пожовк він долі . . .

Холодний вітер рознесе
Розкішні ваші шати,
Мов дране шмаття, понесе
І буде пустувати.

Його протяглий, хижий свист
Віщує перемогу . . .
Зівялий лист, пожовклий лист
Шепоче скаргу Богу!

Ось він зривається, тремтить
І падає поволі . . .
Ще мить одна, остання мить
І ви — обдерті голі! . .

А далі . . . далі лютий час!
Метелиці, морози
Без жалю витиснуть у вас
Гіркі, старечі сльози.

Приглушать всю нудьгу, печаль
І біль несамовитий . . .
Осокорі, мені вас жаль
За вік ваш пережитий!

Осокорі, осокорі —
Ставні, широкополі . . .
Ваш образ, велетні старі —
Зразок моєї долі!

III.

Чиж на довгий час — хто знає? —
Вас лишив я для чужини,
Де ростуть чужі рослини,
Де в промінні море сяє . . .

А про те сей край розкішний
Не звабля мене красою, —
Тихий сум іде за мною —
Невідступний, неутішний.

Тут, над морем сим погідним,
Я тужу тепер за вами,
Любими осокорями,
Мов за чимсь коханим, рідним.

Я дивлюсь в простір з нудьгою, —
І ваш вигляд сумовитий,
Мовчазливо-сумовитий,
Манячить передо мною.

Я вслухаюсь в плескіт хвилі, —
І мов чую в нім ваш гомін,
І в душі зринає спомин
Про часи колишні, милі . . .

Наче хмара, полягає
Сум на серце наболіле,
І воно, посиротіле,
Мов та чайка проквиляє.

СОНЦЕ ЗАХОДИТЬ.

Сонце заходить, цілуючи гай,
Квіти кидають йому на добраніч,
Шепчуть, листочки звиваючи на ніч:
„Не покидай, не покидай!" . . .
В рідному краї нам долі нема:
Бурі нас нищуть, пригноблює тьма,
Студять морози . . .
Цвіт наш, красу нашу — гублять усе!
З півночі вітер з собою несе
Люті погрози . . .
Мало зазнали ми світа й тепла:
Холод, тумани та сіра імла, —
От наша доля!

Пасербом в рідній своїй стороні,
Нам хіба тільки вважається в сні
Щастя та воля".
Сонце заходить, цілуючи гай;
Квіти кивають йому на добраніч,
Шепчуть, листочки звиваючи на ніч:
„Не покидай, не покидай!" . . .

КРАЮ МІЙ РІДНИЙ . . .

Краю мій рідний, занедбаний краю,
Деж те сподіване щастя твоє?
Крається серце од болю, одчаю,
Як тільки долю твою нагадаю —
Горе моє! . . .
Люду мій бідний, окрадений люду!
Що у твоїх я бачив очах,
То вже й до віку свого не забуду;
Деб я не був, всюди бачить буду —
Голод і жах.

ДО МОРЯ.

Чолом тобі, синє, широкеє море!
Незглибна безодня, безмежний просторе,
Могутняя сило — чолом!
Дивлюсь я на тебе і не надивлюся,
Думками скоряюсь, душею молюся,
Співаю величний псалом.
Міцне, необорне! . . . Ні грому, ні хмари
Не страшно тобі, не боїшся ти кари, —
Само собі вищий закон!
Звабливе, розкішне! . . . В тобі й раювання,
І мрія солодка, і втіха кохання,
І любий та лагідний сон . . .
Прийшов я до тебе змарнілий та бідний,
Протеж не чужий, але близький та рідний,

Тобі бо віддавна я свій.
Ось я з тобою душею зливаюсь,
В просторі блакитнім на хвилях гойдаюсь,
Втопаю в безодні твоїй!..
Як ти неосяжне, хистке, таємниче,
Як ти чарівливе, як ти бунтівниче,
Такаж і душа у співця;
Тому і до тебе вона так прихильна,
Що пут і кайданів не зносить і, вільна
Бурхає, як ти, без кінця.

НА ОЗЕРІ.

Верболозом, осокою
Молодою
Плесо озера ясне
Огорнулося і сяє,
Вигравае
В сяйві сонця мов шкляне.

І пливуть по ньому хмари,
Мов примари,
Сніжно-білі, осяйні,
Усміхаються і линуть,
Ніби гинуть
У прозорій глибині.

Так в душі моїй спокійній,
Тихо-мрійній
Образ любий повстає
І небесною красою,
Чистотою
Входить в серденько моє.

ЧИ ПАМЯТАЄШ?

Чи памятаєш дні ті гарні, ясні,
Коли сміялось сонце, грало море,
А ми на скалі вдвох стояли, щасні...

Чи памятаєш їх ти, моя зоре?
Чи памятаєш всі ті обіцяння
Ділить зі мною радощі і горе,
Ті любі мрії вірного кохання...
Чи памятаєш їх ти, моя зоре?
Чи памятаєш, ті слова облуди,
Що й досі крають серце моє хворе:
„Ні, не розлучать нас ніколи люди!“
Чи памятавш їх ти, моя зоре?
Чи памятаєш, що, як перше Музі,
Я все чуття розкішне і прозоре
Віддав одній тобі, моїй подрузі!..
Чи памятавш все те, моя зоре?

ВАСИЛЬ ЩУРАТ.

Василь Щурат.

Уроджений 1872. р. в Кобиловолоках на галицькім Поділлю. Ґімназію кінчив у Львові, університет у Львові і Відні. У Відні здав докторат і професорський іспит. Був ґімн. учителем у Перемишлі, професором у Бродах і Львові. Підчас війни пробував у Відні, де вчив в українській ґімназії. Вернувши після прогнання російської армії до Львова, розвинув гарячу культурну діяльність в Ставропіґії, „Науковім товаристві імени Шевченка" і всяких національних інституціях. Був арештований польською владою і сидів довший час у вязниці. Тепер він головою „Товариства імени Шевченка" і ректором українських університетських студій.

Почав писати ще в ґімназії, а друкувати став з 1890. року в „Зорі", „Ділі" та всіляких часописях, наукових журналах, видавництвах і в ріжних альманахах. Ще учнем видавав дрібну бібліотеку, бував на семинарах проф. Огоновського, входив в академічні круги. Року 1896., видав „Lux in tenebris lucet" (збірка віршів), 1898. „Мої листи" (теж вірші). Дуже гарна його збірка „На тримбіті" і віршований молитвослов.

Щурат володіє кількома мовами, написав французьку граматику і переклав багато архитворів світової літератури.

Крім віршів і оповідань писав гарні фейлєтони в „Зорі" й „Ділі", а науковий його доробок дуже великий („Чернець", „До останнього побуту Куліша у Львові", „Чернеча республіка на Афоні", багато причинків до студій над творами Шевченка, Шашкевича і над старою та новою нашою літературою). По ширині образовання і культурного світогляду, по ріжнородности знання нагадує Куліша і Франка. В поезії він знавець мови, мистець форми, поет ріжнород-

них тем і настроїв, бистрий обсерватор і вдумчивий аналітик життєвих питань. Між його віршами єсть деякі справжні перлини української поезії, а зовсім невдатних і безвартісних нема. Літературна критика й самокритика в нього дуже високо розвита.

Література: „Просвѣщеніе“, т. XX. „Вік“, т. I. „Українська Муза“, стор. 783. С. Єфремов. Історія укр. письменства, стор. 436. Багато статей про Щурата друкованих 1921. року з приводу його ювилею.

НА ДИКИЙ СТЕП ЛЯГАЄ НІЧ…

На дикий степ лягає ніч;
На всі боки дороги йдуть;
Хожу, блужу я сам один…
Хто вкаже тут мені мій путь?

Погляну я на небозвід —
Одну там зорю бачу я.
Та чи провадить до мети
Той шлях, що вказує зоря?

Ясніще зір світив мені
Очей дівочих ясний світ;
Йому я теж повірив був
І втратив щастя юних днів…

ВИЙДУ Я В ПОЛЕ…

Вийду я в поле, може ще вбита
Мрія воскресне! Йду над ручай. —
Тихо дрімає сірий лан жита,
Річка так тихо шепче, спить гай.
Хоч би вітрець де рушив корону
Дуба старого, пташку в гіллі
Сонну сполошив, хоч би він тронув

Води, підняв де пил із землі!
Тихо. Проклін вам, тиші понурі!
Небо, чи й ти спиш? Деж бо твій грім?
Вдар ним! Зійшли нам хмари і бурі —
Сонній природі, грудям моїм!

БЛИСКАВКА.

Блискавко, темної ночі,
Чом я тебе так люблю?
Чом у ночі я не сплю,
Пильно втопляючи очі
В пітьмі ночною добою,
Блискавко, темної ночі?
Блискавко, в чім твоя сила?
В тім, що лиш блиснеш огнем, —
Темна ніч робиться днем?
Чи мені тим отак мила,
Що в твоїм з пітьмою бою
Бачу бій мислі живої...
Блискавко, в чім твоя сила? —

У ВОЛИНСЬКІЙ СТОРОНІ.

У волинській тихій стороні
В церкві кобза висить на стіні;
Сотню літ вже висить сумно,
Мов не кобза, але трумно,
Де спочили давнії пісні.
Стародавній запорожський лад
Дав пісням тим давнім дивний склад,
І дала їм силу слова
Голосна Дніпрова мова, —
Дивувавсь пісням цим Цареград.
А коли озвалися, як грім,
То й Варшава дивувалась їм.
Жовті Води стали в крові

Од крівавої їх мови,
Що нагнала добре жаху всім.
Бож і сила в тих піснях була!
Все з завзяттям лицарів росла,
Поки з славою могила
Їх собою не покрила,
Поки кобза в церкву не зайшла.
Нема того, хтоб з грудей своїх
Кобзі сили уділити міг,
Тої сили, що несла на море,
Тої сили, що борола горе,
Що з ярма нас визволяла всіх.
У волинській тихій стороні
В церкві висить кобза на стіні:
Сотню літ вже висить сумно,
Мов не кобза, але трумно...
Встаньте з трумна, давнії пісні!

ПЛИЛА ПО НЕБІ ХМАРОНЬКА.

Плила по небі хмаронька,
Над гаєм опинилась,
Зівялий лист побачила,
В сльозу перемінилась.

Перемінилась хмаронька
В сльозиноньки перлисті.
Заіскрилися перлами
Вони на жовтім листі.

Подув мороз о півночі,
Тремтячі сльози-перли
Стялись на листі инеєм,
Мов разом з ним завмерли.

Стялися сльози инеєм
Завмерли на листочку,
Вміраючи зготовили
Йому на смерть сорочку.

Горіли зорі свічами,
Вітри подзвінне вили,
Мерлець скотився з дерева
До свіжої могили.

І сумом скрізь повіяло . . .
По жовтих листя купах
Ступають всі засмучені,
По жовтих топчуть трупах.

ВЕЧІРНІЙ ЧАС . . .

Вечірній час, — чудовий час:
Рожевий світ на небі згас,
А таємничий сумерк ляг
На горах, борах і полях.

Скрипить останній віз снопів,
З садків летить дівочий спів:
По сумерках самітних піль
Розносить він розлуки біль.

Вкінці згубивсь ручай пісень,
Пішов на сон робочий день,
Однак на небі в тиху путь,
Що раз то кращі зорі йдуть.

В такій то зоряній тиші
Панує мир в моїй душі!
Так кинувши житейський вир,
Піду колись на вічний мир!

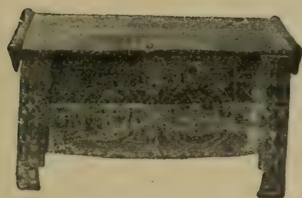
ШТУКА ШТУК.

(З Г. Роллєта).

Ми знаємся на штуці штук, —
Це штука співаків,
Чи світло зір, чи запах лук —
Все виразить наш спів.

Щум вітру, гамір хвиль шумних,
Біль серця, щастя рай —
Все в нас пливе з грудей співних,
Як соняшний ручай.

Для скритих мрій слова знатні
Є в нас у кожний час
І що кому лиш сниться в сні,
Те явне є для нас.
І все, що тисяч серць гнітить,
Мов сумерк навісний,
Те виявить у пісні в мить
Той спів наш голосний.

ЛЕСЯ УКРАІНКА.

Леся Українка.

Найбільша українська поетка, донька Олени Пчілки (Ольги Косач, рідної сестри Михайла Драгоманова), родилася в Звягелі (Новгород-Волинський) 1872. р. Вчилася дома. Освіту здобула собі дуже широку. Історія, історія культури, світова література. Знала 8 мов. Вихована в літературно - науковій атмосфері стала писати літературні твори ще дитиною. Дванацятьлітньою дівчинкою надрукувала свої перші вірші: „Конвалія“, і „Сафо“ року 1884. в галицькій „Зорі“. 1892 появились у Львові її гарні переклади з Гайного „Книги пісень“, злагоджені разом з Максимом Ставиським. Року 1893. (теж у Львові) вийшла збірка її оригінальних віршів „На крилах пісень“, а незабаром 1899. р. „Думи і мрії“ і „Відгуки“, теж у Львові 1902. р. Крім поезій писала прозою: „Така її доля“ („Зоря“, 1889), „Жаль“ і „Над морем“. В „Літ. Наук. Вістнику“ за 1908. р. надрукована її „Розмова“.

Високий і скорий розвиток інтелєктуальний та велика творча праця підкошували її слабе здоровля. 1907. р. вийшла заміж за д. Квітку і життя її минало на мандрівці за границею, де шукгала порятунку на свою важку недугу. Перебувала теж у галицьких Карпатах, котрі навіяли її неодним новим і гарним поетичним тоном.

В тому, так сказати, другому періоді свого літературного творення повертається Леся Українка до драматичної літератури. Пише: „Вавилонський полон“, „На руїнах“, „Йоганна“, „Одержима“, „Касандра“, „У пущі“, „На полі крови“, „Руфін і Присцілля“, „Лісова пісня“, „Камінний господар“, „Адвокат Мартіян“, „В катакомбах“, „Магомет і Аиша“, „Оргія“. Крім того написала поеми: „Одно слово“, „Віла посестра“ та „Ізольца Білорука“ і драматичний ескіз „Бояриня“.

Писані ці твори при високій температурі, в найвищім розвитку недуги, але вони на диво сильні і думкою, і чуттям, а свіжі й викінчені по формі. З творів тих найбільшу популярність добула собі „Лісова пісня", українське „Die versunkene Glocke". Инші чекають літературних студій та сценічної вистави.

Померла Леся Українка 1913. року. В ній втратила українська література один із своїх найбільших талантів, талан европейської міри. В світовій літературі тяжко знайти жінку-поетку, щоб могла рівнятися з Лесею Українкою.

Хоч немічна тілом, вона була велика і кріпка духом, як мало котрий з мущин-поетів.

Література: О. Огоновський. Історія літ., ч. II. Ол. Грушевський. Сучасне укр. письменство („Літ.-наук. Вістник", 1908, IV). „Вік", т. I. Южаков. Дневникъ журналиста („Русск.-Богатство", 1895, X). „Просвѣщеніе", т. VII., Revue des traditions populaires", (1897, II). „Этнограф. обозрѣніе", 1898, кн. I. С. Єфремов. Історія укр. письменства, стор. 411—414. „Укр. Муза", стор. 489—492 і численні статті з приводу смерти в часописях і видавництвах за рік 1913—1914.

CONTRA SPEM SPERO.

Гетьте, думи, ви хмари осінні!
Тож тепера весна золота!
Чи то так у жалю, в голосінні
Проминуть молодії літа?
Ні, я хочу крізь сльози сміятись,
Серед лиха співати пісні,
Без надії таки сподіватись, —
Жити хочу! Геть думи сумні!
Я на вбогім сумнім перелозі
Буду сіять барвисті квітки, —
Буду сіять квітки на морозі,
Буду лить на їх сльози гіркі,
І од сльоз тих гарячих ростане
Та кора ледовая, міцна,
Може, квіти зійдуть і настане
Ще й для мене весела весна.
Я на гору круту кремяную
Буду камінь важкий піднімать,

І, вагу несучи ту страшную,
Буду пісню веселу співать.
В довгу темную нічку невидну
Не стулю ні на хвильку очей,
Все шукатиму зірку провідну,
Ясну владарку темних ночей.
Так! Я буду крізь сльози сміятись,
Серед лиха співати пісні,
Без надії таки сподіватись,
Буду жити! Гетьте думи сумні!

ЄРЕМІЄ, ПРОРОЧЕ.

Єреміє, зловісний пророче! В залізнім ярмі
Певне серце Господь тобі дав із твердого кришталю.
Ти провидів, що люд буде гнить у ворожій тюрмі,—
Як же серце твоє не розбилось од лютого жалю?
Як ти міг дочекатись, чи справдиться слово твоє?
Роєм стріли ворожі на божеє місто летіли, —
Певно чарами ти гартував серце своє,
Що на йому ламалися навіть ворожії стріли.
По війні ти на звалищах міста лишився один,
І палкі твої сльози точили холодне каміння,
І луна розлягалась така серед смутних руїн,
Що найдальші нащадки почули твоє голосіння.
Єреміє, ти вічная туго, тебе не збагну:
Як же серце твоє не розбилось од лютого жалю?
Бо джерело гаряче і скелю зрива кремяну...
Так, було твоє серце з твердого, міцного кришталю

ПЕРЕМОГА.

Довго я не хотіла коритисьвесні,
Не хотіла її вислухати,
Тії речі лагідні, знадні, чарівні
Я боялась до серця приймати.
Ні, не клич мене, весно, — казала я їй, —
Не чаруй і не ваб надаремне.
Що мені по красі тій веселій, ясній?

В мене серце і смутне, і темне.
А весна гомоніла: — Послухай мене!
Все кориться міцній моїй владі:
Темний гай вже забув зімування сумне
І красує в зеленім наряді;
Темна хмара озвалася громом гучним,
Освітилась огнем блискавиці,
Вкрилась темна земля зіллям-рястом дрібним:
Все кориться мені, мов цариці,
Хай же й темнеє серце твоє оживе
І на спів мій веселий озветься;
Бо на його озвалося все, що живе,
В тебеж серце живе, бо ще бється!
Тихо думка шепоче: „Не вір тій весні!
Та даремна вже та осторога:
Вже прокинулись мрії і співи в мені:
Весно, весно, — твоя перемога!

ХОТІЛАБ Я...

Хотілаб я уплисти за водою,
Немов Офелія уквітчана, безумна.
За мною вслід плилиб мої пісні,
Хвилюючи, як та вода лагідна,
Все далі, далі...
І вода помалу,
Менеб у легкі хвилі загортала,
Немов дитину в тонкий сповиток,
І колихалаб, наче люба мрія,
Так тихо, тихо...
Яж така безвладна,
Далаб себе нести і загортати,
Пливучи з тихим, ледви чутним співом,
Спускаючись в блакитну ясну воду
Все глибше, глибше...
Потім би на хвилі
Зостався тільки одгук невиразний
Моїх пісень, мов спогад, що зникає,
Забутої баллади з давніх часів...

В ній щось було таке сумне, кріваве...
Та як згадати? Пісня та лунала
Давно, давно...
    А потім зник би і одгук,
І на воді щеб колихались тільки
Мої квітки, що пішли зо мною
На дно ріки. Плилиб вони, аж поки
В яку сагу спокійну не прибились
До білих водяних лілей, — там сталиб...
Схилилисяб над сонною водою
Берез плакучих нерухомі віти;
У тихий захист вітер би не віяв:
Спускавсяб тільки з неба на лілеї
І на квітки, що я безумна, рвала.
Спокій, спокій...

Lied ohne Klang.

Як би мої думи німії
Та піснею стали без слова,
Тоді вониб більше сказали,
Ніж вся моя довга розмова.
Як би мої думи німії
На струни пречисті впали,
Зайшлись би плачем мої струни
І сміхом дитячим заграли.
Мов хвиля морська в сумну бурю,
І темна, й блискуча, й раптова,
І сонцеві рідна, й безодні
Булаб моя пісня без слова.
Важкі побережнії скелі
Зрива переможнев море;
Невже переможная пісня
Важкого жалю не поборе?
Невже моя пісня не хвиля?
Ой, леле! Даремні питання...
Німі мої думи, а руки
Дають лиш німії стискання.

РОЗБИТА ЧАРКА.

На весіллі бренять чарочки, —
Хай здорові живуть молодята!
Хай живуть, як в гніздечку пташки,
Хай кохаються, мов голубята!
На весіллі хтось чарку розбив, —
Молода на посаді сумує,
Молодий смутно чоло схилив, —
Не журіться „то щастя віщує"!
На весіллі музика гучна,
Тож то шпарко та весело грає!
Ох, я знаю, комусь то вона
Безталаннеє серденько крає!...
І розбилось од жалю свого
Серце смутне... Чи хто теє чує?
Чи не скаже хто часом того,
Що розбитеє серце віщує?

НАДІЯ.

Ні долі, ні волі у мене нема,
Зосталася тільки надія одна:
Надія вернутись ще раз на Вкраїну,
Поглянути ще раз на рідну країну,
Поглянути ще раз на синій Дніпро, —
Там жити, чи вмерти, мені все одно,
Поглянути ще раз на степ, могилки,
В останнє згадати палкії гадки...
Ні долі, ні волі у мене нема,
Зосталася тільки надія одна.

ПІСНЯ.

Гей піду я в ті зелені гори,
Де смереки гомонять високі,
Понесу я жалі одинокі
Тай пущу їх у гірські простори.

Кину свої жалі,
На зелені галі,
Пущу бором свою тугу,
Чи не найду другу . . .

ОЙ ПІДУ Я В БІР ТЕМНЕНЬКИЙ . . .

Ой піду я в бір темненький, там суха смерека,
Як розпалю ясну ватру, видно всім здалека.
Запалала при смереці смолова ялиця;
Горить моя досадонька, мов сухая глиця.
Розбуялась досадонька, з огнем на просторі,
Розсипала палкі искри, мов яснії зорі.
Як упаде ясна искра, наче з неба зірка,
Та як влучить в саме серце, — долеж моя гірка . . !
Лежиж тепер, досадонько, тут у серці тихо,
Буду тебе колихати, чи не присплю лихо
Притулися до серденька, мов дитина рідна,
Буде тобі з мого серця колиска вигідна:
Що раз вдарить кров живая, — колиска шибнеться,
Ой, спи, дитя, в день і в ночі, поки серце бється!!!

ОЙ, ЗДАЄТЬСЯ, НЕ ЖУРЮСЯ . . .

Ой, здається — не журюся, такиж я не рада,
Чогось мені тяжко-важко, на серці досада.
Ой кину я ту досаду геть на бездоріжжа;
Зійшла моя досадонька, як мак серед збіжжа.
А я той цвіт позриваю та сплету віночка,
Кину його червоного в воду до поточка:
Пливи, пливи, мій віночку, до самого моря,
Може буря тебе втопить, чи не збудусь горя.
Ой розбила вінка буря, такиж не втопила,
А од його синя хвиля геть почервоніла.
Гірка вода в синім морі, гірко її пити:
Чом я свою досадоньку не можу втопити?

З НЕВОЛЬНИЧИХ ПІСЕНЬ.

Так, ми раби, немає гірших в світі!
  Феллахи, парії — щасливіші од нас,
Бо в них розум і думки сповиті,
  А в нас вогонь Тітана ще не згас.

Ми паралітики з блискучими очима,
  Великі духом, силою малі;
Орлині крила чуєм за плечима,
  Саміж кайданами прикуті до землі.

Ми навіть власної не маєм хати,
  Усе одкрите в нас тюремним ключарям.
Не нам, обідраним невільникам, казати
  Речення гордеє: „Мій дом — мій храм!“...

Народ наш, мов дитя, сліпеє зроду,
  Ніколи світа-сонця не видав,
За ворогів іде в огонь і воду,
  Катам своїх поводарів оддав.

Одвага наша — меч, политий кровю,
  Брязчить у пихвах, ржа його взяла.
Чия рука, порушена любовю,
  Той меч із пихов видобуть здола!

Нехай же ми раби, невільники продажні,
  Без сорому, без чести, — хай же так!
А хтож були ті вояки одважні,
  Що їх зібрав під прапор свій Спартак?..

З „ЛІСОВОЇ ПІСНІ“.

Перелесник і Мавка.

З гущавини ліса вилітає Перелесник, гарний хлопець, у червоній одежі, з червонястим, буйно розвіяним, як вітер волоссям, з чорними бровами, з блискучими очима. Він хоче обняти Мавку, вона ухиляється.

Мавка. Не руш мене!
Перелесник. А то чому?
Мавка. Іди,

Поглянь, чи в полі рунь зазеленіла.

Перелесник. Мені — навіщо тая рунь?

Мавка. А та же
Твоя Русалка Польова, що в житі
Вона для тебе досі вже вінок
Зелено-ярий почала сплітати.

Перелесник Я вже її забув.

Мавка. Забудь мене.

Перелесник. Ну, не глузуй. Ходи, полетимо!
Я понесу тебе в зелені гори, —
Тиж так хотіла бачити смереки.

Мавка. Тепер не хочу.

Перелесник. Так? а то чому?

Мавка. Бо відхотілося.

Перелесник. Якісь химери?
Чом відхотілося?

Мавка. Нема охоти...

Перелесник. (Улесливо веться коло неї).
Линьмо, линьмо в гори! там мої
сестриці,
Там гірські русалки, вільні Літа-
виці
Будуть танцювати коло по травиці,
Наче блискавиці.
Ми тобі знайдемо з папороті
квітку,
Зірвем з неба зірку, золоту лелітку,
На снігу нагірнім вибілимо влітку
Чарівну намітку.
Щоб тобі здобути лісову корону,
Ми Змію — Царицю скинемо із
трону
І дамо кремяні гори в оборону!
Будь моя кохана!
Звечора і зрана
Самоцвітні шати
Буду приношати,
І віночок плести,
І в таночок вести,
І на крилах нести

На моря багряні, де багате сонце
Золото ховає в таємну глибінь.
Потім ми заглянем до зорі в
віконце,
Зірка пряха вділить срібне
волоконце,
Будем гаптувати оксамитну тінь!..
Потім на світанні, як біляві хмари
Стануть покрай неба, мов ясні
отари,
Що холодну воду пють на тихім
броді,
Ми спочинем любо на квітчастім...

Мавка. Годі!

Перелесник. Як ти обірвала річ мою сердито!
Ти хиба забула про минуле літо?

Мавка. Ох, торішнє літо так давно минуло!
Що тоді співало, те в зімі заснуло,
Я вже й не згадаю...

Перелесник. А в дубовім гаю?

Мавка. Щож? я там шукала ягідок
грибків...

Перелесник. А не приглядалась до моїх слідків?

Мавка. В гаю я зривала кучерики з
хмелю ..

Перелесник. Щоб мені послати пишную
постелю.

Мавка. Ні, щоб перевити се волосся
чорне...

Перелесник. Сподівалась: може, миленький
пригорне?

Мавка. Ні, мене береза ніжно колихала!

Перелесник. А проте, здається... ти когось
кохала?

Мавка. Ха-ха ха! Не знаю,
Попитай у гаю.
Я піду квітчати дрібним рястом
коси...

Перелесник. Ой, гляди! ще змиють їх холодні
роси!..

Мавка. Вітрець повіє,
Сонечко пригріє,
То й роса спаде. (Щезає в лісі).

Перелесник. Постривай хвилину...
Я без тебе гину,
Де ти, де ти, де?

Біжить і собі в ліс; поміж деревами якусь хвилину маячить його червона одіж і мов луна озивається:

Де ти, де?..

ТЕОДОТ ГАЛІП.

Родився 1873. р. на Буковині. Ґімназію й університет (правничий факультет) кінчив у Чернівцях. По українськи (ліричні вірші) став писати 1894. р. Тогож року надруковано його „Думку“. Його вірші вийшли окремою збіркою в Чернівцях 1901 п. з. „Думки та пісні“. Писав також прозою. Оповідання „Перші зорі“ вийшло окремою брошурою 1895. р. в Чернівцях.

Ставши адвокатом перейшов на політичну ниву. Його вірші виявляють чимало справжніх літературних цінностей: гарна мова, гладка форма, свіжість чуття і думки.

Література: Автобіоґрафія в „Українській Музі“, стор. 863.

ДУМКА.

Чи ти, доле незазнана,
В морі утонула;
Чи ти тілько за одного
На світі забула?
Чи тяжка на серці туга
Лишиться тугою,
Чи воно раз утішиться
Тихою весною?
Чи призволить день великий
Волю повітати,
Чи прийдеться у кайданах
Марне погибати?
Чи посадить дівчинонька
На гробі калину,
Чи умру я одинокий,
Без сліду загину?

ВЕСНЯНКА.

Зазвеніли співи,
Нути весняні,
Зацвіли в садочку
Квіти запашні.
З синіх гір в долину
Річечка жене,
А верба зелена
В воду віти гне.
Весно, тихий раю,
Любе забуття!
Золоті надії,
Молоде життя!
Ясний світ стрясає
Зимовії сни
І вдихає силу,
І любов весни!...

КОЛЯДА.

Сійся, родися,
Жито-пшениця,
В цвіт уберися,
В рай обернися,
Рідна землице:
Ниви родимі
Широкополі,
Гори високі,
Сторожі волі!...
Радуйся земле! —
Пустять морози,
Легіт повіє,
Вся Україна
Зазеленіє...
З весняним громом
Дійде проломом
Слово обнови;
Сироти голі

Скинуть окови,
Стануть питати
Правди і волі...
Радуйся земле!...

НА РОЗХОДІ.

Як зорі над ранком, погасли надії,
І серце холодне й пусте; —
Це буря осіння уже скаженів
І листям пожовклим мете.
Усе, що любив я, змарніло і зникло,
Лиш спомин ридав немов...
І вяне те серце, що вянути звикло,
Бо все йому снилась любов...
Як тії листочки зімяті, зівялі,
За думкою думка снув.
Чогож вона з долею бореться далі?
Що надить і сил додає?
Чи може я все ще надію кохаю
Чи це задля тебе, о рідний мій краю,
Розважую душу сумну...

ІВАН СТЕШЕНКО.

Родився 1873. р. в Полтаві, вчився в київськім університеті, учителював в київській торговельній школі (комерч. учил.) і в музично-драматичній школі Лисенка. Погиб з руки злочинця 1918. р.

Друкував свої твори у „Зорі“, „Правді“, і инших часописях і альманахах Окремо вийшли його „Хуторні сонети“, 1898. р. і „Степові мотиви“, 1901. р. у Київі. Переклав „Метаморфози“ Овідія, „Орлеанську Діву“ Шіллера й написав моноґрафію про Котляревського (Київ, 1903). 1907. р. видав у Київі „Історію української драми“. Цікава його стаття: „Українські шестидесятники“ („Записки Укр. Наук. Тов. в Київі“, т. II.), а також розвідка про Стороженка („Записки Наук. Тов. ім. Шевченка“, т. 43.).

Взагалі Стешенко працював більше на науковому, ніж на літературному полі.

Література: „Українська Муза“, стор. 791.

ЖИТТЄПИС.

Не веселі пісні в ночі темні, страшні
    Над колискою в мене лунали, —
Сльози чулись трудні та ридання сумні,
    Лився стогін безкраїй печалі.
Ні вітання та сміх сонцем любих утіх
    Мої роки дитинячі гріли.
Ні, од рана й до ночі лиш лайка й батіг
    Всяку радість без жалю гнітили,
А в путті життьовій, в грізній скруті моїй,
    Не любов мені гоїла рани, —
Ні, за здійснення мрій світ в злобі навісній,
    Замісць лік, мене брав у кайдани.

І як стали в борні сили гаснуть мені
І життя моє тліло без світу,
Знову чув я одні лиш погрози страшні,
Спочуття не стрічав, ні привіту.

СОНЕТИ.

I.

Коли оповитий нудьгою важкою,
В несилі духовній, в нестямі чуття,
Без щастя та долі, й хвилин супокою
Вікую сумне я та журне життя;

Коли мені в грудях, стражданням надбитих,
Болить моє серце у муках неситих;
Коли мені розум безсилий мовчить
І чоло у думах пекельних горить,

Тоді я згадаю, славетна родино,
Про славу минулу, про волю твою,
За що я страждаю і мучусь і гину

Та сльози, у праці невтриманноллю, —
І знов моє серце натхненням горить,
І хочеться жити, для вітчини жить!

II.

Нехай ревуть сердиті хвилі,
Хай вітер виє навкруги,
І гаснуть в серці мрії милі
Під гнітом лиха та нудьги, —

Пливи, пловцю, про все байдуже!
Пливи, як змога є пливти,
І не затопить море дуже
Тебе, борця, в шляху мети!

Колиж тебе в хвилини хмурі
Обгорне смерти грізний вплив, —
То по громах лихої бурі,

Коли засяє сонце в світі, —
По срібнім поверсі блакиті
Полине гурт нових борців!

ДО СТАТУЇ ГОМЕРА.

Величний батьку наш, Гомере незабутний!
Неначе крізь етер блискучий, золотий
Я бачу образ твій яскравий та славутний,
Що сяє зпід вінка, мов промінь той святий.
Могучий погляд твій блищить натхненням мира,
Душа у мріях вся палає та горить...
І у твоїх руках проста, нештучна ліра
Небесних звуків рій от-от проллє у мить.
І тихо ти заграв... Дзвенять, зростають звуки...
А тут світліща все — і сонце, й світ і день.
Немає більше сліз! Нема нудьги та муки, —
Втонуло все лихе на дні живих пісень.
І слуха пишний світ, і слуха все на світі,
І усьому тому, про що дзвенить той спів,
Вважаєм теж і ми, мов чарами сповиті,
І нині — через ряд намучених віків.

СПИРИДОН ЧЕРКАСЕНКО.

Уроджений 1876. р. в Новому Бугу в Херсонщині. Кінчив учительську семінарію. Зразу вчителював, а потім служив на залізниці та на шахтах у Катеринославщині.

Перші поезії друкував в „Літ. Наук. Вістнику" 1904. р. Потім вони являлися у всіляких наших видавництвах. Після року 1900 присвятив свою увагу головно драматургії. Написав пєси: „В старім гнізді", „Хуртовина", „Повинен", „Жах", „Ні, Ні!", „Жарт життя" і т. д. Демократизм, гуманність і громадянство — це кличі його творів. Новий тон вносять у нашу літературу його шахтярські оповідання і вірші. Це бадьорий і енерґічний тон — немов антітеза до його инших ліричних віршів.

Література: С. Єфремов. Історія українського письменства, стор. 456. „*Українська Муза*", стор. 1047.

ЧОВЕН.

Море плеще, хвиля грає,
Човен утлий ген пливе.
Вітер вільно тут гуляє,
Чорні хмари наганяє,
Грім гуркоче, вир реве.
Хвилі-гори зчорна-сиві
І лютують, і ревуть,
Хвилі, коні білогриві,
Геть за вітром пустотливі,
Скачуть в гору, в скелі бють.
І літає човен в морі
Без вітрила, без стерна:
Він гуляє на просторі
Зневажає хвилі-гори
І в безодні порина.
Хвиля човен підхопила, —
Край! Рятунку вже нема!

ШАХТАРІ.

Тихо у вохкій пітьмі
В шахті на дні.
Стіни ридають німі,
Вохкі, брудні.
Буйними краплями піт
Очі сліпить
Лямпи смердючої гніт
Блима, чадить.
Тяжко . . . повітря нема . . .
Сльози бренять.
Тиша панує німа . . .
Треба довбать! . .
Гучно ми в груди землі
Кайлом бємо, —
Вперто ми шиї свої
Хилим в ярмо!
Вугілля кожний шматок
Сяє, блищить:
Сила шахтярських кісток
В йому горить . . .

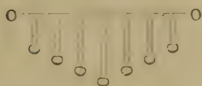
ХОТІВ Я...

Хотів я у серце твоє зазирнути —
Чому не веселе?
Багато там, зоре, печалі отрути,
Багато, ой леле!
Назустріч твоєму й моє зазирало
Так гірко і тяжко . . .
Пожуримось вкупі, щоб легше нам стало,
Бо важко, ой, важко! . .

НІЧ.

Тихая ніченька — ніч чарівниченька
Землю вкриває . . .
Князь наш яснесенький — місяць повнесенький

Лагідно сяє.
Он усміхаються, в хмарки ховаються
Зорі злотисті.
В тінях заховані, сплять зачаровані
Квіти барвисті.
Купами темними, сумно-таємними
Верби схилились,
Спить люд засмучений, горем замучений:
Всі потомились.
Радість хвилинную й працю невпинную
Нічка приспала,
З ними й жахливую долю зрадливую.
Бодай не встала!..

ОЛЕКСАНДЕР КОЗЛОВСЬКИЙ.

Родився 1876. р. в Горуцьку, коло Дрогобича в Галичині. Батько його був священником. До ґімназії ходив в Новім Санчу, в Перемишлі і у Львові. 1895. здав іспит зрілости і поступив на політехніку. Але помер передчасно на сухоти, 1898. року.

Вірші став писати 1894. року. 1898. р. надрукував їх декілька „Літер. Наук. Вістник“ під надписом: „Із поезій засудженого на смерть“. 1905. Іван Франко видав збірку із літературної спадщини Козловського п. з. „Мірти й кипариси“, до котрої додав дуже гарну передмову. В цій передмові називає Козловського одним з найталановитіщих, а може найталановитіщим з поетів наймолодшої ґенерації. Ніколи не можна сказати, куди зайшов би був передчасно померший поет, але по покійнім Козловськім можна було справді спод'ватися дуже багато, бо це був справжній, з Божої ласки співець. Багато чуття, широка думка, легка ґраціозна форма, що слухняно піддається поетичному змістові кидаються в очі в творах Козловського як мало в котрого з новіщих поетів.

Невиробленість мови треба пояснювати тим, що Козловський належав зразу до так званої староруської партії, яка послугувалася „язичієм“. Але в останніх віршах Козловського вже й мова чиста та гарна. Ці вірші, це справжні мірти й кипариси на забутій могилі передчасно помершого великого поета. Таке вони роблять враження.

ЛЕТИ, ПТАШКО . . .

Лети, пташко, геть од мене
В далеку дорогу,
Скажи милій, що без неї
Вже жити не могу.
Скажи все їй, що я чую,
Бо я сам не смію.
Та й як щиро її люблю,

Вимовить не вмію.
А ти, красна і маленька
Маєш голосочок,
Дзвонить-ллється так розкішно,
Як срібний дзвіночок.
Вонаж тебе послухає
Тихенької ночі,
Може й слізонька дрібная
Скрасить її очі.

ВЕСІЛЛЯ.

Вже гуляють третю добу,
День і ніч гуляють,
І музики вже втомились,
Спочину не мають.
Пийте, скачіть, лебедики!
Господар мовляє:
Часом собі в коло піде,
Гучно заспіває.
Заграй мені музиченько,
Ще одну добоньку!
Потанцюють, погуляють, —
Підеш до домоньку.
На здоровля, та на щастя,
На многая літа
Моїм дітям грай, музико!
Грай на щасні літа!
Як виграєш щастя-долю,
В шовки уберу тя,
Обдарую сріблом, злотом,
Медом упою тя!
Грає скрипка, терликає,
Басистий басує,
Який-такий грошик кине,
Та далі танцює.
Молодиця, мов та краля,
Вквітчана гарненько,
Мов зіронька, мов ягідка,
Сіяє личенько.

ЧОРНА ДУМКА.

Світ счорнів і небо чорне,
Зелень чорна, чорне все...
Жду, поки мене загорне
Та, що вічний сон несе.
Там, де Лета ллється тихо,
Ахеронт журчить мерцям,
Там забуду, може, лихо, —
Там спокій усім серцям
Може в хвилях Флеґетону
Змию муку нав'сну,
І тихенько, без гомону
Прокрадуся в браму сну.

КОЗАЧОК.

Їде, їде костомаха
На сухотинній кобилі,
Вже маха косою сваха...
Прощавайте, други милі!
Нас розпука не зляка!
Сестро, втни ще козачка!
Музикальні Херувими
Козачка мабуть не вміють,
Стануть грать волоські гимни,
То я й в небі одурію,
Дам із раю драпака!
Втни, сестричко, козачка!

НАДІЯ КИБАЛЬЧИЧ.

Уроджена 1878. року. Писати стала від року 1898. Друковані її твори в „Літ. Наук. Вістнику“, в альманахах „Багаття“, „За красою“, „Розвага“, „Досвітні Огні“ і т. д.

Пише віршом і прозою. Її твори визначаються гарною формою і глибоко відчутим змістом. (Переживання сучасного інтеліґента). Походить з родини дідичівської, з Полтавщини. Віддана за лікаря Козловського. Перебувала чимало за границею.

Література: „Українська Муза“. С. Єфремов. Історія українського писменства, стор. 456.

ВЕСНЯНА НІЧ.

Темно — не темно... Тихо — не тихо...
Ледви примітно природа вся диха:
Дивна задума її поняла.
Змовкла розмова зеленого листу,
В чарах німіє і поле, і місто, —
Землю вже ніч обняла.
Шлях іздалека сріблиться рікою,
Шовком здається трава під рукою,
Зорями — роси блискучі, рясні,
Білим туманом — сади у розцвіті...
Ночі весняні, найкращії в світі!..
Казки, чи мрії у сні...
Тихо, так тихо... Неначе хто грає?..
Серце забилось, тремтить, завмирає...
Серцю без суму так хочеться жить,
Хочеться нічці тепер покоритись...
Нічка весняна, всевладна цариця,
Нічка, як мить пробіжить!..

МАЛЕНЬКА ПІСНЯ.

Лети, моя пісне, маленькая ти!
Лети, моя пісне, лети та лети!
Лети, бо ти вільна, лети, бо смутна, —
А смуток, як промінь, як співів луна,
Скрізь може літати. В країну чужу
Неси мою думу, куди я скажу.
Хоч ніч, як могила, хоч місяць у млі,
Хоч зорі не світять, все спить на землі,
Лети, моя пісне, і вільна й смутна!
Як промінь од зірки, як співів луна,
Скрізь будеш літати. В країну чужу
Неси мою думу, кому я скажу.
Тобі я сказала... Хоч ніч облягла,
Хоч зорі не світять, хоч стелиться мла,
Хоч сон скрізь панує — не сплять ще вони.
І стиха-тихесенько ти їм задзвени
Дзвени, моя пісне, у тиші нім'й,
То вчується зразу там голос їм мій,
Та глянуть у вічі їм очі мої...
Лети, моя пісне, в далекі краї!

ШЕЛЕСТІННЯ ОЧЕРЕТУ.

Як смутно...
Сухий очерет шелестить...
Зірки ще не світять, півтемрява стала,
Вечір осінній не може вже жить,
Хмарини погасли, тумани розтали,
І сивая барва навколо лежить...
Дзвінке шелестіння бентежно біжить
Та, все заміраючи, тихне...
Шелеснуло... менше... неначе все диха...
Знов тихо, мов руху ніде не було,
Мов щиреє слово, що вирвалось тихо
І каменем знову на серце лягло,
Ніким не почуте...
Мов десь загуло...
Як смутно, як сумно...

Хитнулась стеблина і вся задзвеніла,
Хитнулася друга — і дзвін той тремтить,
Стихаючи лине… усе заніміло…
Та відкільсь ізнову мов стогін летить —
Сухий очерет шелестить…
О, Боже, як сумно!..

СПІВИ НА ІВАНА КУПАЛА.

Сестриці дівчата! літа молодії
Минуться, ой швидко минуться!
Минуться з весною веселі події,
І вже їм повік не вернуться.
Минеться гуляння, забудуться ночі
І співи із рання до рання,
Бо згодом за горем, крізь сльози жіночі
Забудем ми давнє кохання.
Поки у віночку, то тільки і долі!
В спокої лягла я і встала.
Ми човном поплинем гуляти на волі,
Питати про щастя в Купала.
Затягнуть русалки — нема що боятись, —
Не двічі, не двічі вмірати.
Співати ми будем, веселі, сміятись, —
Що гарне на світі те й брати.
Русалці так гарно отут під водою,
Забувши немиле й кохане;
Без сліз і без горя, повік молодою
Щаслива русалкою стане.
Чи тож і не щастя? Собі хто не схоче?
Мов краще старою зігнуться?
Гуляйте дівчата! Минуться ці ночі,
Минуться, ой швидко минуться!

БОГДАН ЛЕПКИЙ.

Богдан Лепкий.

Уроджений 9. листопада 1872. в Крегульці на Поділлю. Батько Сильвестер Лепкий (Марко Мурава) був священиком зразу в Крегульці, а пізніще в Поручині й Жукові бережанського повіту. Богдан Лепкий кінчив ґімназію в Бережанах, університет у Відні, Львові і Кракові Скінчивши фільософічний факультет, став суплєнтом ґімназії в Бережанах. Звідти по двох роках перенесено його до Кракова В Кракові здав іспит і був іменований професором III. ґімназії і лєктором університету. Війна заскочила його в Карпатах. Перед наступаючими російськими військами втік на Угорщину, до Шатмар Неметі, а коли Москалі перейшли Карпати, дібрався до Відня. Тут учив в українській ґімназії і працював в „Культурній Раді“ та в „Союзі для визволення України“.

В осени 1915. р. взяли його до війська. Служив у таборах для українських полонених у Раштаті, Вецлярі і Гановері Міндені. Літом 1917. вибрався до Галичини. Звідав оселі втікачів українських під Віднем і в Західній Галичині і перейшов та переїхав ціле побоєвище від Горлиць до Бережан. Зпід Бережан вернувся, бо під Конюхами якраз тоді російські війська перервали були фронт. Вернувши до Вецляру, працював дальше в таборі і готовив 5-томове видання творів Шевченка. 1919. р. був арештований. Тепер живе в Берліні, як найближчий співробітник ‚Українського Слова“.

Друкувати свої вірші й оповідання став 1894 р. в „Ділі“ і в „Зорі“ (перше друковане оповідання „Шумка“). Потім являлися його писання малощо не у всіх українських часописях, збірниках та альманахах, а також у часописях

польських, німецьких, чеських, словацьких та мадярських. Майже всі оповідання переложені на німецьку мову (,,Vossische Zeitung", „Deutsche allgem. Zeitung", „Post", „Weltspiegel" і т. д.). Багато оповідань і віршів переложено на инші чужі мови.

Лепкий переложив на польське „Слово о полку Ігоревім" та вибір оповідань Коцюбинского (,,W petach szajtana"). Написав історію української літератури в двох томах, розвідки про Конопніцьку, Стефаника і про „Наймичку" Тараса Шевченка, працював з пок. Доманицьким над 2 виданнями Аркаса, видав твори Шевченка (5 томів), твори Марка Вовчка (3 томи) і т. д. Його оповідань і віршів вийшло поверх 30 брошур і збірників. Найновіщий збірник вийшов у Ляйпцігу 1920. р. п. з. Богдан Лепкий, Писання, два томи (LXXVII + 397 + 485 сторін друку).

Література: Статті М. Лозинського, М. Крушельницького в ,,Ділі", Сріблянського в „Українській хаті". М. Євшан. Богдан Лепкий (Під прапором Мистецтва). О. Грушевський. З сучасної української літератури. С. Єфремов. Історія укр. письменства, стор. 436 і 437. „Українська Муза", стор. 891—902. A. CH. Wutzky. Bohdan Lepkyj. ,,Ukraina", 1920. Василь Верниволя (Др. В. Сімович). Богдан Лепкий (нарис літературної діяльности і спроба характеристики). Ляйпціг, 1920 і т. д.

Зенон Кузеля.

МІЙ СПІВ.

Мрії розвіяні і недомріяні,
Радости, бачені в сні,
Квіти стоточені, сльози розкочені,
Я переллю у пісні.

Най не кінчаються, в пісні пишаються,
Хоч проминули в життю, —
Той, хто їх виплекав, виспівав, виплакав,
Радо спічне в забуттю.

НАД ПОЛЕМ.

Над полем зимний вітер віє
і листєм гонить,
Село у мряці ледви мріє;
гень дзвонять дзвони.

Далекі, тихі, легкі звуки
пливуть світами,
Немов калатання розпуки
до щастя брами.

СОНЦЕ ГАСНЕ.

Сонце гасне за горою,
і зпровола
Світ вкривається імлою,
доокола . . .
Так минають дні за днями,
рік за роком.
Близше й близше нам до ями,
з кожним кроком.
Тая яма . . . темна сила . . .
Моцний Боже!
Чи зійдемося там, мила? —
Може . . . Може . . .

КАРТИНА.

Намалюй мені, друже, картину,
Щоб я мав який спомин по тобі,
Намалюй мені гріб, а на гробі
Білий хрест і червону калину.

Або ні! Намалюй мені, брате,
Наддністрянську, підгірську долину,
І вечірню, спокійну годину.
Синю-синю, задуману дуже.

А долиною яр нехай вється,
Глибочезний, скалистий, бездонний.
А яром най потік невгомонний
По каміню шумить, ніби злиться.

Намалюй над яром тим тернину,
І полин, і кропиву, і глоги,
Поміж ними пусти дві дороги,
Одну в гору, а другу в долину.

По одній, — най вона іде, друже,
А по другій — його пусти, брате,
Перед ними ні ліса, ні хати,
А між ними яр глибокий дуже.

Так ідуть вони мовчки в долину —
Доокола спокій, наче в гробі . . .
Намалюй мені, друже, картину,
Щоб я мав який спомин по тобі.

НІЧ НАД ЧЕРЕМОШОМ.

Висока сіра скиля,
Така стара, як світ,
Під нею зимна хвиля
Сполокує ґраніт.

Над нею небо сине,
Отари білих хмар,
І місяць небом лине,
І ніч — як чарів чар!

Часом сова озветься,
Як грішника душа,
І з неба відорветься
І полетить зоря.

Часом лилик стрілою
Перешибне воздух
Й окутаний імлою
Щезає, ніби дух.

Часом сопілка в горах
Заплаче, заквилить,
А Черемош по зворах
Шумить, шумить, шумить . . .

НІ, НЕ ВИДЕРЖУ Я!

Ні, не видержу я.
Як дитина мала
На шовкові положуся трави.
Хай забуду на мить,
Що тут треба нам жить,
Треба хати, одежі і страви.

Заспівайте, пташки,
Нахиліться, квітки!
Повій, вітре, з зеленого гаю!

Хай дитячі літа,
Молодече життя
На хвилину собі пригадаю.

Хай згадаю той час,
Що навіки погас,
Час безмежної, вільної волі,
Як русявим хлопям
Я тинявсь тут і там
Сам один по широкому полі.

Як дзвонили мені
Ті дзвіночки пільні
І як грали потоки сріблисті,
Як весь божий простір,
Від землі аж до зір,
Зливав чари на мене пречисті.

І хоч чар той минув,
Так минув, мов не був,
Хоч я нині зівсім відмінився —
Заспівайте, пташки,
Нахиліться, квітки,
Щоб я сам собі хоч приснився.

Щоб явився мені
Як в казочному сні,
Вік свободи і час задовілля —
Заспівайте, пташки,
А ти, дубе, шуми
І на мене хили своє гілля.

СТУДЕНА ХВИЛЯ ПЛЕЩЕ.

Студена хвиля плеще
    Об круті береги,
І очерет шелеще,
    А хвиля плеще, плеще
І бється без ваги
    Об камінь.

На хвилі місяць грає
    Сімфонію без слів.
З хвиль кучері сплітає,
Жемчуг переливає,
Сімфонію без слів
    Співає:

„Чарівна ніч, чарівна!
Над річеньку ходім.
Ти будеш, як царівна,
Русалкам водним рівна,
Ріка буде наш дім, —
    Ходімо!“

ЖУРАВЛІ.

Видиш, брате мій,
Товаришу мій,
Відлітають сірим шнурком
Журавлі в вирій.

Чути: кру! кру! кру!
В чужині умру,
Заки море перелечу
Крилонька зітру.

Мерехтить в очах
Безконечний шлях,
Гине, гине в синіх хмарах
Слід по журавлях.

ПЕРШИЙ СНІГ.

Тихо, легко і спровола
Білий сніг паде, як з сита;
Вже ціла земля докола
    Ним прикрита.

Забілілися діброви,
Сосни, берести і дуби
Вже дістали для обнови
Білі чуби.

Порівнались людські ниви:
Кривди в поділі не слідно.
Всюди тихо мовчаливо,
Всюди бідно.

І гроби там під горою,
Що їх смерть так пильно риє,
Вітер білою габою
Рівно криє.

Вже мабуть і цю дорогу,
Що по ній ми ходим було,
Снігом занесло небогу,
І — задуло.

ХТОСЬ МЕНЕ КЛИЧЕ...

Хтось мене кличе, хтось мене
З тихої хати пріч жене.

З тихої хати гонить пріч
В поле незнане, в темну ніч.

Хтось мені шепче: „Бачиш — ліс!
Де твоя шабля, де твій кріс?

Предківську шаблю ржа гризе,
Внук ї на ярмарок везе.

З кріса стріляє до ворон,
А ворог пре з усіх сторон.

Вже чути зойк, вже видно кнут —
А ти ще тут? а ти ще тут?“

Хтось мене кличе, хтось мене
З тихої хати геть жене.

Не знаю, хто і звідки ти,
А мушу йти, а мушу йти.

ВОРОНЕ ЧОРНИЙ.

Вороне чорний! ти з якого краю
Линеш?.. „Кров! кров! кров!“..
Тихо! я вже знаю.

Вітре, чого ти так сумно й розбільно
Вивєш?.. „Шу! Шу! Ш-нур!“..
Пст! говорити не вільно.

Річко, чом плесо твоє так румяне?
Га! Розумію.
Випливаєш з рани.

INTERMEZZO.

V.

Отсе моя траґедія
Сердечнії болі,
До неба рад злетіти я,
А лину до землі.
У сні я бачу ангелів,
Добро і славу й честь,
А збуджуся: — довкола гнів
І злоба, завист, й месть.

XV.

Прийди до мене. Ти не бійсь спокою,
Ні самоти, що блудить між гробами
В осінню ніч. Прийди і будь зі мною
Так як колись, колись давними днями.

Прийди до мене й принеси з собою
Арому піль, засіяних збіжжами,
Прийди з жалями, смутком і з тугою
Так як колись, колись давними днями.

XVI.

Снуйся, снуйся, нитко павутини,
по стерни!
Ніби смуток сірої години
в осени.
Ніби тії любі сни, що снились
нам колись,
Ніби спомин, що і ми любились,
й розійшлись.

МОЛИТВА.

Не дай мені, мій Боже, біля хати,
Яку в ночі ограбили злодії,
Безрадно сльози лить і нарікати
Сумним псалмом пророка Єремії!
А дай мені діждатися години,
Коли мій люд порве важкі кайдани,
Щоб я пісні, немов уста дитини,
Мов добрий лік поклав йому на рани.

Не дай мені, о Господи, совою
О півночи на цвинтарях гукати,
І не кажи словами, мов мітлою,
З руїн кістки й черепя вимітати, —
Переміни мене у квітку сину,
Осяяну поранною росою,
Хай ї зірве дитина й на хвилину
Хай звеселить себе її красою.

ПЕТРО КАРМАНСЬКИЙ.

Петро Карманський.

Родився 29. травня 1878. р. в Цішанові, в Галичині. Скінчивши ґімназію в Перемишлі, де директором був відомий український письменник Григорий Цеглинський, поступив на університет у Львові, як студент фільософії. По році науки перейшов на теольоґію в Римі (Атаназеум). Скінчивши теольоґічні студії, вернув на фільософію у Львові. У боротьбі за український університет, перебув голодівку, вибув військову службу, якийсь час працював у редакціях („Світ“ і „Гайдамаки“), потім здав іспит професорський і служив у ґімназії у Львові.

За час великої війни, пережив першу інвазію московську, втік до Відня, тут знову взяли його до війська і призначили до служби в таборах полонених. Працював у Раштаті, Вецлярі й Зальцведелі. З таборової служби перейшов на дипльоматичну, був призначений до місії в Римі, а тепер він у місії в Америці.

Перші свої поетичні твори друкував 1899. року в „Руслані“. Потім в „Ділі“, „Літ. Наук. Вістнику“ і в других видавництвах та альманахах.

Окремо вийшли: „З теки самовбийці“, 1899, „Ой, люлі, смутку“, 1906, „Блудні огні“, 1907, „Пливем по морю тьми“, 1909, „Al fresco“, 1917. Написав також чимало статтей і перекладів з чужих мов, особливо з італійських поетів, бо італійською мовою він володіє знаменито. Карманський, поет, що велику вагу прикладає до мови і до форми своїх віршів. Впровадив чимало нових поетичніх висловів, збагатив поезію новими ритмами й римами, — вніс також свою

власну настроєвість. Святе письмо, Леопарді, Мацціні відзиваються у його творах далекою луною, деколи ще дальшою Гайне, бо Карманський хоч знавець світової літератури — вміє бути собою. Його поетична муза нагадує статую двоголового януса. Одно обличчя, задивлене в глиб душі, сумне своїм власним горем і недолею ближніх, друге грізне, озлоблене на тупоумство, на заскорузлість і філістерство, на всі гріхи і прогрішенія теперішнього суспільства. Це двійне обличчя надає його творам окремої, його власної закраски, звучить як музика, повна ховзких акордів, а то й дісонансів, але нова й оригінальна.

Теми бере з села і міста, з гір і знад моря, з політичного й суспільного поля, перепускаючи їх заєдно крізь свою власну, від нікого незалежну душу.

Карманський, це один з найчільніщих ліриків в українській літературі.

Література: М. Євшан. Проба характеристики Петра Карманського („На розсвіті", 1907, ч. 2.). С. Єфремов. Історія українського письменства, стор. 457. „Українська Муза", стор. 949. і численні рецензії та статті про Карманського у всіляких часописях.

ОЙ, ЛЮЛІ, ЛЮЛІ, ХИМЕРНИЙ СМУТКУ!

Ой, люлі, люлі, химерний смутку!
Шепоче вільха, гнесь верболіз.
Квилить задума, шовкові вії
Сріблються ясним брилянтом сліз.
Ой, люлі, люлі, дрімучий смутку!
Давно вже сонце пірнуло в гай,
Поснули квіти, в обіймах мяти
Перлисто-срібний журчить ручай.
Ой, люлі, люлі, причинний смутку!
Втомився легіт, вільшина спить,
На небі меркнуть сріблисті зорі,
Снуються тіни... Цить, смутку, цить!
Ой, люлі, люлі, зловіщий смутку!
Зітхають верби, хвилюв лан,
По межах чорна задума блудить,
А хвору душу повив туман.

ОЙ, НАВИСЛИ ЧОРНІ ХМАРИ...

Ой, нависли чорні хмари.
Сумно ворон кряче,
Я поїхав, ти забула —
Серце плаче, плаче.
Стогнуть кедри, мірти гнуться,
Рожа ронить квіти...
Гей насіяв я трой-зілля,
Де його подіти?
Ой, нарву я зілля-рути,
Кину в море-воду:
Плинь, котись сріблястим руном
До самого броду.
Вийде мила брати воду,
Зловить зілля-руту,
Зловить руту тай згадає
За любов забуту.
Ой, нависли чорні хмари.
Сумно ворон кряче;
Я поїхав, ти забула —
Серце плаче, плаче.
Ой, надармо я сумую,
Дармо я журюся;
Радше вийду ген на кручу,
В морі утоплюся...

ВІЮТЬ ВІТРИ...

Віють вітри, віють буйні,
Деревина гнеться;
Попід хату, попри вікна,
Чорний сум снується.
Стук! — А хто там? — Я, твій смуток!
Одчини віконце:
Поворкуєм, посумуєм,
Поки встане сонце.
Стук!.. Віконце одхилилось,
Сум по хаті вється.
Віють вітри, віють буйні,
Деревина гнеться.

МАТИ.

Роби й роби!.. Затерпла спина
І вже не чую рук.
О, Боже мій! Чи я спочину
Від тих незмірних мук?
Прийде спокійна нічка...

Настала ніч, усякий ліг,
Заснула вся родина,
А мати аж валиться з ніг:
Не спить чогось дитина...
Роби й роби!.. Затерпла спина
І вже не чую рук.
О, Боже мій! Чи я спочину
Від тих безмірних мук?
Прийде свята неділя...

Прийшов святий недільний день —
Усякий спочиває;
Вонаж на клаптику стерень
Худібку доглядає.
Роби й роби!.. Затерпла спина
І вже не чую рук.
О, Боже мій! Чи я спочину
Від тих незмірних мук?
Пожди, зіма настане...

Прийшла зіма. На темнім ложі
Простує всякий члени;
Тільки вона одна не може
Спочить од веретена.
Роби й роби!.. Затерпла спина
І вже не чую рук.
О, Боже мій! Чи я спочину
Від тих незмірних мук?
Як ляжеш в темнім гробі...

Умерла мати. Тихо згас
Огонь, що грів всю хату,

А діти плачуть: хто про нас
Сиріток буде дбати?

* * *

За все, за все прийми подяку:
За те, що я страждав без міри,
Що я пірнув в багно безвіри,
За те, що гину, мов собака...
За все спасибі і щасти!
Не буду я тебе клясти, —
Один лиш день такий, щоб мала,
Як я віки, — щоб ти страждала
В пекельних муках так, як, я!..
Коли ж хоч раз один згадала
Про мене, раз хоч в рік, —
Тоді щаслива будь во-вік!
Втішайся, смійся, так, як я
Втішавсь тобою — хоч крізь сльози,
Хоч без надії, у трівозі...

ІДЕШ ОД МЕНЕ...

Ідеш од мене... йдеш шукати
Нових вражінь, нового чару...
Я вже не в силі розкресати
В твоїй душі давнього жару...
Іди... Не йму тебе молити,
Візьму на себе всі наруги.
Та знай, що ти не в силі вбити
Колишніх споминів і туги.
Куди не ступиш, де не будеш —
Вони, як тінь, підуть з тобою;
І, може, згодом все забудеш, —
Та знай: не знайдеш вже спокою.
І в хвилях розкоші і чару,
В часі любовної розмови,
Побачиш все кріваву мару
Моєї вбитої любови.

СНУЮСЬ САМОТОЮ.

Снуюсь самотою, з сестрою нудьгою
І слухаю скорбник душевних квилінь.
Іду, а за мною товпляться юрбою
Заплакані мари забутих терпінь.
Як ті немовлята, квилять і ридають,
Хапаються жадно моїх лахманів
І зойком розпуки благають, питають:
Куди ідеш, батьку, од власних синів?
Бажаєш зректися, бажаєш покинуть
Дітей свого серця і свого чуття?
Гадаєш — ідеї так легко загинуть
В мутних і бурливих струях забуття?
Ні, батьку! ми вірні. Підем за тобою,
Як сумерки горя, що йдуть за сліпцем;
Будемо впиваться твоєю тоскою;
Аж доки з тобою в труну не підем.
Снуюсь самотою, з сестрою нудьгою,
І слухаю скорбних душевних квилінь.
Іду, а за мною товпляться юрбою
Заплакані мари забутих терпінь.

ШЕВЧЕНКОВЕ СВЯТО.

Жірандолі горять, театр втонув у квітах,
І Тараса чогось на сцену принесли.
Хвилює лан облич в поклонах і привітах
Біліють декольте, фраків хоч не числи.

Іде Шопен і Ґріґ і наша проста шумка —
Увесь репертуар приніс сюди сальон.
Часами мимохіть озветься тиха думка
І рветься до душі, як вязень до вікон.

Гремить могутній хор, орхестра шумно грає,
Вколисує до мрій українських синів,
І дивиться Тарас і нишком позіхає:
„І відки я прийшов між тих чужих панів?“

Тай справді, най би ти прийшов сюди, поете,
Таким, як волі ти проломлював кордон,
То наші молоді зблязовані естети
Вдяглиб на тебе фрак, а ні: „monsieur, pardon“.

Вражав би їх чуття мужицький стрій на тобі
І горілчаний дух і витертий кожух.
Вони реклиб: „іди і покладися в гробі
І най зійде на нас твій чистий, ясний дух“ . . .

В ДУШІ МОЇЙ.

В душі моїй страшна порожня,
Як в зимній келії черця,
І я стою, як придорожня
Стара святиня без жерця.

Престоли давніх божищ впали
І стратили весь чар прикрас.
Цінні ікони люде вкрали,
В лямпадах ввесь огонь погас.

І з острахом дивлюсь довкола,
Шукаю для душі богів,
А сірі дні пливуть спровола, —
У груди рветься скорбний спів.

ВАСИЛЬ ПАЧОВСЬКИИ.

Василь Пачовський.

Родився 1878. року в Жуличах, золочівського повіту. Походить із старого священичого роду. До ґімназії ходив у Золочеві, на університет (фільософія) записався у Львові. Тоді йшла там боротьба за права молодіжи до свойого власного університету. Пачовський брав живу участь у тій боротьбі і разом з 700 товаришами покинув Львів і пішов на еміґрацію. (Так звана сецесія укр. студентів). Фільософію скінчив у Відні, здав професорський іспит і став ґімназійним учителем у Львові. Як вибухла війна, втік перед Москалями до Відня. Тут працював в укр. ґімназії для еміґрантів та в „Союзі для визволення України". Короткий час служив у війську, а потім працював у таборах для укр. полонених у Фрайштаті (Австрія) і в Раштаті та Вецлярі (Німеччина). Тут перебув до вибуху революції в Німеччині Тоді переїхав у Галичину, перебув коротку добу самостійности Галицької України, побував на Великій Україні й переїхав на наше Закарпаття, де й тепер живе, як ґімназійний професор, в Ужгороді.

Перша його збірка, еротична лірика „Розсипані перли" (Львів, 1902) стрінулася з великим успіхом серед читачів і критики. Свіжість чуття, молодечий, бадьорий настрій і дуже легка, аж до границь можливости викінчена форма були причиною цього успіху. В тих віршах тут і там відзиваються відгуки Гайне і нашої народньої пісні, котру Пачовський дуже любить і дуже добре знає.

Друга збірка, „На стоці гір" (Львів, 1907), пройшла без такого гарного враження, яке оставили „Розсипані перли", а треття „Ладі й Морені терновий огонь мій", викликали навіть деяке негодовання серед суспільности, а то з причи-

ни надто різких вибухів пристрастного еротизму, хоч ця остання збірка куди глибша по змісту від попередніх, лиш нема в ній тої молодечої свіжости, що в тамтих. Пачовський пише також патріотичні вірші. Його історично-патріотична драма „Сон української ночі“ була в свою пору сензацією дня. Молодіж захоплювалася нею. Але Пачовський не режісер і тому тая драма, як і слідуючі „Сонце руїни“, „Сфінкс Европи“ та „Роман Великий“ чекають на свого доброго, модерного режісера, щоб робити належне враження на сцені. „Роман Великий“ — це замітний твір, який не знайшов покищо належного признання.

Пачовський має буйну, може навіть ще не досить уговкану фантазію, володіє по мистецьки українською мовою, має дуже вражливе ухо для краси вірша і для його музичних ефектів, близько приймає до серця політичні переживання народу і являється одною із замітніщих появ серед сучасних наших письменників.

ДЗВОНЯТЬ ДЗВОНИ.

Дзвонять дзвони вечір, сумно дзвонять нині;
Пишуть сумні вісти — будеш, сину, сам...
Мамо, моя хвора, руку дай дитині,
Мамо, тії дзвони на добраніч нам!
Мамо, моя мамо, слухай мого серця:
Хоч я так далеко, чуєш добре там —
Болить мене дуже в грудях край реберця...
Мамо, тії дзвони на добраніч нам!
Не журися, мамо, — за тобою піду,
Тут ся не побачим, здиблемося там —
І по наших муках не остане сліду...
Мамо, тії дзвони на добраніч нам!

ЖАЙВОРОНОК.

Я молодий, веселий птах,
Лечу, як вітер в небесах,
З пісень моїх все ллється сміх, —
Весняний спів для всіх!
Хай буря грає, — я сміюсь,
З новою піснею несусь —
За мною вслід вже сходить світ,

Весна розсипле цвіт!
Не плачте, люде, над дітьми —
Вони побачуть, як не ми,
Зелену яр, як сонце з хмар
Розсипле злотий чар!
По бурі буде ясний день,
Зійде зерно із ваших жмень,
Веселка там заблисне вам,
Сповнить весну нам!
Засяє сонце, втихне плач,
Зерно збіратиме сівач —
Засвітить лан, як окіян,
Розсиплеться туман!
Я чую серцем, знаю я,
Що пісня справдиться моя,
Мені в очах яснів шлях:
Я Божий віщий птах.
Лечу, співаю ніч і день,
А сміх бренить з моїх пісень,
Бренить одна, як дзвін, струна:
Весна іде, весна!

Я ПЛАКАВ У СНІ . . .

Я плакав у сні, мені снилася мрія:
Десь ніби я пташка, лечу у-ві сні —
А долом сія Україна квітками,
Красується вільна, своя, у весні!
    Я з радости плакав у сні . . .
Я плакав у сні, мені снилася слава:
Десь ніби я в трумні, сміюся у сні,
А там, на горі, Україна співає,
А світ весь за нею складає пісні . . .
    І ревне ридав я у сні!
Проснувся в сльозах я і ревне заплакав:
Всі люде побачуть, здавалось мені,
Вільну Україну! А я ще невольник! —
Останній невольник — умру на весні . . .
    І хлинули сльози рясні!

ПО ТУЧІ.

Шумом грається бір, шумом ломиться ліс,
Шум колише дерева на горах,
В дебрах стогне ріка, розревілась, як біс,
Котить звали каміння на зворах.
По верхах хмари йдуть, десь далеко ревуть
Дикі стада за гомоном бурі,
На шпилі лісові вже проміння падуть
І золотяться мраки понурі.
Пролетів ураган і вертає спокій,
А ізломаний дуб над рікою,
Переможений, стогне у хвилі мутній:
„Все стоїть, а я впав у тім бою!“

ОЙ, ЩЕБЕЧУТЬ СОЛОВІЇ . . .

Ой, щебечуть соловії,
Розвиваються лелії,
Квіти сиплються з вишень;
Пара голубів туркоче,
Наче слухати не хоче
Соловейкових пісень.
Ой, туркоче, буркотає,
Одно одне обнімає —
Обсипає з гилля цвіт,
І цілується з собою,
Сад жемчужиться росою,
Усміхається весь світ!..
Сад жемчужиться росою,
Як хожу я із тобою,
Як хожу я ніч і день;
Нам щебечуть соловії,
Розвиваються лелії,
Квіти сиплються з вишень . . .

РОМАН ВЕЛИКИЙ.

Пята дія.

Ява 9.

Твердята Остромирич вискакує з очерету.

Твердята.

Тут князь?

Роман.

Твердята, то ти? я тут!
Та добре, що прийшов. Скажи мені,
Чи не занадто я відбився від військ?
Що ви зробилиб, як би згинув я?
Скажи, що ви зробили би тоді!

Твердята.

Тобі тяженько, голово, без пліч,
Ще тяще раменам без голови —
А без Романа Україні смерть!
Та не про те нам думати тепер!
Ось, князю господине, всі верхи
Займили наші, бачите вогні?
Глядіть, ті всі довкола — наші всі!

Роман.
(показує рукою)

А там?

Твердята.

То наші там!

Роман.

А там в горі?

Твердята.

Теж наші!

Роман.

А отсі?

Твердята.

Наші також!

Роман.

А де Ляхи?

Твердята.

А от на горбі тут!
Не чуєте, як клекотять Ляхи,
Огні заздріли, смертний жах напав!

Роман.

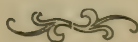
Угору наша правда! Хай сам Бог
Кричить, вже не зверну я зі шляху!
Я вже не „пан, або пропав“ — я пан!
Загорнем завтра ляцький табор весь,
Як тільки зорі блиснуть, в труби вдар —
І наступати враз зі всіх сторін!
О, бити грому великому!
Іти дождю стрілами на Польщу —
Од Висли, з гір, з долин, зі всіх сторін
За всі обиди нашої землі!..
На голос труб я скочу на коня
І вітром прилечу — і поведу!..
Ідиж сюди, там кінь на тебе жде!

Твердята.

Слава князеві!

Роман.

Слава стягам
Жовтоблакитним і війську і вам!

ОЛЕКСАНДЕР ОЛЕСЬ.

(Кандиба).

Олександер Олесь.

Родився 23. листопада 1878. р. в Харківщині. Кінчив сільсько - господарську середню школу і ветеринарний інститут. Був ветеринарним лікарем у Київі. Працював у всіляких часописях та видавництвах. Тепер перебуває на еміґрації, найбільше у Відні.

Перші поезії Олеся (це псевдонім, під котрим його всі знають), були надруковані в альманасі „Багаття" 1905. р. і звернули увагу широких кругів нашого суспільства своєю незвичайною красою. Сейчас стало певним, що українська поезія збагатилася новим, і то великої міри поетом. Це й потвердили його пізніщі твори. Написав їх Олесь дуже багато. Окреме появилися „З журбою радість обнялась" (т. I, СПБ., 1907), „Поезії" (1909), „По дорозі в казку" (1910), Олесь, I. (Київ, 1917), „Поезія", книга друга (К., 1909), „Поезії", кн. III (1911), „Драматичні твори" (IV) (К., 1913), „Поезії", т. V (К., 1917), „Чужиною", кн. VII. (Відень, 1919).

Олесь віртуоз поетичної форми, яку довів до найвищого викінчення. Але форма не вбиває в його щирости чуття і свіжости думки. Вона йому послушна, як інструмент у руках справжнього віртуоза. Олесь один з тих щасливих поетів, що модерні напрями зуміли повязати з щирою українською поезією. Читаючи його вірші, почуваються все нові тони, нові акорди, бачиться нові краски і нові малюнки, але вони не навіяні чужиною, а виростають орґанічно з українського ґрунту і звязуються нерозривно з нашою поетичною минувшиною.

Олесь великої міри лірик. В ліричних акордах він найкраще висказує і свою власну думу і нашу національну психіку. Иого ліра відгукується на всі прояви народнього

життя, підхоплює всі дрожання національної душі, вслухується рівно бистро у пісню минулого, як і в музику будучности. І як життя — вона раз весела й бадьора, то знов сумна і зневірена, як життя вона хвилюється, то знімаючись під небо, то потопаючи в безоднях.

Не бракує в нього і гумору, і сатири, і іронії. Але навіть глум його не гризе і не ранить, а зневолює до рефлексії. Олесь, безперечно один з найбільших поетів, яких видала наша літературна нива після Тараса Шевченка.

Література: С. Єфремов. Історія українського письменства, стор. 453—455. „Українська Муза", стор 1057—58. О. Білоусенко. Нова поетична сила („Літ. Наук. Вістник", 1909, VII.). Численні критики й рецензії по всіляких часописах.

ОЙ, НЕ СІЙТЕСЬ, СНІГИ...

Ой, не сійтесь, сніги, ой, не сійтесь рясні,
Не губіть ви останньої слави:
Гріє здалека землю усмішка весни,
Пробиваються проліски, трави.
Не злякать вам нікого, холодні сніги,
Бо розтопе вас сонце блискуче,
І нечуваний сміх залуна навкруги,
Як тікати ви будете в кручі.
Ой, не сійтесь, сніги, ой, не сійтесь, рясні,
Згиньте в темній безодні на віки!
Хоча пізно, а всеж діждемось ми весни, —
Свята волі, і світла, і втіхи.

КОНВАЛІЯ.

Очі розкрила конвалія біла,
І в дивуванні застигла, зомліла...
Бо біля неї не трави шептались,
Бо над нею не віти гойдались —
Мовчки кімната пустельна сіріла...

— Деж тії пестощі вітру летючого,
Деж тії квітоньки гаю пахучого,
Деж тії ночі сріблясті, блакитні,

Деж тії ранки рожеві, привітні,
Деж тії усміхи сонця блискучого?!

О, не одна ти не в рідній оселі,
Квітко! — Прокинувсь і я у пустелі!
Марив: мене окружатимуть люди, —
Глянув — чорніють, сіріють усюди
Ворони, змії та з каменю скелі.

ХВИЛЯ.

Там, де верби хилють віти,
Там, де лози струнко гнуться,
Там на озері розкішнім,
Хвиля срібная жила.
Вранці кучерями гралась,
В чисте озеро дивилась
І у затишку під листям
Колихалась на йому.
Гасне день, злітає вечір,
Вечір озеро цілує,
Кута землю в темні шати
І тумани розстила.
Срібний місяць випливає,
Місяць озеро цілує,
Хвилю промінем лоскоче,
Щоб розбуркати од сну.
Хвиля очі розкриває,
Потягається, зітхає,
Млосно дивиться на місяць,
Усміхається йому.
Вечір в срібній млі розтанув,
Ніч спустилася на землю,
Розлилася понад нею
І взяла в обійми крил.
Хвиля коси розпускає,
Убірається в каміння —
В перли, яхонти, топази,
В срібло, золото, смарагд.

Хвиля котиться по водах,
Хвиля грає, бризка ними,
Поринає в їх свавільно
І гойдається на їх.
Гнуться ясені до хвилі,
Гнуться явори і квіти,
Гнуться верби, гнуться лози,
Гнеться, хилиться комиш.

Стогне ясень: „Срібна хвиле!“
Стогне ясень: „Люба хвиле,
Глянь на мене молодого,
Як з кохання вяну я....
Як мій лист зелений жовкне,
Темні кучері січуться,
Скільки сліз в очах у мене,
Скільки смутку на душі...“

Шепче хвиля: „Любий ясень!“
Шепче хвиля: „Пишний ясень!
Яж давно тебе кохаю...
Ти не віриш? Бідна я...“
Ясень мліє, ясень сяє,
Ясень віти простягає,
Щоб обняти срібну хвилю
І про смуток розказать.

Хвиля вже втекти успіла.
Хвиляж вже давно сміється
І у ясеня питає:
„Невже краща я од верб?“
Гнуться лози, шепчуть: „Хвиле!“
Гнуться лози, шепчуть: „Люба!
Покохай нас, срібна хвиле:
Ми вродливі і гнучкі.

Як найкращую перлину
Береже глибоке море
Так, схилившись над тобою,
Берегтимем ми тебе.
Вранці ми не пустим промінь,
Щоб тебе він не розбуркав,
Не розвіяв мрій рожевих,
Спокій твій не зворушив“.

Шепче хвиля: „Любі лози!“
Шепче хвиля: „Милі лози!
Яж давно вже вас кохаю,
Вяну сохну і мовчу . . .“
Лози мліють, лози сяють,
Лози віти простягають,
Щоб обняти срібну хвилю
І на смерть зацілувать.
Хвиляж вже далеко ллється
І над лозами глузує:
„Гей, ви, лози, кривобокі!
Хай вас люблять комиші!“
Гнуться квіти, шепчуть: „Хвиле!“
Гнуться квіти, шепчуть: „Люба!
Вийди ти до нас на берег:
Ми кохаємо тебе . . .
Тут на березі зеленім,
Ллються пахощі чудові.
Шелестять казки осоки,
Роси сиплються в ночі“.
Шепче хвиля: „Пишні квіти!“
Шепче хвиля: „Любі квіти!
Ви не знаєте і досі,
Що давно люблю я вас . . .“
Квіти сяють і радіють,
Квіти миються росою,
Хочуть хвилю заквітчати
І барвінками обвить.
Хвиляж вже давно сміється
І над квітами глузує:
„Гей, ви, квіти, любіть трави, —
Я родилась не для вас!“
Вється вітер, шепче: „Хвиле!“
Вється вітер, шепче: „Люба!
Покохай мене, вродлива,
Смілий буйний, вільний я!
Я візьму тебе на крила
З цього озера тісного,
Що закрито деревами
І закуто в береги.

Я з тобою побуваю
І на горах, і на хмарах,
Я з тобою облітаю
Цілу землю, цілий світ!"

Шепче хвиля: „Буйний вітре!"
Шепче хвиля: „Смілий вітре!
Я була давно твоєю
І зостануся по вік".

Вітер тихне, вітер мліє,
Хоче хвилю взять в обійми,
Хвиляж вже пірнула в воду
І сміється десь в воді.

Стогне ясень над водою,
Стогнуть лози, гублять сльози,
Вянуть квіти, плаче вітер,
Хвиляж знов шушкує з кимсь.

СОНЦЕ НА ОБРІІ...

Сонце на обрії, ранок встає, —
Браття, вставайте,
Сонце стрічайте:
Ранок встає.

Сестри, збірайте і зносьте квітки:
Будем співати,
Сонце квітчати, —
Зносьте квітки!

Браття, бандури і кобзи беріть:
Будемо грати,
Ранок вітати, —
Кобзи беріть!

Сонце на обрії, ранок встає, —
Грайтеж, співайте,
Сонце стрічайте...
Ранок встає.

З ЖУРБОЮ РАДІСТЬ ОБНЯЛАСЬ...

З журбою радість обнялась...
В сльозах, як в жемчугах, мій сміх,
І бляск, і стума в той же час,
І як мені розняти їх?!
    В обіймах з радістю журба,
    Одна летить, друга спиня...
    І йде між ними боротьба,
    І дужчий хто — не знаю я...

З КРИМСЬКИХ ОБРАЗІВ.

В проваллі темнім, десь на дні
Сосна чорніє на ґраніті,
Ніхто з живих не зна її,
Не зна й вона нікого в світі.
    Над нею десь весна цвіте,
    Квітки цілуються з квітками,
    Сміється сонце золоте,
    Річки зливаються з річками;
Вонаж самітна і сумна,
В яру чорніє на ґраніті.
Ніхто з живих її не зна,
Не зна й вона нікого в світі.
    І тільки іноді вітри
    На скелі спиняться юрбою
    І гоготать почнуть з гори,
    І насміхатись над сосною.

НЕХАЙ ОБДУРЕНИЙ Я СНОМ ...

Нехай обдурений я сном,
Нехай осміяний без жалю,
Нехай замісць весни і раю
Осінній вітер за вікном, —
Нехай! але в душі моїй
Яка цвіла весна рожева!

Пахніли, дихали дерева!
Літав пташечих звуків рій . . .
І хай розвіялися сни,
Хай тіж і сум, і жаль, і муки,
Але я й досі чую звуки
Моєї дивної весни.
Минув бенкет . . . але дзвенять
Ще голоси, столи накриті,
Десь гасне сміх, і недопиті
Рядами келихи стоять . . .

ХТОСЬ УДАРИВ . . .

Хтось ударив без жалю по серцю моїм,
І схопилося серце огнем золотим . . .
І посипались искри ясні,
І в дзвінкі обернулись пісні.
Йшли літа . . . і самотність з літами росла,
І круг мене все більше темнішала мла . . .
І в знесиллі вмірали в тій млі
Ясно злотнії искри мої.
Погасло з літами і серце сумне . . .
Та прийшла ти і вдарила в серце мене, —
І летіли знов искри ясні,
І в дзвінкі оберталися пісні.

А ВЖЕ КРАСНЕ СОНЕЧКО.

А вже красне сонечко
Припекло, припекло;
Ясне-щире золото
Розлило, розлило.
На вулиці струмені
Воркотять, воркотять;
Журавлі курликають
Та летять, та летять.
Засиніли проліски
У ліску, у ліску,
Скоро буде земленька

Вся в вінку, вся в вінку.
Ой, сонечко-батечку,
Догоди, догоди,
А ти, земле-матінко,
Уроди, уроди!

НІЖНІЩА ВІД НОЧИ

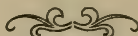
Ніжніща від ночи, миліща від ранку,
Струнка і хороша і вічно смутна,
Вся в білім убранню, вся в білім серпанку,
Як в піррях лебідка... Лебідка вона!

І згадую казку-леґенду про неї...
Раз висохло озеро срібне до дна,
І біла лебідка, біліща лілеї,
Прокинулась нагло від довгого сна.

І глянула вколо. Сіріє каміння,
Вмірають безсило стрункі комиші, —
І вирвалось дике, тужне голосіння
З лебідки-лілеї, з лілеї-душі.

І кажуть, що бідна лебідка блукає
І озера в полі що ночи шука,
Як арфа, зачеплена вітром зітхає,
Як біла снохода, сновія, блука...

О, бідна лебідка! ти глянула в очі,
Ти глянула в тихі озера мої,
А в мене душа, як в негоду тріпоче, —
Навік скаламучені води її!

ГРИГОРІЙ ЧУПРИНКА.

Роджений 1879. року в містечку Гоголеві на Чернигівщині, син козака. Народню школу кінчив у рідному Гоголеві, а до ґімназії ходив у Києві і Лубнях, але за „громкоє поведеніє" виключено його.

Брав діяльну участь у будуванню самостійної України, боровся з повстанцями проти більшевиків і погиб від большевицької кулі в київськім підземеллю 1921. року.

Перші його поезії були надруковані 1907. р. в „Раді", потім друкували їх усякі часописі та альманахи.

Окремо вийшли: Перша книга — „Огнецвіт" (Київ, 1909), „Поезії", т. I—III (Київ 1918).

Григорій Чупринка з козаків, по козацьки ускочив в літературу і по козацьки скінчив своє життя. Поклав голову за ті ідеали, які проповідував у своїх творах. Був молодим і бадьорим у своїх віршах, таким відійшов від нас, таким останеться на все в памяті нашого народу і в історії нашої літератури.

Нікому вірш не приходився так легко, ніхто на своїй бандурі не зміняв так скоро акордів, ніхто не грав у такому вертиголовому темпі, як Чупринка. Його вірш мерехтить усіма тонами схвильованого степу, усіма звуками великої, многоскладної орхестри. Здавалося він грається віршом, як мистець-штукар. Та останній його акорд, акорд героїчної смерти показав серіозність тієї гри. Його вірш випливав з природи його душі, широкої, як степ, буйної, як козацька слава, свавільної і поважної разом, як вдача Запорожців.

Його місце в українській літературі накрите червоною китайкою, заслугою козацькою, його бандура, сторощена ворожими кулями, останеться дорогою памяткою по передчасно погибшому співцю.

Література: С. Єфремов. Історія українського письменства, стор. 457.

БАЙДА.

(Історична поема).

До великої покари,
На розпутті при дорозі,

Судять Байду яничари
В золотім Галатськім Розі.
Суд скінчився. — Хлопці гайда! —
Мовив сам султан турецький:
Люту смерть хай прийме Байда,
Князь-отаман Вишневецький.
Так скатуймо розбишаку,
Щоб почула і забула
Україна з переляку
І дорогу до Стамбула.
Хай почує вся отара
Гайдамаків запоріжських,
Що чекає й їх та кара
На пляцах золоторіжських!
„Смерть йому!“ — кати гукнули.
Змовчав Байда перед горем.
Тільки искри промайнули
В грізнім погляді суворім...
Тут взяли його наскоком
Яничари злісні й грізні
Й почепили правим боком
Та на гак товстий залізний.

II.

Гей, не гнись, могутня спино!
Не зломись мов ребро! —
Ти прощай, прощай, Вкраїно,
Ти прощай, старий Дніпро!
Хай же Турок не вчуває,
Як терплю я муки й глум,
І старий козак співає,
Розганяв біль і сум.
Оддає він Богу дяку,
Що досяг цього вінця,
Що не знав ніколи ляку
За Вкраїну до кінця.
До його тут кат нагнувся,
Щоб додати більше мук,
Байда хутко стріпонувся
І вхопив од Турка лук.

І тремтячими руками
У султана навдалу
Понад злісними катами
Він пустив свою стрілу.
Та пропав задармо замах,
Бо в очах маріла мла
І в руках в крівавих плямах
Поковзнулася стріла!..
Через три дні він скінчився,
Як дійшов до серця крюк,
Та терплячим залишився
Аж до смерти серед мук.
А як Турки прибірали
В яму з крюку мертвяка,
В ту сторінку позирали,
Що вродила козака.

П О Е Т

Хоч нема в мене й шага,
Так за те я завжди вільний,
Я за гроші не слуга,
Бо до їх я не прихильний.
    Хоч нема в мене рідні,
    Так рідняж мені природа,
    Сестри єсть в мене одні —
    Щира муза та свобода.
В бурі маю матір я,
Степ квітчастий — то мій батько,
Пісня вільная моя —
Найулюблене дитятко.
    Я щасливий і один,
    Сам з собою в добрій згоді,—
    Я природи щирий син,
    В ній я дома і в господі.

З Г А Д К А.

Чарівнице моя!
Як згадала мене

Ти на милій, веселій отчині,
Знай, що згадка твоя
Всю нудьгу прожене,
Ту, що давить мене на чужині.
  Єсть в серденьку в мене
  Одповідна струна,
  Та, що скута з обличчям вабливим:
  Знай — при згадці здрігне
  Так одрадно вона,
  Що на мить я зроблюся щасливим.
Ти далеко сама
На Вкраїні моїй,
Але вір цьому щирому слову, —
Хоч тебе тут нема,
В серці образ є твій —
З ним веду я таємну розмову.

ПРАЦЯ ПОЕТА.

З піснею, з казкою, з словом, з молитвою,
З рідною мовою — гострою бритвою
  Муза явилась моя.
Струни сердечною кровю окроплені,
Вільним жаданням акорди обхоплені
  З нею несем ми в життя.
Гнівом та сумом родина повитая,
Кровю народньою нива политая —
  Нашої праці простір.
Що там не буде, — співатимем, гратимем,
Щиро на рідній землі працюватимем
  Вздовж і навколо і вшир!..

НІЧ.

Ходять хмари, ходять хвилі
  На північнім небосхилі,
Чорні хмари непрозорі
Затулили ясні зорі;

Все заснуло в сірій млі,
Ніч царюв на землі.
Чорні хмари — чорні мрії!
Сплять десь глибоко надії,
Сплять палкії поривання,
Та не сплять мої страждання!
Чорна нічко, заглуши
Всі страждання на душі.

РІДНИИ КРАЙ.

Розкішний степ... Убогі села...
Це ти, мій краю чарівний?
Мій рідний край такий веселий,
Мій рідний край такий сумний!
Як часто я в своїх надіях
З тобою, краю мій, живу,
Бо вірю я — не тільки в мріях —
Ти будеш вільним наяву!..
Твої сини на всі дороги
Старцями вбогими пішли;
Давно чумацькі круторогі
Вони попродали воли.
Давно степи мої широкі
Вони задармо оддали,
Гаїж розкішні і високі
Другії власники звели.
Нащадки прадідів дебелих
В ярмі ідуть твої сини!..
Мій рідний край такий веселий,
Мій рідний край такий сумний!
А всеж надійним вільним жаром
Твої сини вже розпеклись;
О, краю! Може незабаром
Ти будеш вільним, як колись.
Розкішний степ... Убогі села...
Це ти, мій краю чарівний?
Мій рідний край такий веселий,
Мій рідний край такий сумний!

НА ПРОВЕСНІ.

Гомін, гомін на селі:
Співи, гуки з пересварками,
Легко пара од землі
Лине, вється в небо хмарками.

Бють в ковадла ковалі,
Ладять сохи, ладять борони;
Гомін, гомін на селі, —
Ниви, грядки ще не орані.

Скоро, скоро по ріллі
Бризнуть пашнями, як золотом;
Бються, бються на селі
Люде з бідностю та голодом.

В небі линуть журавлі
Вються хмароньки сріблянії;
Гомін, гомін на селі
Будить чароньки веснянії.

СТЕФАН ЧАРНЕЦЬКИЙ.

Уроджений 1881. року. Кінчив реальну школу й політехніку, служив у війську, а потім замість стати інжінєром посвятився театрові, літературі й журналістиці. Разом з покійним Сілецьким, що погиб на останній війні, як офіцер, довів був львівський театр до вишин артизму, не тільки в драмі (Осиповичева, Кушнірева, Поліщук, Юрчак і другі), але також в опері (Рубчак, Рубчакова, Пилипенко), впроваджуючи новий репертуар світовий і український закордонний та нові здобутки театральної техніки.

У війні брав живу, ріжнородну участь; по війні редаґував „Український Вістник", коротко, але добре. Тут містив знамениті гумористично-саркастичні фейлєтони на злобні теми дня. Перші свої поезії видрукував у „Літ. Наук. Вістнику" в 1901. р. Окремо вийшли його збірки: „В годині сумерку" (Львів, 1908), „В годині задуми" (Львів, 1917).

Чарнецький шляхтич і козак в одній особі, дідич і бурлака, Петроній і богеміст. Любить поезію старих дворів і блеск заржавілих мечів і сяйво театральних кінкетів. Поезію вбачає в тихій мовчанці вечірнього села і в бурливім шумі міського полудня. Його обличчя дуже складне, але воно всміхається в тую сторону, де видно красу рукoнерукотворну. Хоч у мові слідні деякі впливи польські, хоч вірш його деколи далекий від української версифікації, з під його пера вийшли деякі справжні перлини української поезії, свіжі, блискучі, живі, як примірoм „Приснилися Марусенці вулани червоні" — вірш, котрого на жаль нема в нас під рукою.

Разом з Лепким, Карманським, Пачовським і Луцьким належав до гуртка „Молодої Музи", котру покійний Франко схарактеризував словами: „Живе почуття дійсности, відраза до шабльону, пристрастне шукання правди в обсервації і вислові — ось що характеризує тих молодих писателів і велить нам покладати на них найкращі надії".

Люде й критики, які не вміли так бистро помічати літературних появ, підсували „Молодій Музі" цілком инші наміри і стремління.

Я БАЧУ ЗНОВ ТЕБЕ!

Я бачу знов тебе! Он стать твоя біліє,
І око знов моє по твому блудить склоні.
Ось бач: вже сонця жар тепло на євіт весь сіє,
Лиш ти одна сумна у сніговій опоні!..

Поглянь довкола лиш: Хомяк вже зеленіє,
Вже Піп-Іван підняв чоло в блідій короні,
Вже долом Прут шумить, вже літній вітер віє,
Лиш ти одна сумна у сніговій опоні...

Горо моя, горо! тебе я розумію...
Твоя судьба: в снігу красніти та в інею,
Твоя душа в зіми обіймах вічно мліє,

Ти все сповита в мрак і літо над твоєю
Короною теплом ніколи не повіє —
Гей! як же схожа ти із долею моєю!..

НАД КАЛАМУТНОЮ ВОДОЮ.

Над каламутною водою
Стою в задумі,
Уся моя душа, здається,
Втонула в шумі.
Глухо об берег хвиля плеще
Та в камінь бється,
І однотонна якась дума
В хвилях несеться.
Ріко співуча! скільки в тобі
Болісних стонів!
Скільки в тобі за душу рвучих,
Тихих півтонів!
З далеких гір летиш в долину
Бистро, нестримно;
Тебе не спинять у дорозі
Спека, ні зимно.

В негоду сплав береш на плечі
З ялиць високих
Та несеш скорим хвилі ходом
У світ широкий,
І по дорозі думу мрієш
Про сині гори,
Про Довбушеві горді стіни
Та темні бори.
А я над твоїми водами
Стою в задумі,
Уся моя душа втонула
У твоїм шумі . . .
Та, бачиться, мені однака
Судьба з тобою:
Як сплав в негоду, і моє щастя
Пішло з водою . . .

ПРИ ЗАХОДІ.

На синій шибі сонних хвиль
Стелився сонця срібний луч;
Луна лягла на зелень гиль
І кров багрила стіни круч —
А хвилі глухо на долині
Вечірню думу вигравали,
Тиху, як сон, як тайна ніч . . .
Гей хвилі преглибокі сині,
Що так у душу зазирали,
Як її очі . . .

ТИ ЩЕЗЛА СКОРШЕ . . .

Ти щезла скорше, як в тумані вечірній
Рожевий облак на небі зникає, —
Лишився жаль по тобі, як той привид красний,
Що в літню ніч на душу налітає,
І в світ веде чужий, щасливий, ясний, —

Лишилася сама тоска по тобі,
Що стадом хмар хвилину втіх стемняє,
І спомини, немов квітки на гробі.

З ПЯТНОМ НІМИХ ТЕРПІНЬ...

З пятном німих терпінь явились ми на світ,
З чолом заквітчаним в зівялий рано цвіт;
Життя прибрало нас в зір згаслих діядем —
Сумні ідем . . .

В осінній, сірий день нас сумерк породив,
Беззвіздних ночей сум в колисці нас пестив.
В тісний обруч судьби скрань втомлену кладем —
Сумні ідем . . .

Над нами не шумить труба бурливих днів,
Не гріє сонце нас, ні громів диких спів,
Безголосно колись торбани покладем —
І в смутку відійдем.

ЛЮДМИЛА ВОЛОШКА.

Псевдонім.

Роджена 1879. р. в Розважівці в Київщині, батько бувший урядник, мати попівна. Зразу стала писати по російськи, та за порадою поета Чернявського, котрий пізнав у неї гарний поетичний хист, перейшла на українську літературну ниву. Перші її українські вірші друковані р. 1905 у „Першій ластівці", дальші в „Розвазі", „Рідному краю", „Світлі", „Українській Музі".

Форма віршів Волошки звичайна, невибаглива, мова не блискуча, але зміст щирий, що промовляє до душі.

ЧАРИ ВЕСНИ.

Боже, як гарно на дворі!
Тихо вітрець повіва,
Місяць таємно зза хмари
Сонне село огляда.
Зірки, як милого очі,
Тихо так сяють мені...
І розійшлися, мов хмари,
Геть мої думки сумні.
В теплім веснянім повітрі
Чути — струна десь дзвенить...
Хто там в тій пітьмі пахучій,
Хто, як і я, там не спить?
Може, і в тебе, як в мене,
Серце кохання бажа,
Може, і в тебе, як в мене,
Його не знала душа...
В цю чарівную годину
З милим би поруч сидіть,
Милому в очі дивитись,

Голову тихо схилить
Йому на груди... І в чарах
Ночи палкої заснуть —
Сльози, турботи і горе,
Хоч на хвилину забуть!..

КОЛИСЬ БУЛИ І В МЕНЕ КРИЛА.

Колись були і в мене крила,
І серце рвалося з грудей,
Хотілось жити, працювати,
Хотілось вмерти за людей.

І мрії пишнії родились
В палкій юнацькій голові...
Та все зівяло, помарніло
В дрібній, щоденній боротьбі.

Юнацькі сили, пишні мрії
В тій каламутній течії,
Що зветься в нас „життям буденним“,
Десь поховались у багні.

Все більше серце холодіє,
Грубіють ясні почуття,
І мляво сунеться до смерти
Нікчемне, сіреє життя.

МАТЕРІ.

Як би тяжко мені не жилося,
Як би доля не гнула мене,
Але серце моє стрепенеться,
Як згадаю я, мамо, тебе;
Стрепенеться і тяжко забється,
Як згадаю всі муки твої,
І гіркії ті дрібнії сльози,
Що лилися і в день, і в ночі.
Але ті твої сльози святії
Я тоді не могла зрозуміть,

Я не знала, чого вони ллються
І чого твоє серце болить.
Памятаю, нераз о півночі
Я прокинусь, — лямпадка горить,
Перед образом тихо схилившись,
На колінах матуся стоїть.
І гарячії, дрібнії сльози
По обличчу твоєму біжать,
Тиж не чуєш, — заплакані очі
Твої вірою в Бога горять.
Памятаю я, серце дитяче
В мене в грудях так тяжко замре;
Хочу крикнути: — „мамо, чого ти?"
Але крик той у серці замре;
І тихенько я плачу з тобою,
І молюся тихенько в душі:
Боже! мамі моїй нещасливій
Тихий сон супокійний пошли!

ШЕВЧЕНКОВІ.

Сотня літ уже минає,
Як слова твої святії
Розійшлись по Україні,
Мов ті перли дорогії.

І в тих перлах-самоцвітах
Є найкращії перлинки:
То слова про тяжку долю,
Долю жінки-Українки.

Ти убрав її квітками,
Ти умив її сльозами,
І уславив всьому світу
Що найкращими думками.

Чарівний дівочий образ:
Карі очі, стан тоненький,
Чорні брови, ясний погляд,
Сміх веселий молоденький;

Образ матері святої,
Що дочку її єдину
Пан покриткою пускає,
Оддає в салдати сина;

I дівчину сиротину —
Не словами, а сльозами,
Батьку славний, незабутній,
Змалював ти перед нами.

I за те, аж поки буде
Україна істнувати,
Не забудуть Українки
Тебе, батьку, шанувати.

I од пишного палацу,
До найменшої хатинки
В щирім серці Українки
Вдячний спомин не загине.

ІВАН ГАНИН БУЦМАНЮК.

Виступив у 80-их роках минулого століття з віршами у „Зорі“ і незабаром замовк. А шкода, бо був це безперечно гарний талант, що у невибагливій, але ґраціозній формі передавав свої настрої так близькі тодішній читаючій публиці у Галичині.

ХЛОПЕЦЬ МУЗИКА.

Так тихо, так сумно
Пісньь музики лилась,
Дівчатко небачне
До його тулилось —
        Небачне до його тулилось.

А хлопець-музика
На скрипочці грає,
За гори, за море
Думками літає —
        За море, за гори літає.

Гей, очі, ви, очі,
А шкода вас, шкода:
Він кине-загине
І серце і врода —
        Покине, а шкода вас, шкода!

Заказуй осиці
Листками шуміти,
Дівочому серцю
Заказуй любити —
        Гей, серцю заказуй любити.

Так тихо, так сумно,
Пісньь тоскно лунає,

Дівчатко на гробі
Ридає, співає —
На гробі дівчатко співає:

Тобіж я казала,
Мій любий соколе,
Не йди, там не найдеш
Ні серця, ні долі —
Не найдеш там серця, ні долі...

Тиж кинув, полинув,
А я ся лишила.
Мій любий! а яж тя
Так дуже любила!
Я тебе так дуже любила!

І щож ти найшов там?
Яким ти вернувся?
Ти знівечив вік свій
Й мій марне минувся —
Гей, вік мій дівочий минувся.

Ой, знаю я зілля,
Що звесь воно „тоя“,
На гріб твій посажу
І буду вже твоя —
На віки вже буду „твоя!“

Не цвісти калині, —
Як листя всихає,
Не жити дівчині,
Як доля сховає —
До гробу як доля сховає.

Бє буря, аж стогне,
І ворон десь кряче,
Замовкло дівчатко —
На гробі, не плаче.
Ах, бідне, замовкло, не плаче.

На віки заснуло!
Кінець вже і муці —
Вже тихе, щасливе:
Знов разом, знов вкупці
Щасливе! знов разом, знов вкупці.

Гей, очі ви, очі!
А шкода вас, шкода!
І нащо музицьку
Злюбили ви вроду?
    Гей, очі, — а шкода вас, шкода!

НЕ ЧЕКАЙ МЕНЕ!

Сонечко спочило,
І все заніміло —
    Зірка меркотить;
Мені нема спання,
Нема спочивання,
    Серденько болить.
Поїхав — зоставив,
Серденько скрівавив,
    А душу забрав;
А я хожу, блужу,
А я світом нужу,
    Дрібні сльози ллю.
Серед темної ночи
Видивлюю очі
    Все чекаю, все...
Чи мій козаченько,
Чи моє соненько,
    Мій Івась не йде...
Побіжу, полину
На тую долину,
    Де прощались ми:
І зеленим гаєм,
І тихим ручаєм,
    Тай гукну — верни!..
Не верну, сирітко,
Не верну, лебідко,
    Не чекай мене!
Над мною ворон кряче,
Над мною вітер плаче,
    Кінь яму гребе...

ОЛЕКСА КОВАЛЕНКО.

Родився 1880. р. в хуторі Власовому, на Вороніжчині. Батько був селянином. Року 1897. був засланий на Сибір, де пробув два роки. З Сибіру переїхав у Калугу, а з Калуги 1903. р. в Київ, де займався журналістичною та літературною роботою. Бував теж у Галичині, довше перебував у Львові.

Друкувати став свої вірші 1900. р. в „Літ. Наук. Вістнику". Потім друкував їх у „Ділі", „Руслані", „Світі", „Свободі" (в Америці), в „Раді" і в других часописях та альманахах. Склав альманахи „Розвага", „Терновий Вінок", і року 1909. найбільшу з усіх антольоґію української поезії п. з. „Українська Муза" (40 аркушів двошпальтового, великого формату).

Переклав казку „Горбоконик", комедію Гоголя „Ревізор" і багато віршів усяких світових поетів.

Коваленко талановитий і пильний робітник на ниві української поезії. Він здебільшого прямує слідами Грінченкової ґрупи, але не цурається також модерних поетичних кличів.

СХОВАЛОСЯ СОНЦЕ.

(Елеґія).

Сховалося сонце за чорнії хмари,
І темрява душу слабу обніма.
Розвіялось щастя, розвіялись чари,
В житті моїм хмурім мети вже нема.
Бо сонце мені навдавало завзяття.
Я з радістю в серці вперед поривавсь...
Байдуже були всі ворожі прокляття —
Я високо вгору над людьми здіймавсь...
Воно розпаляло вогонь в моїй крові,
І силу й одвагу вчував я святу,
Я кликав до щастя, і волі й любові,
І в тому знаходив найвищу мету...
Тепер я без сонця, неначе без шляху,

Якливо у світі шумливому йду, —
Мов вітер на гільці розгойдує птаху,
Життя мене кида бурхливе в біду . . .
І я простягаю з благаннями руки
До сонця, од мене закритого в млі,
Прошу розігнати страждання і муки,
Загріти охлялого сина землі...

НА ПРОВОДИ.

Ніжна, ніжна, мов росинка,
Доторкнулась струн мені,
І, мов думка-невидимка,
Зникла, щезла в далині.
Легше проміня ясного,
Мов легкий вітрець весни,
Впав до серденька мойого
Погляд любий, чарівний.
Сон кохання, сон надії
Тихо в серденьку бренить,
І крилата вільна мрія
За тобою вслід летить...
Шепіт степу, гомін гаю,
І срібляста ночи тінь,
Сяйво сонця, втіхи раю
І небесна височінь —
Все нагадує про тебе,
Квітко люба, запашна:
Ніжно вабиш ти до себе,
Мов надземна таїна...
Ніжна, ніжна, мов росинка,
Доторкнулась струн мені,
І, мов думка-невидимка,
Зникла, щезла в далині...

ЗІМОЮ В ПАРКУ.

Одягся парк в убрання сніжне,
Туман в алеях розістлавсь,

І вітерець угамувавсь . . .
Повітря казку шепче ніжну . . .
Не чути гомону людського,
Краса й таємність чарівна,
Ніде нема душі живої
І тиша всюди неземна . . .
Ніщо ніде не колихнеться,
Сповите все вечірнім сном;
І тільки наша мова ллється
Під ясним зоряним шатром . . .
Ударив раз десь дзвін самітно,
Мов привид радісний в глуші
І звук розтав десь непомітно,
Збудивши рій згадок в душі . . .
Таємно, ніжно ти всміхнулась . . .
І впало тихих дві сльози,
Й щиріш до мене пригорнулась
У сяйві щастя і краси . . .

НЕМОВ ЦАРІВНА У ВІНКУ . . .

Немов царівна у вінку,
Весна свій май святкує.
В гаю зозулю чуть дзвінку:
Чи довго жить віщує
Байдужним вигуком: „Ку-ку!“
Кує зозуленька: „Ку-ку!“
А серце тьохка з болю,
І хочу я спитать, яку
Життя готує долю,
А мені „Ку-ку!“
На хвилю я дивлюсь прудку,
Що вється під горою,
І тихо я спитав ріку:
Що трапиться зо мною?
Зозуленька на те: „Ку-ку!“
Візьму я дівчину струнку,
Красную, чарівную?

Чи душу я свою палку
Без радости змарную?
А з гаю знов мені: „Ку-ку!“
В житті солодку, чи гірку
Я буду чашу пити?
І як на довгому віку —
В біді, чи в щасті жити?...
А з гаю все: „Ку-ку! ку-ку!“..

НАД МОРЕМ.

Стояв над морем я бурхливим,
Дививсь, як хвилі йшли грізні:
Тікали з сміхом непривітним,
І знов верталися сумні...
Душа замовкла на хвилину
І прислухалась до життя,
Що клекотало без упину...
Та встало знов гірке чуття:
Мені в той час, в ту мить здавалось,
Що море зна мою журбу,
І з мене гірко насміхалось,
Що я не рвуся в боротьбу...
Стояв стурбований, розбитий,
І душу тиснув чорний сум,
І, соромом німим покритий,
Не міг зібрать до купи дум...
Стояв над морем я бурхливим,
Дививсь, як хвилі йшли грізні:
Тікали з сміхом жартовливим,
І знов верталися сумні...

ПИЛИП КАПЕЛЬГОРОДСЬКИЙ.

Родився 1882. р. в Городищу, лебединського повіту, в Харківщині. Батько, селянин, післав його до духовної школи, зразу в Ромни, а потім у Полтаву. Не скінчивши семинарії, Капельгородський став учителювати в Харківщині та на Кубанщині.

Перші свої вірші друкував у „Літ. Наук. Вістнику“ (1907. р.), потім в „Громадській Думці“, в „Раді“, тощо.

Його вірші здебільшого на громадські теми, з визвольничою тенденцією і просвітно-культурними кличами, не дуже вибагливі по формі, але щирі по змісту.

ОСІНЬ.

День холодний . . . Чорні хмари
Облягають навкруги,
Хвилі білі, мов отари,
Грізно бються в береги.
Піна бризкає на скелі,
Річка грає та шумить;
Де не глянеш на оселі,
Мла осінняя висить.
Десь далеко гори сині
Ледви мріють крізь туман,
Ген за лісом по долині
Чорні дворища селян.
Не дивись тепер навколо,
Бо й без тих картин сумних
Обгортає смуток чоло
Роєм думок навісних.

ПІСНЯ.

Чуєте? — Пісня лунає,
В тихім повітрі купається, —

Хворее серце співае,
Лихо в журбі виливаеться.

Довго тремтіть вона буде
В селах над рідними нивами:
Богу жаліються люде
Співами тими журливими.

Чуете вічну пригоду,
Вічну недолю між звуками?
Вийдім на поміч народу, —
Сором сміятись над муками!

Може, хоч крихотку долі
Рідному краю звоюемо,
Може, й на рідному полі
Співи веселі почуемо!

У НЕГОДУ.

Вітер хмари в гурт зганяе,
Вже останній промінь згас;
Сивий шум вкривае море,
В човна бризкае до нас.
Хвиля плеще, хвиля грае,
Щогли жалібно тріщать, —
Та невжеж, згорнувши руки,
Будем, друзі, потопать?
Нас безодня не злякае, —
Хай лютуе буревій!
Ми до берега крутого
Покеруем човен свій.
Там ще е у нас надія, —
В моріж нам загин усім.
Час не жде! До суходолу,
Браття, сміливо пливім!
Переможемо й спочинем
У теплі своїх осель, —
Нум до бою! Гори-хвилі
Нас і так несуть до скель!

НЕ СУМУЙ.

Не сумуй, хоч сміється недоля лиха
І розпуку в душі викликає,
Хоч хвилинами може тобі од жалю,
Мов обценьками, душу стискає.
Але серденько чуле своє угамуй, —
Не сумуй!

Не лякайсь! Не подужає сила ота,
Що нависла, мов хмара, над краєм,
Серед крови і сліз ми до світла свого
І до правди шляхи одшукаєм!
Нум до праці! людину од лиха рятуй, —
Не сумуй!

Хай безсила стареча під гуркіт борні
Нам пригоди зловісно віщує, —
Наш гурток молодий не боїться пригод
І сичання старечі не чує!
Прилучайся до нас! Разом з нами працюй, —
Не сумуй!

ІВАН ІВАНОВИЧ ОГІЄНКО.

Родився 1882. р. в Брусилові, на Київщині. Син селянина. Скінчивши військову фельдшерську школу, служив три роки в київському шпиталі. 1903. р. здав іспит зрілости і поступив на фільольоґічний факультет в київськім університеті.

Скінчивши університет, працював на науковому полі (граматика, граматична література, історія українського язикознавства, українська термінольоґія, українська культура, церковна справа). Науковими працями здобув собі імя і став ректором українського університету в Камянці Подільському.

Перші свої поезії друкував у „Громадській Думці" (1906. р.) Пстім у инших часописях та альманахах. Вони визначаються гарною мовою і викінченою формою.

ЖИТТЯ ГОЛОДНЕ.

Життя голодне, одиноке,
І праця каторжна без впину...
Та сяє полумям надія:
Бідняк працює на хатину...
    Чого блукає він марою,
    Живим лягає в домовину?
    Не варто чевріть без надії:
    Огонь спалив йому хатину...
Я щастя ждав. На працю чесну
Поклав свої останні сили...
Була надія, але люде
Її безжалісно розбили...

МОГУТНІЙ ОРЕЛ.

У клітці дубовій, в кайдани закутий,
    Могутній орел умірає,
Вмірає в неволі, братами забутий,

Кінця його мукам немає.
То жалібно стогне, то гірко він плаче,
За дітьми, мов бідная мати,
То крила розправить, на волі неначе,
І бється об товстії ґрати...
А люде регочуть, щодня і щоночі
Вставляють ще товщії ґрати,
Скубуть з його пірря, виколюють очі,
Щоб мусів скоріще сконати...
Все терпить безщасний, і жде, не діждеться,
Коли вже порвуться кайдани,
Потрощаться ґрати, неволя минеться
І вільним, могутнім він стане...

МОЇ ПІСНІ.

Невеселі, сумні
Мої щирі пісні,
Стогін серця — пісень моїх звуки,
І не мрії ясні
В їх ридають одні
Тільки співи гнітучої муки...
Моя пісня чутка,
Мов бандура гудка, —
Одгукнеться на все вона тихо, —
Чи недоля тяжка
Бідолаху спітка,
Чи пекучее горе, чи лихо...
Моя пісня луна,
Мов од вітру струна,
Або віти легенькі неначе...
Виграває вона
Невесела, сумна, —
Про неволю все плаче та плаче...

ВСЕ ПАДАЄ ЛИСТЯ.

Мов листя сухе, рік за роком
Спадає, зникає, і в безвість летить...

Побачилиб щастя одним тільки оком,
Пожилиб бажалось одну тільки мить! . .
Вміраю — не живши, один, наче в полі. . .
Кричав би, немає і голосу й слів . . .
Ти дав мені, Боже, завзяття доволі,
Та щастя, мабуть, пожалів . . .
Міцні мої руки у коханій праці
Оддав би снагу всю, думки й почуття...
Хто стежку покаже сліпцю — небораці,
Де знайде поради сирітське дитя?..
З юнака палкого зосталось лиш тіло...
Втомився, в життєвій негоді я, змок . . .
Од думки невпинної серце зотліло,
І мозок згорів од пекучих думок . . .
Все падає листя, і дерево голе
Стремітиме хутко в зімовому сні...
Сирітськая доле, гнітучая доле,
Хочаб на хвилину всміхнулась мені!..

МИКИТА ШАПОВАЛ.

Родився 1882. р. в Сріблянці (звідти його псевдонім: Сріблянський), бахмутського повіту, на Катеринославщині. Син селянина. Скінчивши народню школу, поступив у лісову т. з. „Ново-Глухівську“, котру й покінчив 1900. року і став помічником державного лісничого.

По трьох роках лісництва поступив до війська; скінчив військову школу і 1906. року був назначений офіцером піхоти в Королівстві Польськім. Та тут його арештовано за належність до революційної орґанізації і засаджено на 8 місяців у тюрму. Воєнний суд виправдав його, і тоді Шаповал переїхав у Харків, де вчився в університеті. Як студент університету розвинув живу літературно-наукову діяльність. Був співробітником усяких видавництв і редаґував літературний журнал. За час війни і творення української держави, був одним з видніщих діячів.

Друкувати свої вірші став 1907. р. („Літ. Наук. Вістник“, „Рада“, „Бжола“, „Рідний Край“, „Українська Хата“ і т. д.).

Перший збірник поезії Шаповала „Сни віри“ (1907) був сконфіскований в день появлення із друку.

В поезіях Шаповала видно сліди шукання нових доріг. Чимало тут нових висловів, нових думок, нової гарної форми. Досить навести один рефрен:

„Я йду туди... у царство згоди...
На ясні зорі, тихі води“...

Теж саме видно і в його літературних рецензіях та статтях. Шаповал не вдовольняється тут переповіданням змісту, не дивиться на автора з якоїсь одної, йому любої точки, лиш старається прослідити джерела його творчости і схопити його питьоменности, вгадати його стремління. А при тім хоче, щоб літературна критика була сама собою гарним твором, щоб неначе продовжувала літературну працю.

Це і відріжнює Шаповала від критиків старої школи.

ПІСНЯ.

Широкий лан, мій рідний лан,
Простягся понад морем,
Зелений, гарний свій жупан
Розкинув з гір на гори.
І полами покрив ліси:
Кавказькі буки й граби,

Зіпявся там під небеси,
Під хмарнії громади.
Махнув крилом через майдан,
В Карпати ті далекі,
Відкіль пісні шумлять на лан
З кедрини та смереки...
І вітер крильми носе їх,
Співа над Чорним морем,
До сліз підмішує наш сміх,
У сміх вплітає горе.
Торкнеться деколи до струн,
Зворуше давні жалі,
І мій народ встає із струн,
Встають страшні скрижалі.
Тоді вже хмуриться мій лан,
Жене скрізь дужі хвилі,
Тоді шумить старий майдан
Й воруше сонні сили.

ХВИЛІ.

Хвиля хвилю поганяє,
Одна одну котить в море...
Наче людність розмовляє,
Одна одній все говоре:
Побратаймося зі мною...
У обіймах сплетімося...
Мов під кригою зімою,
Сестро, міцно скуємося.
Попередня одказала:
Не спинюсь я для обіймів...
Вас позаду ще чимало...
Я не йду ніколи в прийми.
Задня голосно благає:
Не журися за тією —
Яж тебе наздоганяю
Разом з мрією своєю!
Хвиля точиться все далі;
Дарма їй страшні благання...
— Що мені чужі печалі —
Я не перша й не остання.

Линуть одна за одною
У гурті самотні хвилі,
Близькі й дальні між собою,
Мов зірки на небосхилі;
Гомонять собі невинно,
Як в гурті самотні люде:
Наше щастя лиш хвилинне —
Там щось буде... хай що буде...

ПОНАД ДНІПРОМ.

Думи натхненії, думи укохані,
З серця покликані співом надії,
В даль полетім, мов птахи сполохані,
Наче розвіяний цвіт конвалії...
Птицею чайкою будуть кигикати
Думи, зворушені лихом Вкраїни,
Будуть до гурту всю братію кликати,
Сіять сподіванки кращої днини...
Будуть літати над бідною хатою,
Будуть прихильників співом будити,
І над Вкраїною, лихом розпятою,
Будуть великими слізьми тужити...
Думи натхненії, думи укохані,
З серця покликані співом надії,
По Україні, мов птахи сполохані,
Вість рознесіте, що дніє вже, дніє!

ДІТИ.

Голі, ошарпані діти,
Мов скошені квіти,
Вянуть на сонці, вянуть без його,
Вянуть од голоду,
Клякнуть од холоду
Лютого й сліпо-страшного.
Квіти, українські діти,
Наші надії, смутком покриті!
Довго ви будете
Доленьку гудити,
Довго блукати

Од хати до хати
Будете злидням лиш рівні,
Квіти мандрівні.
Бідні українські діти!
Нікому вас пожаліти,
Нікому захист вам дати.
Слово спасене сказати.
Наче осуджені
Долею вбогою,
Мовчки мандруєте
Тою дорогою,
Де лиш загати
Світлу до хати
Злом розповсюджені...
Дітки дрібненькі,
Дітки огуджені,
Дерева хворого
Листя розвіяне,
Гірко осміяне
Й кинуте ворогу...
. . . .

МОЯ МУЗА.

В своїй душі, замореній до краю,
Уривки спізнені збіраю
Колишніх смілих мрій, думок,
Тих молодих моїх квіток...
Кроплю їх слізьми і журбою
І піднімаю над собою,
І сонце обнімає ніжно їх,
Сиріт ображених моїх.
Вони сміються, наче панські діти,
Чи скроплені росою вранці квіти,
Й сміятись далі зможуть знов,
Як молодість, або любов!..

ХРИСТЯ АЛЧЕВСЬКА.

Христя Алчевська.

Уроджена 1882. р. в Харкові, сестра славного оперового співака. Кінчила жіночу ґімназію в Харкові і була потім у тій же ґімназії учителькою французької мови. Друкувати почала свої вірші з 1905. року (в „Хліборобі", „Літ. Наук. Вістнику", „Новій Громаді", „Зорі", в „Рідному Краю" і в альманахах).

Року 1907. вийшов у Москві збірник її поезій п. н. „Туга за сонцем". Її поезії визначаються ніжним ліризмом: вони елеґійні, повні туги за радістю життя і за гармонією в слові й ділі. Читаючи їх, здається немов: „Струни нового життя забреніли
Рожевий зайнявся на обрії день"...

ПІСНІ ЛЕЛІЇ.

Я — лелія біла... Мене в самоті
Думки обступають, мов квіти оті,
І плачуть... і місяця сяйво смутне
Кохає й цілує, і пестить мене.
Я щастя не знала... журливі пісні
Мене колисали у тихому сні,
І сльози блискучі, мов чистий алмаз,
По одній котилися з піснею враз.
Я ліс кохала... він сумно мовчав;
Він тільки гру сонця у день помічав;
Тоді він хитався і щось шепотів,
А квітки блідої і знать не хотів...
І тому бліда я... і біла тим я...

Квіток обступа мене тиха сім'я,
А все сумую та смерти все жду,
І досі поради собі не знайду.

ХРИЗАНТЕМИ СХИЛИЛИСЬ.

Хризантеми схилились над нею, —
Вона спала у темній труні;
Безталанну і чисту лілею
Проважали пісні жалібні.
Я ховала останню мрію,
Я впізнала її небуття...
Чим же серце я зогрію,
Чим зворушу зімове життя?
Воно знищить душевну святиню,
Воно звялить найкращі квітки,
Убє душу, ту світлу богиню —
І приспить найдорощі думки...
Мою білу і чисту лілею
Виряжали пісні жалібні,
Крила смерти чорніли над нею,
Хризантеми мовчали смутні.

ДО ЗБУДЖЕНИХ НАДІЙ.

Химерна гра моїх думок,
Мов промінь місяця неясний,
Мов тихе сяєво зірок
Крізь яблунь цвіт весняний рясний.
Химерний сон душі і мрій,
Що тихо мене обгортає,
І рій розбуджених надій...
Ласкаво вас мій дух вітає!
Благословенні будьте ви,
Хай з вами край цвіте коханий,
Мов яблуневий цвіт весни,
Мов думок рій, раніш незнаний.

МІМОЗА.

Країною сонною ніч пролітала;
Мовчала таємно південнеє море,

Дрімали чинари, схилялися лаври,
За темний серпанок ховалися гори.
Горнулася ніч до німої мімози
І подругу ніжно свою обіймала,
Ласкала і гріла, питала, чи грози
Її хвилювали коли, чи ніколи?..
Мімоза мовчала.
Вона вся у мріях, вона у розкошах
І думах, як море нічне, поринала
Спокійно і тихо, мов зроду не знала...
Про хвилі бурхливі, про бурі свавільні...
І дійсно не знала...
Та тільки встав ранок зза темної ночі,
І вперш поцілунок злетів до мімози,
Здрігнулась мімоза, побачила ранок,
Встидалася його, потупила очі,
Й од щастя нового упали з мімози
Перлистії сльози...

ВСЕ ЖИТТЯ Я ОДДАЛА...

Все життя я оддала людині одній,
А сама вже умерла навіки,
І в самітності тихій, у тиші сумній
Вже не збудиш ти серця-каліки!..
Воно міцно заснуло і здавна вже спить,
Спить у темряві сном домовини,
Більш не бється чуттям, не рида, не кричить,
Більш не віда журби самотини...
Воно надто химерним і чулим було,
Воно надто страждало й любило;
Його сонце навіки для його зайшло
І те сонце йогож і спалило...
Ось послухай: як тихо... — то смерть навісна...
О, як страшно, як темно навколо, —
Ніби доля на світі й не квітла ясна,
Ніби зроду не мріяло чоло...
Тихше, тихше, бо серце знудьговане спить,
Сном жалоби, у смуток прибравшись,
Воно долі благало, щоб долею жить,
Воно вмерло, її не діждавшись.

МИХАЙЛО ЖУК.

Родився 1883. р. в містечку Каховці, таврійської ґубернії. Батько був робітник-маляр. Михайло Жук вчився малярства, зразу в школі Мурашка в Київі, а пізніще в кравіській академії, де був любимцем професора С. Виспянського, великого польського маляра і поета. В Кракові познайомився з українським малярем О. Новаківським, з поетами Б. Лепким і О. Луцьким, товаришував з М. Бойчуком і Мавберґом. Року 1904. вернув до Київа, де виставив свої малярські праці, але успіху не мав, бо талант його був дуже оригінальний, а в техніці відбігав Жук дуже далеко від цих прийомів малярських, до котрих привикли були люде в Київі, — модерніст.

Таким же модерністом являється він і в поезіях та в оповіданнях, котрі став друкувати, починаючи з 1906. р. Друкував їх від „Літ. Наук. Вістника“ починаючи аж до часописів для дітей. 1908. року видав окремо казку „Ох“.

Михайло Жук талановитий поет, що виразно орудує мовою і поетичною технікою, але все таки він найкраще висловлюється в своїх малюнках. Має свій оригінальний рисунок (знаменитий портрет Миколи Коцюбинського), своє власне почуття кольору, свій орнаментаційний стиль. Учив рисунків в приватній жіночій ґімназії в Чернигові, а потім став професором української академії мистецтва в Київі.

ДО УКРАЇНИ.

Мені не жаль покинути цей світ,
Мені не жаль, що я весни не вбачу,
Я за тобою тільки плачу,
Мені тебе лиш жаль.

Нащо квітки, коли нема тебе?
Нащо пісні, кому їх заспіваю?
Ви всі чужі, я вас не знаю!..
Мені тебе лиш жаль.

Забуть тебе — для мене вище сил,
Покинути — се рай згубити ясний,
Рай одинокий, рай прекрасний, —
Мені тебе лиш жаль.

Мені не жаль, що так марніють дні,
Що так тікають ночі безпросвітні,
Не жаль, що люде непривітні...
Мені тебе лиш жаль.

Я не боюсь, що рани є страшні,
Що є отрута, котра мене звалить,
Огонь, що душу мою спалить, —
Мені тебе лиш жаль.

Коли побє мене фортуна зла,
Коли і руки й крила мої зв'яже, —
Тоді остання гадка скаже:
Мені тебе лиш жаль!

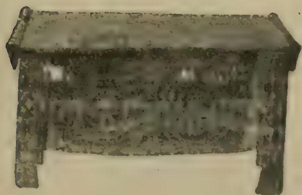
Я КОХАЮ ТЕБЕ.

Я кохаю тебе,
Але висловить це я не вмію словами,
Бо не скаже ніхто,
Де стрічається щирая дійсність зі снами.
Бо хто скаже мені,
Що віщує грізне і розбурхане море?!
Не вгадає ніхто,
Що спинаючись білая хвиля говоре.
Я кохаю тебе
Не за постать твою, так принадно вродливу,
Не за музику слів, —
А за мрію свою, як той сон, полохливу.
Я цілую тебе
Не в уста, що так повні живого кохання:
Я лиш світ ясний пю,
Я лиш з Богом великим шукаю єднання.
Я кохаю тебе.
І в очиці, як в зорі, вглядаюся пильно;

Я люблю, що душа
В такі хвилі до лету здіймається вільно.
Я в безодню зіниць,
Як рибалка, кидаю, „на щастя“ питання.
Я тремчу, я боюсь!..
Лиш люблю такі хвилі страху й сподівання.

КОРОЛЕВА.

Запашні рожі, квіти любови, краснорожеві,
Вони так схожі, ой, дуже схожі до королеви!
Квіти любови, запашні рожі,
До королеви душі моєї ви дуже схожі!
Блискучі зорі, квіти любови, очі огнисті,
Ви балакучі, хто вас відчує, ви променисті!
Блискучі зорі . . . О, милий Боже!
Цеж її очі, це їх безодня, як вони схожі!
Рожева хмарко, весняна хмарко, яка ти красна!
Рожева мрія про тебе, серце, така лиш ясна.
Рожева хмарка . . . О, милий Боже!
Цеж її образ, цеж моя мрія — як вони схожі!
Струнка тополя за крильми вітру стан свій схиляє,
А вітер жвавий красну тополю, знай обіймає!
Струнка тополя . . . О, милий Боже!
Цеж її руки, о, я їх знаю . . . як вони схожі!

МИРОСЛАВ КАПІЙ.

Родився 1888. р. в Коцюбинцях, на галицькім Поділлю. Син народнього вчителя. До ґімназії ходив у Тернополі. Тепер учителює в Тернополі.

Друкувати свої вірші став 1906. р („Світ“). Крім ориґінальних і патріотичних поезій, зготовив декілька гарних перекладів. Гарна форма, чиста мова, щире чуття були прикметою його молодечих співів.

З СИНІХ ГІР.

Гори любі та високі,
Ген дрімаєте у далі,
І ніколи, гори любі,
Не зазнали ще печалі.

Ще не знали що то смуток,
Що журба і людське горе,
Гей, привільно у вас, гарно,
Ніччю сяють ясні зорі;

У високих верховинах
Срібний місяць світлом грає,
Горда сосна та ялиця
Аж до неба досягає.

В ясні ночі звук трембіти
Полонинами лунає,
Пан цих гір, ведмідь старезний,
Поміж дебрями блукає.

Гори, гори ви високі
Ген дрімаєте у далі,
І ніколи, гори любі,
Не зазнали ви печалі . . .

Я ГАДАВ...

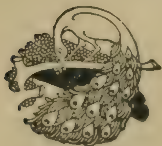
Я гадав, що по днях,
Днях недолі, журби
Усміхнуться мені
Хвилі щастя, весни.

Я гадав, що колись
Прийде доля моя,
Оживуть мрії·сни...
Та надія пуста.

Ой, даремно я ждав
І надіявся я, —
Хоч весна розцвілась,
Мого щастя нема...

ВЕСНОЮ.

Розцвілася вже калина,
Розцвілась лелія біла,
Світ вбірається, мов дівчина
У танок, або весілля...
Рай, ідилля!..
Ллється пісня, ллється гожа,
Розлягаєсь гомін в гаю...
Тільки в мене серце хворе
І не бачить цього раю...
Вяне з жалю!..

ОСТАП ЛУЦЬКИЙ.

Родився 1883. р. в Луці, де його батько був дідичем. До ґімназії ходив у Самборі, на університет у Празі, Кракові і Львові. В Кракові товаришував з Б. Лепким, з малярами Новаківським, Бойчуком, Жуком і Северином та був знайомий з польськими молодими письменниками, людьми поступовими, що гарно ставилися тоді до української справи.

В Кракові познайомився теж з покійним М. Коцюбинським, котрий двічі переїздив туди за границю, і з Ольгою Кобилянською, в котрої честь зладив альманах „За красою".

Скінчивши університет, був редактором „Буковини" в Чернівцях, а потім директором банку. В Чернівцях одружився з донькою професора Стефана Стоцького.

За час війни служив офіцером австрійської армії, а потім як старшина українського війська боровся за волю України. Тепер господарює у своїм маєтку в Волі Довголуцькій.

Друкувати свої твори став 1902. р. в „Руслані". Потім вони являлися в „Літ. Наук. Вістнику", в „Ділі", „Українській хаті", в альманахах і у всіляких не тільки наших, але й польських та чеських часописях.

Окремо вийшли: 1903. р. „Без маски" (під псевдонімом „Люнатик"), 1905. „З моїх днів", 1906. „В такі хвилі". Перекладає і то дуже гарно чужих авторів на українську мову, і переклав деякі твори Б Лепкого і М. Яцкова на польське. Належав до гуртка „Молодої Музи".

В оригінальних віршах крім щирого чуття та гарного слова видно скрізь шукання нових поетичних цінностей, нових літературних стежок. Але все таки він залюбки вертається до чарів народньої пісні і не зриває тісної злуки з рідною землею, з її щастям та недолею.

З ПІСЕНЬ КОХАННЯ.

Було це в літі. В сонця жар
Пішли ми квіти рвати,
В чарівний яр, в скелистий яр.

Ми йшли наш рай стрічати.
А звідти в поле, на цей лан,
Де пісень женці співали,
Колосся слався океан,
Ми, люба, прямували
У темний ліс, у тихий гай,
Де птахів пісень лунала,
Ми разом йшли, там щастя й рай
Зозуля нам кувала.
Куди ми йшли, пісень там звук
До нас й любови лився,
До ніг твоїх, до ніжних рук
Волошок цвіт хилився.
У літній жар, у сонця скварі
Ішли ми квіти рвати,
В чарівний яр, скелистий яр
Ми йшли наш рай стрічати.
. . . .

І стало жаль мені кожнісінької хвилі,
Що біля нас пройшли у безвість темну...
Могли нам радість принести безмірну.
А жаль лишили і журбу даремну...
Трояндами, рожевим, ясним крином,
Червоним маком мали нам зацвісти,
Вони одні лиш вивести могли нас
З ярів невидимих у поле ясне, чисте...
Могли веселим співом залунати,
Як грають шумно гірські, дикі ріки, —
Дугою чарів нам могли залляти
І в споминах остатитись нам на віки...
А ми їх, люба, провели так марно...
І знов над нами мрака вється хмарно,
Чудесних днів вернути ми не в силі...
І стало жаль мені кожнісінької хвилі...
. . . .

Стільки снів погідних, ясних,
Повних чару і розмаю
Переснилося нам, люба,
Памятаєш?.. Там, в тім гаю...
Памятаєш?.. Щож? ти можеш
Навіть і про це забути,

Забуваєсь так багато...
Давніх снів нам не вернути!
Нині гай наш в смутку тоне,
Дощ, — година йде ледача...
Гей, весняна мрія люба,
За тобою небо плаче!

НА ЦВИНТАРІ.
(З Пачовського).

На цвинтар зайшло самітне,
    Плачучи, дитя, —
Квіти ярі з гробу рвало
    Бідне сиротя.
Не зривай, дитинко, цвіту,
    Що онтам росте,
Бо мерлець по їх до тебе
    У ночі прийде.
В яснім усміху сирітка
    Одповідь знайшла:
Яж і хочу, щоб до мене
    Матінка прийшла!..

НА ВЕРХАХ.

Гей, гори!.. Верхами
Йдуть шуми лісами,
Вже мені не буде,
Так добре не буде,
Як з вами,
Як з вами.

Смереко, смереко,
Висока смереко!
Не грай так розбільно,
Шуми вільно-вільно.
Далеко,
Далеко.

Прощавайте, други:
Ліси і яруги!
І ти, моя пісне,
Гинь, бо серце трісне
Од туги,
Од туги.

Бувай здоров, верше,
Мій зелений верше!
Вже нам так не буде,
До смерти не буде,
Як перше,
Як перше...

МАРІЙКА ПІДГІРЯНКА.

(Псевдонім).

Учителька, одна з наших молодших поеток. Друкує свої вірші з 1904. р. в „Літ. Наук. Вістнику“ та других часописях. Окремо вийшла у Львові (1908?) збірка її віршів „Відгуки душі“. Тепер Підгірянка учителює на Підкарпатській Україні.

Поміж її ліричними віршиками, особливо на народню ноту, єсть справжні поетичні перлини. Не можна цього сказати про довшу поему з воєнного лихоліття, котру поетка саме тепер друкує в „Америці“. Ліричне ніжне спочуття до горя людини бере верх над епічним оповіданням.

В ліриці Марійка Підгірянка справжня і дуже надійна поетка.

КОЛОМИЙКИ.

I.

Ой, із гори, з верховини дує вітер, дує.
Чогось в мене, моя нене, серденько банує.
Чогось в мене, моя мати, вмліває серденько,
Та як лише стане грати сопілка дрібненько.

Сопілочка грає, грає, як би була срібна;
Алеж бо ся виливає коломийка дрібна.
Алеж бо то лине, лине, алеж бо то тужить;
Чогось в мене, моя нене, болить серце дуже . . .

II.

Та як тая сопілочка заграє, засвище,
Здається, мій товаришу, що родина блище.
Та як тая коломийка задзвонить в сопілці,
Здається, мій товаришу, що пасемо вівці.
Вітер віє, сонце сяє, овечка пасеться,
А сопілка вигравае, а голос несеться.

III.

Звідси туга, звідти друга, звідтам жалі-жалі;
Лишу, лишу верховину, а сам піду далі.
О тось мене, моя мати, плекала, ховала,
Щобись мене, моя мати, у жовніри дала.
О тось мої кучерики змивала у руті;
Впадуть панам попід ноги кучерики круті.
Впадуть панам попід ноги, застелять підлоги,
Вже не будеш, моя мати, кучерів чесати.

IV.

А як будеш, моя мати, слати лист до мене,
Пиши його пером срібним, писаннячком дрібним.
Засій його, моя нене, писанням, як маком,
Посилай го, моя нене, чорноперим птахом,
Посилай го із вітрами з гори на долину,
Розпиши ми словечками рідну верховину,
Розпиши ми ялиною, та й полониною,
Розмалюй ми овечками, та й ще смеречками.
Хай ліщина росов плаче дрібненько, дрібненько;
Хай Черемош реве, скаче, ненькож моя, ненько!
А я буду лист читати, слізьми обливати,
Тай родину споминати, матиж моя, мати!

V.

Насіяла дівчинонька в городику рути,
Та для того легіника, що пішов в рекрути.
До схід сонця посіяла, вечір поливала;
Та для того рекрутика, що його кохала.
Ой, ти руто, моя руто, розрослася круто;
Пішов милий у рекрути, — за його не чути.
Пішов милий у рекрути тай там ся забавив;
Біле личко, чорні брови на Бога оставив.
Було мене, мій миленький, саму не лишати,
Прийшли рано в неділеньку від багача свати.
Каже мати руку дати, — рушники готові!
Сиві очі, чорні брови, бувайте здорові!

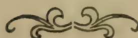
VI.

Сіяла я конопельки та густо, гей густо,
Вишивала рушниченьки, та пусто, гей пусто!

Я рушники тонко пряла, шовком вишивала,
Миленькому готувала, нелюбові дала.

СПІВАНКИ.

Попід гору стежечка,
Попід гору ліс,
Туди мої співанки
Вітер ніс.
Гей, веселі співанки,
Пишний май,
Вилилися радощі
Через край.
А вже тую стежечку
Сніг припав,
А вже мої жалощі
Жаль приспав.
Деж ви, мої співанки?
Деж мій рай?
Вилилися жалощі
Через край.

РОМАН КУПЧИНСЬКИЙ.

Син священика в Розгадові, бережанського повіту. Вчився в гімназії і на університеті, а як вибухла війна, поступив до Січових Стрільців і боровся весь час за волю України.

Разом з Левком Лепким, Назариком, Шкрумеляком і Гайворонським були в словах і в музиці співцями великої стрілецької епопеї.

Розлука з родиною, воєнні походи і бої, смерть від кулі і від хороби, рожеві надії і сумне розчарування, це теми їх пісень, так дуже популярних за час війни.

Творять окремий поетичний гурт молодих співаків-ентузіястів, які для боротьби за Україну, посвятили свої найкращі молодечі літа і поза цею великою ідеєю не бачили нічого більше.

Купчинський визначається справжнім поетичним даром. Щире чуття і гарний вислів надають його творам великої принади. Він ніколи не силується співати, як другі, не наслідує чужих форм, не гонить за зверхніми ефектами-пише, що серце диктує. Це поет, від котрого можна спо, діватися дуже багато.

ЩЕ ВЧОРА...

Степи... Кругом потопа сонця.
Поклався вітер на траві.
Далеко-ген! — у синяві
Село чекає оборонця.
Який простір! Яка краса!
Сміються сині небеса,
Сміються хмари яснокрилі,
Орел дрімає на могилі...
А коні куряву здіймають.
А коні землю рвуть
Закутими копитами.
Почули степ... пристанули...

І ніздря розширяють
І ржуть...
Вперед! І знову грянули
В погоню за розбитими.
Великдень нам у груди
І пісня котиться в просторі,
Немов би хвиля в синім морі.
(А сонце, сонце всюди
І всюди божий рай!)
..Хто нам казати зважиться,
Що то невольний край,
Виходь на бій! Покажеться!"
Нечайно блиск, і свист, і гук,
    А охнула могила!
Вони!.. Позір! Шаблі до рук!..
  ...І курява покрила...

З ТУХОЛІ.

Лети, моя думо, в вечірню годину
Далеко, далеко відсіль.
Лети, моя думо, у тую хатину,
Що слухає казки топіль.
У хатці жила там дівчина кохана,
А може живе?!.. — Поклонись!
І скажеш їй слово болюче, як рана,
Що я вже не той, що колись.
Що гасне мій погляд і тихне мій голос
І скиби зорали чоло.
Що з волі й неволі посивів мій волос,
Що терня у серце вросло.
І скажеш їй, думо, хай душу роздружить.
А серцеві скаже: „Корись".
Хай дармо не бється, хай марно не тужить,
Бо я вже не той, що колись.

ПИШЕ СТАРА МАТИ.

Пише стара мати,
Пише приїзджати
    Чим скоріш до дому.

Що робити, що почати
Мені молодому?

Ой ходжу я, блуджу,
Білим світом нуджу
З вечора до рана.
Хіба піду та потруджу
Пана отамана.

Гарно приберуся,
Остро поклонюся,
Тай просити стану:
Пусти, батьку, до матусі,
Хай на ню хоч гляну.

Пан отаман моргне,
Сиві вуса торгне,
Походить, походить,
Далі книжечку розгорне,
Дозвілля напише.

Поїду до своїй
Матусі старої
На одну годину.
А до своїй миленької
На цілую днину.

Поїду до своїй
Матусі старої,
Щоб поклін віддати,
А до своїй миленької,
Щоб поцілувати.

НА СТЕРНЯХ.

Як забрався останній сніп з поля
На спочин у стодолу,
Вийшов вітер потихо з роздолу
І розглянувся: „Воля!"...

„Грай, музико!“ Заграли тополі.
„Веселіще!“ — усюди
„Гей! На бік там погорблені люде
Я танцюю по полі!“..

Довгополий жупан свій розкинув,
Погрозив ще музиці,
І пішов, і пішов метелиці,
І пішов і полинув.

БАБИНЕ ЛІТО.

По ясній синяві ген-ген
Пречиста Діва походжала,
Із кужіля шовковий лен
Святими рученьками пряла.
А янголи ту пряжу брали
І ниточку по ниточці
Кожнісінькій сиріточці
На сорочину розділяли.

Летіла пряжа понад полем,
І як знайшла де сиротину,
Що заслонялась ліктем голим,
Спускалася при ній в долину.

Та сироти ниток не брали,
Бо в голову й не покладали,
Що може хтось за них подбати,
А то ще хто: Господня Мати!..

РОСА, ХМАРА ТА СНІГ.

Сказав Господь: „Прокляття Вам!“
І леґіоном білих крил
Стрясла причаяна трівога.
Засумував небесний храм,
Бо половину ясних сил
Скидало в тьму прокляття Бога.

І мовив Бог до янголів:
„Розкиньте їхні жемчуги
На ниви, квіти, на покоси!!“..
І на приказ Господніх слів
Лани, левади та луги
Змережали райдужні роси.
І мовив Бог: „Здеріте з них
Імлисті шати в туюж мить,
Нехай блукають, як примари!“
І на приказ тих слів грізних
Золототканую блакить
Встелили довгополі хмари.
І мовив Бог: „А пірря їх,
Те безшелесне, розтрясіть,
Нехай по всьому світу лине!“
І від тоді сріблистий сніг
Летить крізь темряву століть,
Летить, летить, летить і гине.

СПЕКА.

Купається село в розтопленому золоті,
Горять дахи і куриться дорога.
Зітхають дерева; „колись були ми в холоді!“..
Рухливу тінь вколисує знемога.
Пришулив очі дуб, зхилили чола ясені:
„Прийдіть! Прийдіть! Прикрийте нас полою!“
Та хмароньки не йдуть. Лежать собі розтрясені
По синяві із усмішкою злою,
Мовчить, терпить земля, немов Христос катований..
Не вдержала: „Жажду!.. Гей! Вітре любий!!“.
А злобний суховій, за бозами захований,
Розправив корч і жаром їй до губи!

ХМАРА.

— Тихо! Щось хмара говорить!? —
— Я не говорю, а грожу:
Хто предо мною чола не впокорить
На смерть забатожу! —

— Всі ми покірнії слуги! —
Дерева, трави та квіти.
— Я не думаю терпіти
Чужої наруги! —
Сказав дуб одинокий
І глянув сміливо на хмару.
— Хто? Ти дуб одинокий?! —
Свиснув огненний батіг.
— Кара на тебе, проклятий бунтарю!
Падай до ніг!!
— Нікому в покорі не гнувся! —
Знову огненний батіг,
Дуб застогнав, приклянув, розчахнувся.
— Не корюся! — і ліг.
Засміялася хмара: — кажіте,
— Хто ще не стерпить наруги?! —
— Всі ми покірнії слуги! —
Дерева, трави та квіти.
— Ні! — Загуділа гора:
(Віковічна а дужа!)
Ти мені, хмаро, байдужа,
В мене ґраніт, не кора! —
Моргнула бровами грізно
Громовладная хмара:
— Покорися, горо, хоч і пізно,
А мине тебе кара! —
— Покорися горо, необхідно! —
Дерева, трави та квіти.
— Місто з гордости вмерти безслідно,
Ліпше жити й терпіти!
— Покорися! . . — Ніколи, нікому!! . .
Свиснув огненний батіг,
Вперезав по хребті камяному
І до долу пробіг.
Свиснув другий, і третій, четвертий
— Покорися! Ще поки пора!! —
Та не хоче відвічна гора
Ні коритись, ні вмерти.
З лютости хмара пожовкла.
(В долі вже сміхи, як рій),

Зуби стиснула — замовкла
І сховала лице за обрій.
А зза хмари заблисло, як грань,
Боже сонце саме під кінець
І райдужний, побідний вінець
Вбрало горду ґранітную скрань.
А на долах малі і старі:
„Слава побідній горі!“ . .

* *
*

Про дубаж ніхто не згадав.

НА ГОСТИНУ.

Село моє! до тебе на гостину
Приїхав я з задимлених вулиць.
Приймиж мене, як матінка дитину,
І росами змий тугу звялих лиць.

Прийми мене на зелень свого поля,
Погладь мене долонями вітрів,
Скажи, нехай виспівує тополя
Мелодії з моїх діточих днів!

Прийми в свій ліс, що голубом воркує,
Поклич сюди зозулю з оддалік,
Нехай мені так довго, довго кує
І викує щасливий, довгий вік!

А прийде ніч із місяцем коханком,
Най соловій від мене гонить сон.
Аж як оба здрімаються над ранком,
Тоді й мене вколише шум сосон.

Село моє! Прийми ти гостя свого
І обнови в безмірній красоті —
Яж помолюсь до тебе, як до того,
Що зорями кермує в висоті!

ПАВЛО ТИЧИНА.

Павло Тичина.

Родився 1891. р. Видав „Соняшні кларнети“ (Київ, 1918. р.), „Плуг“ (1920), „Замісць сонетів і октав“ (1920), „Золотий гомін“ (1921). Найориґінальніщий і найсильніщий з наймолодших наших поетів. Романтик, що діймаво відчув траґедію українського народу останніх літ і виспівав її у творах (віршом і поетичною прозою), уживаючи всіх засобів нашого поетичного вислову ід народньої пісні до символізму й футуризму. Дещо спільного почувається в Тичині з наймолодшими російськими поетами, особливо з Блоком, але це не літературні впливи, а більше подібність того суспільно - політичного ґрунту, на якім являється Блок і Тичина.

Тичина справжній ориґінальний, український поет, не звичайної міри.

ГАЇ ШУМЛЯТЬ...

Гаї шумлять —
Я слухаю.
Хмарки біжать —
Милуюся.
Милуюся — дивуюся
Чого душі моїй
Так весело.

Гей, дзвін гуде —
   Іздалеку.
Думки пряде —
   Над нивами.
Над нивами — приливами,
   Купаючи мене,
      Мов ластівку.

Я йду, іду —
   Зворушений.
Когось все жду —
   Співаючи.
Співаючи — кохаючи,
   Під тихий шепіт трав.
      Голублячий.

Щось мрів гай —
   Над річкою.
Ген неба край —
   Як золото.
Мов золото — поколото,
   Горить — тремтить ріка,
      Як музика.

З КОХАННЯ ПЛАКАВ Я, РИДАВ...

З кохання плакав я, ридав.
   (Над бором хмари муром!)
Той плач між нею, мною став —
   (Мармуровим муром...)

Пливуть мотиви угорі,
   (Вернеся з сміхом — дзвоном!)
Спадає лист на вівтарі —
   (Кучерявим дзвоном...)

Уже десь випали сніги.
   (Над бором хмари муром!)
Розбиті ніжні вороги —
   (Мармуровим муром...)

Самотна ти, самотний я.
  (Весна! — світанок! — вишня!)
Обсипалась душа твоя —
  (Ранішняя вишня...)

ГАПТУЄ ДІВЧИНА...

Гаптує дівчина й ридає —
Чи тож шиття!
Червоним, чорним вишиває
Мені життя.

Танцюють згуки на дзвіниці,
І плаче дзвін.
Я йду. Мій шлях то із костриці,
То із жоржин.

Тумани линуть вгору, вгору,
А хмари вниз.
Чому я не люблю простору,
Як я без сліз?

Я ввечері цілую рожу
І кличу сум.
Чому, чому я жить не можу
Та сам, без дум?

ОЙ, НЕ КРИЙСЯ, ПРИРОДО...

Ой, не крийся, природо, не крийся,
Що в тузі за літом, у тузі.
У туманах ти сниш... А чогось так сичі
Розридалися в лузі.

Твої коси від смутку, від суму
Вкрила прозолоть, ой, ще й крівава.
Певно й серце твоє взолотила печаль.
Що така ти ласкава.

А булаж ти — як буря із громом!
А булаж ти — як ніч на Купала...
Безгоміння і сум. Безгоміння і сон. —
Тільки зірка упала...

Ой, там зірка десь впала, як згадка.
Засміялося серце у тузі!
Плачуть знову сичі... Ой, ридай же, молись:
Ходить осінь у лузі.

ХОДЯТЬ ПО КВІТАХ...

Ходять по квітах, по росі.
Очима чеснини,
Христос воскресними
Поеми тчуть.
А сонця, сонця в їх красі —
Не чуть.
Царства.
Під спів крови: я без пісень:
Вмер чорнобровий день.
О, лицарі безумного лицарства,
З прокляттям вас на перегній!
— Трояндний!
— Молодий!
— Бій!

ПСАЛОМ ЗАЛІЗУ.

Минув, як сон, блаженний час
І ґотики і бароко.
Іде чугунний ренесанс,
Байдуже мружить око.

Нам все одно, чи бог, чи чорт —
Обидва ґенерали! —
Собори брови підняли.
Розбіглися квартали.

Над містом зойки і плачі,
Немов з перини пірря . . .
Замліло, крикнуло, втікло
Зелене надвечірря.

Це що горить: архив, музей? —
А підкладіть-но хмизу!
З прокляттям в небо устає
Новий псалом залізу.

ОЛЕСЬ БАБІЙ.

НА ВУЛИЦІ.

Ніч. На тротуарі.
Очі чорні, сині, карі.
Мерщій! Дійти!
Побачу . . . Леле . . .
Деж ти?
Ой, свисну щось собі веселе! . . .
Дарма . . .
Її нема . . . нема.
Дзень, дзень! . . Стрівай!
Дзень, дзень! — Трамвай.
В трамваю ти? З тобою він?
Проклін!
Купув він тобі білєт?
На вухо шепчеш ти секрет?
І усміхом його цілуєш?
Так як осінньої години
Цілує сонце кущ тернини . . .
Ти, чуєш . . . чуєш . . .
Ридає сум, як вихор в полі.
Чом не розбився цей трамвай
Разом з тобою в карамболі?
Ти, стій! Стрівай!
Люблю і тужу в самоті!
Дзень, дзень! — і зникла в темноті.
На тротуарі.
Очі чорні, сині, карі . . .
Біль серце смагає, як бич.
Ніч . . .

ДО НЕЇ.

Пришли мені листок дрібний!
Два словечка! Одно! Я молю!
На кораблі моїх надій
Пливу по морю смутку, болю.

Де гляне мій тужливий зір —
То всюди море — сум могильний.
Залила туга весь простір,
Мов потоп, потоп той біблійний.

А ти голубкою прилинь . . .
Листочок, картку щирослівну
У корабель надій, терпінь
Пришли, немов галузь оливну.

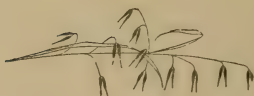
Нехай зрадію від новин
Післанця прощення сьогодня,
Що вже кінчається проклін
І ласка, ласка йде господня.

Як блисне райдуга із хмар
І млу розвіє темну, сіру,
Поставлю серце на вівтар,
З пісень спалю тобі офіру!

В ГОДИНУ ТУГИ.

Втомилася . . .
Душа моя схилилася,
Мов бурею прибитий лан,
Пшеничний лан.
        Ударив град, ударив грім,
        Пригнув пшеницю хмаролім,
        І гордий колос злотогрив —
        Намул залив.
І хтось прибіг,
З розстайдоріг,

На переліг.
Весняним леготом злетів.
    Майнув,
    Війнув,
І сколихнув
Ланом, що ждать уже не смів.
Весняним шумам в унісон
Розсипав трелі жайворон.
Збудився лан,
Піднявся лан:
— Ой, сонце! Світло! Щез туман!
Гей, вітроньку, тобі поклін! —
        Не слуха вітер мольб, ні слів,
        Полинув вже до инших нив.
        Всміхається, любується,
        З житами вже цілується,
        А лан пшеничний шле проклін:
        — Чому збудив мене, чому
        На смуток біль?
        І полишив саму, саму,
        Серед німих холодних піль?
І як прийде чар-ніченька,
То сльози ллє пшениченька.
Як йде вітрець з житами в тан,
То плаче лан, пшеничний лан
На шовках скошених покос
Краплини рос.

ВАСИЛЬ БОБИНСЬКИЙ.

(Автобіоґрафічна замітка).

Я уродився 1898. р. в Кристинополі в австрійській частині Волині. Мій батько був там залізничим будником. Дальші роки діточого й хлопячого віку проживав з батьками в Фельштині, Конюшках сімянівських, Каменоброді та Хоросниці. До ґімназії ходив у Львові та у Відні (евакуований).

1916. р. вступив до УСС. В українсько-польській війні служив на фронті, а ранений був приділений до редакції „Стрільця". В армії був до квітня 1920., коли то узискавши звільнення виїхав до Київа. В Київі познайомився з поетами ґрупи Музаґет, особливо з Д. Загулом та Я. Савченком.

В 1920. р. вернув у червні до Галичині та сидів довший час на селі. Осінню 1921. р. приїхав до Львова та разом з Р. Купчинським, Ю. Шкрумеляком та О. Бабієм приступив дозложення гурту поетів приклонників нових шляхів у мистецтві, та вів редакцію їхнього журналу „Митуса".

Писати зачав у ґімназії в 5 кл. В 1919. р. видав першу збірку поезій: „В притворі храму".

ПРАЩАННЯ.

Затихали, хиталися сонні
Переклонно ласкавим музикам:
— „Сипте спокій на струнні,
Тремтіння осикам".

„Не барися . . ." — блакитно барвінок,
Не барися, хутко".
Затулився сльозою дзвоник,
Перлою смутку.

Шлють розплакані шелести верби:
(Стромовинам байдуже.)
„Не заслонюй, недобрий горбе,
Ми тужим".

Похилились, поникли, поникли
Тирси . . . „Вернися . . . скорше . . .“
Невтишимі хлипали, кликали!
„Хорсе . . . Куди ти? . . . Хорсе! . . .“

НА ВЕСНОЯРІ.

На весноярі радісні співи,
Радісні співи на весноярі.
Жертви складають невинні діви
На мармурові білі вівтарі.

Чисте бажання, чисте, нестримне —
(Радуйтесь! Радости сповнені квіти!)
Чисте бажання лона вам вимне,
Лоном, несплямленим лоном огніти.

Лона вам вимне жага ґейзірів,
Уста розпалить пожар хотіння.
І чисті тіла прекрасних звірів
Вквітчають кровю жертву горіння.

В попелі щастя пожар осліпне,
З попелу щастя розквітне чудо,
І словом: „мама“ в серці щось сіпне,
І стрепенеться і скаже: „Буду!“

РОЗГІН ФЕБА.

Наді мною небо . . .
Кругополе — біле-біле . . .
Наді мною неба синя копула.
Сніг і сліпну.

Луком погляд випну.
Вимкнуть блиски: стріли-стріли . . .
Просторінь захопила
Розгін Феба.

ЯК ВЕЧІРНЬОЮ ОТРУТОЮ ...

Як блески сонця втомляться,
Розстелить темінь ризи,
В душі моїй розломляться
Кришталеві призи.

Перлистих сльоз намистами
Завагоніють роси
І чисті дня приноси
Згорять вогнями жовтолистими.

Як сумерк вниз нахилиться,
Снувати стане сонне,
Тоді моє невгомонне
Розплачеться, розквилиться.

І піснею заснутою
Самотність серце стисне,
Як вечірньою отрутою
Цвіт папороті блисне.

ЯК СВІЧАДА.

Я на вас, я на ваших очей сліпоту
Розпалю стосоттисячні блиски.
Я з погорди болючих бичів наплету
На гельотів рабів від колиски.

Я розвію, спалю вашу вялу печаль,
Ваші згорблені спини розігну.
Я скую з мого блеску невблагану сталь,
Громом радости в очі вам мигну.

Не для вас. Через ваші несплямлені чада
Заповіт я оставлю короткий:
Я поставлю блискучі мечі, як свічада,
Перед вас, перед ваших бажань недоплодки.

ПСИХОЛЬОГІЧНИЙ ПЕЙСАЖ.

Прокльоном гомін на доли,
    Де незабудьки зорями . . .
    За мурами, за горами
Спомин не встане ніколи.

    За горами, за ріками
Пасуться білі ягнята.
Сни запашні, як мята,
    Безкрилими каліками.

Бурливі плили, плили
    Пеленами-потоками . . .
    Із гір зеленими стоками
Зійтись не мали сили.

    Пеленами-потоками
Снуються димні пряжі
Срібні тополі в арфи вяже
    Струнами сум одинокими.

КОРНИЛО УСТІЯНОВИЧ.

Син поета Миколи Устіяновича, родився 1839. р. у Волкові, недалеко Львова. Вчився у Відні в університеті і в академії мистецтва. Перші свої твори друкував у львівській „Правді“ 1872. р. З тої пори містив свої вірші, оповідання і т. д. у ріжних українських часописях і збірниках.

Знамениті фейлєтони „Під неділю“ друкував у „Ділі“. Оснував і редаґував гумористичну часопись „Зеркало“, яка тішилася великою популярністю. Року 1875—77. вийшли його твори, історичні поеми й драми в трьох томах п. н. „Письма Корнила Устіяновича“.

Деякі з тих драм трималися доволі довго на сцені галицького українського театру.

Року 1884. оголосив цікаві спомини „М. О. Раєвський і російський панславізм“. На життя заробляв як церковний маляр.

І в поезіях і в образах видно великий талант, — бракує їм викінчення і психольоґічного поглиблення.

У вісімдесятих роках був відомий як гарний декляматор („Солоамська купіль“, „Мойсей“ і т. д.).

Література: „Большая энциклопедія“, т. 19. „Вік“, т. І. Огоновський. Історія літ., т. 2. Українська Муза“, стор. 390 і дальші.

ДУБОВИМ ЛИСТЯМ ПОВИТА.

Дубовим листям повита,
Старая гусля лежала,
В ній голосниця розбита,
І хора струна мовчала.
„Гей, — кличе май легкокрилий:
Встань, гусле! Пташка співає“.
Гусліж і світ вже немилий,
Холод за серце стискає.
„Гей! — кличе слава блискуча:
Грай так, як перше нам грала!“
Даремно . . . струна гримуча
В неї либонь вже порвалась.

„Гей! — кличе помста, гукає:
Гусле, до бою!
Нарід твій в ярма впрягають“ —
І гусля зойкнула з болю.
Та тільки ангел любови
Серце зросив їй сльозою —
Ожили струни, — здорові,
І ллються пісні рікою.

МИНУЛИСЯ ЛІТА МОЇ.

Минулися літа мої,
Літа молодії,
Іде старість тихенько,
Морозить надії.

Остигає кров юнацька,
Думка умірає,
Тільки серце ще тріпочесь —
Любитись бажає.

Шкода труду! Хто під зіму
Зацвіте квітками,
Тому дружба на весіллю —
Мороз із снігами.

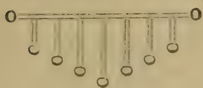
Усе має свою пору, —
Опізнивсь, паничу!..
Вже дівчина-домовина
Тебе к собі кличе.

ІМПРОВІЗАЦІЯ.

(Омелянові Партицькому).

Ходили ми разом до школи,
Потім ми дружили з собою,
І кожний на иншому поли
Трудивсь для Вкраїни розвою.

Багато вже праці за нами,
І наша сівба зеленіє,
І вітер колише ланами,
Ще хвилька — і зерно доспіє.
Та ми того бачить не будем,
Не будем збірати колосся!
Пораб відпочати вже грудям,
Вже й сніг нам порошить волосся...
І ляжем ми, брате, в могилу,
Й не жалко нам буде спочити,
Лиш жаль нам Україну милу,
Жаль ниву, як море, лишити.
Встає якась буря і громи
Ревуть свої страшнії пісні . . .
Хтож вдарить в завітнії дзвони?
Хто тучі розгонить зловісні?
Ні, брате, еще не лягаймо,
Удармо у дзвони: „вставайте!
Грім вдарив, занялось . . . вставаймо!
Не дайте Вкраїну, не дайте!“
А як отся буря просуне,
Як знову заблисне погода —
Тоді вже й кладімся до труни
Безпечні свободи народа.

МЕЛЕТІЙ КІЧУРА.

Виступив на літературне поле в перших роках двацятого століття. Збірка віршів „Без керми“.

На жаль, редакція не могла на час добути потрібних біоґрафічних дат з життя цього письменника. Так само годі було дістати його творів. Містимо тільки один вірш, як зразок. Більше сподіємося дати в окремій книжці, до якої увійдуть поезії сучасних наших письменників, головно тих, що не увійшли до „Струн“.

НА ЗОЛОТИХ ПІСКАХ.

На золотих пісках,
Над Ніля берегами,
Дрімає горда Сфінкс,
Вколісана віками.

Оподаль в тіні пальм
Там Соліман блукає.
Похилений, сумний;
Чи на кого чекає?

Мов загробова тінь,
Між пальмами він блудить.
Ввесь мир глибоко спить,
А він тут світом нудить.

Усе своє життя
Він посвятив науці,
А нині сам на сам
Тут віддаєсь розпуці.

Колиб одну хоч з тайн
Був зміг він одслонити —
Лиш змарнував життя,
А міг так гарно жити.

Нараз він задріжав,
І, мов ранена птиця,
Побіг, де горда Сфінкс,
Судьби мовчазна жриця.

І до грудей її
Холодних припадає
І, мов розбитий дзвін,
Безнадійно питає:

„Скажи, скажи мені,
Нащо живу на світі?
Чим є той бідний світ,
Ті зорі на блакиті?

Скажи! . ." Та Сфінкс мовчить —
Колиб бодай моргнула,
Неначе слів оцих
Не слухала й не чула.

І мовчанням оцим
Доведений до шалу,
Ухопив Соліман
За рукоять кинджалу.

У Сфінкси білу грудь
Кинджалом ударяє:
„Скажи! . ." Та Сфінкс мовчить,
Вдивившися в безкрає.

Із сходом сонця йшла
Пісками каравана
Й у Сфінкси знайшла
Мертвого Солімана.

МИКОЛА ГОЛУБЕЦЬ.

Студіював до війни в академії мистецтва в Кракові. За час війни був співробітником „Союза Визволення України“, служив у війську і в „Січових Стрільцях“. Тепер перебуває у Львові, де працює, як критик та історик мистецтва.

Видав друком гарну збірку ліричних віршів, зготовив також знаменитий переклад Гавптманого „Потонулого дзвону“ і написав історію українського мистецтва.

ОЙ, НАГНУВСЯ ДУБ ВИСОКИЙ.

Ой, нагнувся дуб високий
Понад став,
Ой по тобі жаль глибокий
Позіcтав.
Жовкне, вяне дуб високий
Тут, то там,
Ти далеко, світ широкий,
А я — сам!

Ой дивлюся: дуб високий
Віти гне . . .
Чи часом тобі, кохана,
Жаль мене?
Листя вяне, ворон кряче...
Сірі дні . . .
Кажуть люде, що ти плачеш
По мені.

ЛЕВ ЛЕПКИЙ.

Лев Лепкий, син Сильвестра (Марка Мурави), уроджений в Поручині, бережанського повіту. Гімназію скінчив в Бережанах і записався на теольоґічний факультет у Львові. З теольоґії перейшов на права. Належав до перших орґанізаторів Січових Стрільців (разом з покійним К. Гутковським, Ф. Левицьким та другими). Весною 1921. р. був комендантом української кавалєрії. Цілу війну прослужив у Стрільцях і що лиш після розвалу нашої армії вернув до краю, де бере живу участь в молодім літературнім руху („Червона Калина“, „Будяк“, „Сурма“ і т. д.). Деякі пісні (слова і музику) складав разом з Р. Купчинським. Крім віршів, здебільшого стрілецьких, пише також прозою і складає музичні композиції.

По його проєкту збудовано памятник погибшим стрільцям під Винниками.

Зенон Кузеля.

КОБИ СКОРШЕ З ГІР КАРПАТІВ.

Коби скорше з гір Карпатів з'їхати в долину
І свобідно повітати славну Україну.
Гей нумо, хлопці, враз, гей нумо на приказ,
Шабельки нагострім, кульбаки наложім,
Трублять труби на тривогу, час нам, час вже
у дорогу!

Засвітило ясне сонце, нарід вибігає,
Українське славне військо весело вітає.
Гей нумо! і т. д.

Вийшов батько, вийшов рідний, вийшла стара мати,
Вийшла вірна дівчинонька коня напувати.
Гей нумо! і т. д.

Ой не можу, родинонько, з тобою остати,
Мій кінь рветься, вперед преться, тай не хоче стати.
Гей нумо! і т. д.

(„Сурма“, стор. 34)

МАЄВА НІЧКА.

Маєва нічка леготом дише,
Ген співа соловейко,
Пісня кохання до сну колише,
Ой, люлі, моє серденько.
Ой, люлі, люлі, спи серце моє, спи!
До сну колишуть туї, ой, люлі, серце моє.

Вечора блакит в тіні сховався,
Листя шепоче легенько,
Сон тихий в мрію душі зіллявся,
Ой, люлі, моє серденько.
Ой, люлі і т. д.

Люлі, серденько, тільки думками
До тебе з поля полину,
Невинна пісня моя вколише
Тебе в вечірню годину.
Ой, люлі і т. д.

(„Сурма, стор. 41).

КОЛИСЬ, ДІВЧИНО.

Колись, дівчино мила,
А був це гарний час,
Як ще любов носила
Аж попід небо нас.
Ми мріяли зітхали,
Кохання присягали,
А соловейко тьохкав
Все: тьох, тьох, тьох!

І був би я дівчину
Вірнесенько кохав,
І був би я єдину
До груди пригортав,
І був би соловейко,
І був би малесенький
Нам тьохкав на калині
Все тьох, тьох, тьох.

Та десь війна взялася
І ось який кінець —
Дівчина віддалася,
Я — січовий стрілець.
Таке то в нас кохання,
Кохання — сподівання,
Що в серденьку остало
Лиш ох — ах — ох!

(„Сурма“, стор. 110.)

НІЧЛІГ.

Зазорене небо, заслуханий степ
В казку минулого.
Десь далекими дібровами,
І глухими яругами,
Блудить бог-див, бог-слави.
Сонливо дрімають трави,
Легіт щось тихо шепоче,
І ясен коханок ночи
Зіходить
Місяць!
Блиснули темні води —
Степ і поле!...
Ясно.
Наслухують осідлані коні,
Щурять вуха: — Він, чи дух?...
Спокій!...
Лиш часом птаха щиберлива
Стріпочеться крізь сон
І злетить над степом,
Або спаде у безвісти зоря
Тихо сноясно.....

Христинівка — Умань, 1919.

ПОЛЯМИ БУРЯ ПРОХОДИТЬ.

Полями буря проходить
Спіть тихо.
Селами, ще гірше лихо
Тихо.
Повисли хмари над нашим краєм,
Як мари.
Що буде?!
— Якось то буде...
Тихо.

А на могилах Ваших буряни
    Позаростали.
Вітер у полі шумить, лютує,
Хвилюють трави, як море
    Горе!

Понад полями буря проходить:
Шаблі готуйте і лють гартуйте!
    Бо лихо . . .
    Тихо.

СКЛАД ВИДАННЯ
„Ukrainske Slowo", Buch- u. Zeitungs-Verlag G. m. b. H.
Berlin-Schöneberg, Hauptstr. 11.